“Azərbaycan Hava Yolları” Qapalı Səhmdar Cəmiyyəti

31 dekabr 2019–cu il tarixinə bitən il üzrə
Konsolidə edilmiş Maliyyə Hesabatları

"AZƏRBAYCAN HAVA YOLLARI" QAPALI SƏHMDAR CƏMİYYƏTİ

MÜNDƏRİCAT

	Səhifə
31 DEKABR 2019-CU İL TARİXİNƏ BİTƏN İL ÜZRƏ KONSOLİDƏ EDİLMİŞ MALİYYƏ HESABATLARININ HAZIRLANMASI VƏ TƏSDİQLƏNMƏSİ İLƏ BAĞLI RƏHBƏRLİYİN MƏSULİYYƏTİNƏ DAİR HESABAT	1
MÜSTƏQİL AUDİTOR HESABATI	2
31 DEKABR 2019-CU İL TARİXİNƏ BİTƏN İL ÜZRƏ KONSOLİDƏ EDİLMİŞ MALİYYƏ HESABATLARI:	
Konsolidə edilmiş mənfəət və ya zərər və sair məcmu gəlir haqqında hesabat	5
Konsolidə edilmiş maliyyə vəziyyəti haqqında hesabat	6
Konsolidə edilmiş kapitalda dəyişikliklər haqqında hesabat	7
Konsolidə edilmiş pul vəsaitlərinin hərəkəti haqqında hesabat	8-9
Konsolidə edilmiş maliyyə hesabatlarına qeydlər	10-55

"AZƏRBAYCAN HAVA YOLLARI" QAPALI SƏHMDAR CƏMİYYƏTİ

31 DEKABR 2019-CU İL TARİXİNƏ BİTƏN İL ÜZRƏ KONSOLİDƏ EDİLMİŞ MALİYYƏ HESABATLARININ HAZIRLANMASI VƏ TƏSDİQLƏNMƏSİ İLƏ BAĞLI RƏHBƏRLİYİN MƏSULİYYƏTİNƏ DAİR HESABAT

Rəhbərlik "Azərbaycan Hava Yolları" Qapalı Səhmdar Cəmiyyətinin və onun törəmə müəssisələrinin ("Qrup") 31 dekabr 2019-cu il tarixinə maliyyə vəziyyətini, eləcə də həmin tarixə bitən il üzrə konsolidə edilmiş əməliyyat nəticələri, pul vəsaitlərinin hərəkəti və kapitalda dəyişiklikləri Maliyyə Hesabatlarının Beynəlxalq Standartlarına ("MHBS"lar) uyğun olaraq düzgün əks etdirən konsolidə edilmiş maliyyə hesabatlarının hazırlanmasına görə məsuliyyət daşıyır.

Konsolidə edilmiş maliyyə hesabatlarının hazırlanmasında rəhbərlik aşağıdakılara cavabdehdir:

- Mühasibat uçotu siyasətlərinin müvafiq şəkildə seçilməsinə və tətbiqinə;
- Məlumatların, o cümlədən mühasibat uçotu siyasətlərinin müvafiq, mötəbər, müqayisəli və anlaşıla bilən tərzdə təqdimatına;
- İstifadəçilərə xüsusi əməliyyatların, digər hadisə və şəraitlərin Qrupun konsolidə edilmiş maliyyə vəziyyətinə və maliyyə nəticələrinə təsirini anlamağa kömək göstərmək üçün MHBS-nın xüsusi tələblərinin yerinə yetirilməsi kifayət etmədikdə əlavə açıqlamalar verilməsinə;
- Qrupun fasiləsizlik prinsipinə əsasən fəaliyyətini davam etdirə bilməsi imkanlarının qiymətləndirilməsinə.

Həmçinin rəhbərlik aşağıdakılara görə məsuldur:

- Qrupda sağlam və effektiv daxili nəzarət sisteminin planlaşdırılması, tətbiqi və saxlanılmasına;
- Qrupun əməliyyatlarının açıqlanması və izah edilməsi, habelə, konsolidə edilmiş maliyyə vəziyyətinin istənilən vaxt dəqiqliklə açıqlanması üçün yetərli olan və Qrupun konsolidə edilmiş maliyyə hesabatlarının MHBS-a uyğunluğunu təmin edə biləcək müvafiq mühasibat uçotu qeydlərinin aparılmasına;
- Azərbaycan Respublikasının qanunvericiliyi və mühasibat uçotu standartlarına müvafiq olaraq yerli uçot qeydlərinin aparılmasına;
- Qrupun aktivlərinin mühafizə olunması üçün mümkün tədbirlər görülməsinə; və
- Saxtakarlıq və digər pozuntuların müəyyən edilməsi və qarşısının alınmasına.

Qrupun 31 dekabr 2019-cu il tarixinə bitən il üzrə konsolidə edilmiş maliyyə hesabatlarının buraxılması rəhbərlik tərəfindən 13 Aprel 2021-ci il tarixində təsdiqlənmişdir.

Rəhbərlik tərəfindən:

Sabir İlyasov
Birinci Vitse-Prezident

Bakı, Azərbaycan Respublikası
13 Aprel 2021-ci il

Esmira Tahirova
Baş Mühasib

Bakı, Azərbaycan Respublikası
13 Aprel 2021-ci il

Deloitte & Touche MMAC
25E Nobel pr.
Bakı, AZ1025, Azərbaycan

Tel.: +994 (12) 404 12 10
Faks: +994 (12) 404 12 11
deloitte.az

MÜSTƏQİL AUDİTORUN HESABATI

"AZƏRBAYCAN HAVA YOLLARI" Qapalı Səhmdar Cəmiyyətinin təsisçisinə və rəhbərliyinə:

Rəy

Biz "Azərbaycan Hava Yolları" QSC-nin və onun törəmə müəssisələrinin ("Qrup") 31 dekabr 2019-cu il tarixinə konsolidə edilmiş maliyyə vəziyyəti haqqında hesabatdan və həmin tarixdə bitən il üzrə Qrupun konsolidə edilmiş mənfəət və ya zərər və sair məcmu gəlir, konsolidə edilmiş kapitalda dəyişikliklər və pul vəsaitlərinin hərəkəti haqqında müvafiq hesabatlardan, habelə mühüm mühasibat uçotu siyasətlərinin xülasəsi daxil olmaqla digər izahlı qeydlərdən ibarət olan konsolidə edilmiş maliyyə hesabatlarının auditini apardıq.

Fikrimizcə, hazırkı konsolidə edilmiş maliyyə hesabatları 31 dekabr 2019-cu il tarixinə Qrupun konsolidə edilmiş maliyyə vəziyyətini və həmin tarixdə bitən il üzrə konsolidə edilmiş maliyyə nəticələri və konsolidə edilmiş pul vəsaitlərinin hərəkətini Maliyyə Hesabatlarının Beynəlxalq Standartlarına ("MHBS") uyğun olaraq bütün əhəmiyyətli hallarda düzgün əks etdirir.

Rəyin əsasları

Biz auditi Beynəlxalq Audit Standartlarına ("BAS") uyğun olaraq yerinə yetirdik. Həmin standartlar üzrə öhdəliklərimiz hesabatımızın *Konsolidə edilmiş maliyyə hesabatlarının auditi üzrə auditorun məsuliyyəti* bölməsində daha ətraflı təsvir olunub. Biz, Mühasiblər üçün Beynəlxalq Etika Standartları Şurasının ("IESBA") *Peşəkar Mühasiblər üçün Etika Məcəlləsinə* ("IESBA Məcəlləsi") uyğun olaraq Qrupdan müstəqil şəkildə fəaliyyət göstəririk və digər etika öhdəliklərimizi bu tələblərə və IESBA Məcəlləsinə uyğun olaraq yerinə yetirmişik. Hesab edirik ki, əldə etdiyimiz audit sübutu audit rəyinin bildirilməsi üçün yetərli və müvafiq əsası təmin edir.

Fasiləsizliklə bağlı mühüm qeyri-müəyyənlik

Əlavə edilən konsolidə edilmiş maliyyə hesabatları Qrupun öz fəaliyyətini fasiləsizlik prinsipi ilə davam etdirə biləcəyi ehtimalı əsasında hazırlanmışdır. Konsolidə edilmiş maliyyə hesabatlarının 2 saylı qeydində müzakirə olunduğu kimi, COVİD-19 pandemiyası Qrupun fəaliyyətinə mühüm təsir etmiş, belə ki, Qrupun mənfi dövriyyə kapitalı, əməliyyatlar üzrə təkrarlanan zərərləri və yığılmış zərəri olmuşdur. Bu hadisələr və ya şəraitlər, 2 saylı qeyddə açıqlanan digər məsələlərlə yanaşı, Qrupun öz fəaliyyətini fasiləsizlik prinsipi ilə davam etdirə bilməsi üçün mühüm qeyri-müəyyənliyin mövcud olduğunu göstərir. Həmçinin bu məsələlərlə bağlı rəhbərliyin planları konsolidə edilmiş maliyyə hesabatlarının 2 saylı qeydində müzakirə olunur. Konsolidə edilmiş maliyyə hesabatlarına bu qeyri-müəyyənlik nəticəsində yarana biləcək hər hansı düzəlişlər daxil deyildir. Bu məsələ ilə bağlı rəyimizə dəyişiklik edilməmişdir.

Deloitte adı Deloitte Touche Tohmatsu Limited ("DTTL"), onun üzv şirkətlərinin qlobal şəbəkəsi və əlaqəli qurumları da daxil olmaqla, sadalananlardan birinə və ya bir neçəsinə istinad edir. DTTL (həmçinin "Deloitte Global" adlanan) və onun üzv şirkətlərinin hər biri hüquqi olaraq fərdi və müstəqil qurumlardır. DTTL müştərilərə xidmət göstərmir. Daha ətraflı məlumat üçün www.deloitte.com/about müraciət edin.

© 2021 Deloitte & Touche MMAC. Bütün hüquqlar qorunur.

Konsolidə edilmiş maliyyə hesabatları üzrə rəhbərliyin və idarəetmə səlahiyyətləri olan şəxslərin məsuliyyəti

Rəhbərlik hazırkı konsolidə edilmiş maliyyə hesabatlarının MHBS-lara uyğun olaraq hazırlanması və düzgün təqdim edilməsi, eləcə də fırıldaqçılıq, yaxud səhv nəticəsində yaranmasından asılı olmayaraq mühüm təhriflərin olmadığı konsolidə edilmiş maliyyə hesabatlarının hazırlanması üçün rəhbərliyin qənaətinə əsasən zəruri sayılan daxili nəzarət sisteminə görə məsuliyyət daşıyır.

Konsolidə edilmiş maliyyə hesabatlarını hazırlayarkən, rəhbərliyin Qrupu ləğv etmək və ya əməliyyatlarını dayandırmaq niyyəti olduğu və ya bunu etməkdən başqa real alternativi olmadığı hallar istisna olmaqla, rəhbərlik Qrupun öz fəaliyyətini fasiləsizlik prinsipi ilə davam etdirməsi qabiliyyətinin qiymətləndirilməsinə, uyğun olduqda fasiləsizlik prinsipi ilə bağlı məsələlərin açıqlanmasına və mühasibat uçotunun fasiləsizlik prinsipindən istifadə edilməsinə görə məsuliyyət daşıyır.

İdarəetmə səlahiyyəti olan şəxslər Qrupun konsolidə edilmiş maliyyə hesabatlarının hazırlanması prosesinə nəzarətin təmin edilməsi üçün məsuliyyət daşıyır.

Konsolidə edilmiş maliyyə hesabatlarının auditi üzrə auditorun məsuliyyəti

Məqsədimiz ümumilikdə konsolidə edilmiş maliyyə hesabatlarının fırıldaqçılıq və ya səhv nəticəsində yarana biləcək mühüm təhriflərdən azad olması barədə kifayət qədər əminlik əldə etmək və rəyimizi özündə birləşdirən auditor hesabatını təqdim etməkdir. Kifayət qədər əminlik yüksək səviyyəli əminliyi əks etdirir, lakin bu, BAS əsasında aparılan auditin hər zaman bütün mühüm təhrifləri (əgər varsa) aşkar edəcəyinə zəmanət vermir. Təhriflər fırıldaqçılıq və ya səhv nəticəsində yarana bilər və ayrı-ayrılıqda və ya birlikdə, istifadəçilərin hazırkı konsolidə edilmiş maliyyə hesabatları əsasında verəcəyi iqtisadi qərarlara təsir göstərmələrini ehtimal etməyə əsas olacağı halda əhəmiyyətli hesab olunur.

BAS əsasında auditin bir hissəsi kimi, biz audit zamanı peşəkar mülahizələr yürüdür və peşəkar skeptisizmi qoruyub saxlayırıq. Həmçinin biz:

- Konsolidə edilmiş maliyyə hesabatlarının fırıldaqçılıq və ya səhv nəticəsində əhəmiyyətli şəkildə təhrif olunması risklərini müəyyən edir və qiymətləndirir, həmin risklərə cavab olaraq audit prosedurlarını planlaşdırıb yerinə yetirir eləcə də rəyimizin əsasını təşkil edəcək yetərli və müvafiq audit sübutu əldə edirik. Fırıldaqçılıq nəticəsində yaranan əhəmiyyətli təhriflərin aşkar olunmaması riski səhv nəticəsində yarananlardan daha yüksəkdir, belə ki, fırıldaqçılıq saxtakarlıq, gizli sövdələşmə, dələduzluq, qəsdən buraxılmış səhvlər, yanlış təqdimat və ya daxili nəzarət qaydalarına əməl etməmək kimi fəaliyyətlərdən ibarət ola bilər.
- Qrupun daxili nəzarət sisteminin effektivliyi barədə rəy ifadə etmək üçün deyil, şəraitə uyğun audit prosedurlarının planlaşdırılması məqsədilə auditlə əlaqəli daxili nəzarət sistemi haqqında anlayış əldə edirik.
- Rəhbərlik tərəfindən istifadə olunan mühasibat uçotu siyasətlərinin uyğunluğunu, habelə yerinə yetirilən mühasibat təxminlərinin və verilən aidiyyəti açıqlamaların əsaslılığını qiymətləndiririk.

- Mühasibat uçotunun fasiləsizlik prinsipindən rəhbərliyin uyğun şəkildə istifadə etməsi və əldə olunmuş audit sübutu əsasında Qrupun öz fəaliyyətini fasiləsizlik prinsipi ilə davam etdirməsinə əhəmiyyətli şübhə yarada bilən hadisə və ya şəraitlərlə bağlı mühüm qeyri-müəyyənliyin mövcud olub-olmaması barədə nəticə çıxarırıq. Mühüm qeyri-müəyyənliyin olması qənaətinə gəldikdə, biz audit hesabatımızda konsolidə edilmiş maliyyə hesabatlarının müvafiq açıqlamalarına diqqət yönəltməliyik və ya, belə açıqlamalar münasib olmadıqda, rəyimizə düzəliş etməliyik. Nəticələrimiz auditor hesabatımızın tarixinədək əldə olunan audit sübutuna əsaslanır. Bununla belə, gələcək hadisələr və şəraitlər Qrupun öz fəaliyyətini fasiləsizlik prinsipi ilə davam etməməsinə gətirib çıxara bilər.
- Konsolidə edilmiş maliyyə hesabatlarının ümumi təqdimatı, strukturu, məzmunu, habelə açıqlamaları və konsolidə edilmiş maliyyə hesabatlarının mühüm əməliyyat və hadisələri ədalətli şəkildə əks etdirib-etdirməməsini qiymətləndiririk.

Biz idarəetmə səlahiyyətləri olan şəxslərə, digər məsələlərlə yanaşı, auditin iş həcmi və müddəti, audit üzrə aşkar olunan mühüm nəticələr, habelə audit zamanı daxili nəzarət sistemində aşkar etdiyimiz bütün mühüm çatışmazlıqlar barədə məlumat veririk.

Deloitte + Touche LLAC

DELOITTE & TOUCHE
MƏHDUD MƏSULİYYƏTLİ AUDİTOR CƏMİYYƏTİ
AZERBAIJAN

13 Aprel 2021-ci il

“AZƏRBAYCAN HAVA YOLLARI” QAPALI SƏHMDAR CƏMİYYƏTİ

31 DEKABR 2019-CU İL TARİXİNƏ BİTƏN İL ÜZRƏ
KONSOLİDƏ EDİLMİŞ MƏNFƏƏT VƏ YA ZƏRƏR VƏ SAİR MƏCMU GƏLİR HAQQINDA HESABAT
(Min Azərbaycan Manatı ilə)

	Qeydlər	2019	2018
Daşımalar üzrə və sair gəlirlər	5	1,008,459	955,231
Əməliyyat xərcləri	6	(949,588)	(977,849)
Əməliyyat mənfəəti / (zərəri)		**58,871**	**(22,618)**
Maliyyə xərcləri	7	(111,185)	(117,352)
Xarici valyuta mübadiləsindən yaranan zərər	8	(6,579)	(8,867)
Vergidən əvvəl zərər		**(58,893)**	**(148,837)**
Mənfəət vergisi xərci	9	(19,877)	(2,483)
İL ÜZRƏ ZƏRƏR VƏ CƏMİ MƏCMU ZƏRƏR		**(78,770)**	**(151,320)**

Əlavə olunmuş qeydlər bu konsolidə edilmiş maliyyə hesabatlarının ayrılmaz hissəsini təşkil edir.

"AZƏRBAYCAN HAVA YOLLARI" QAPALI SƏHMDAR CƏMİYYƏTİ

31 DEKABR 2019-CU İL TARİXİNƏ
KONSOLİDƏ EDİLMİŞ MALİYYƏ VƏZİYYƏTİ HAQQINDA HESABAT
(Min Azərbaycan Manatı ilə)

	Qeydlər	31 dekabr 2019-cu il	31 dekabr 2018-ci il
AKTİVLƏR			
Uzunmüddətli aktivlər			
Əmlak və avadanlıq	10	1,483,726	1,875,361
İstifadə hüququ olan aktivlər	11	377,979	-
Qeyri-maddi aktivlər		4,658	4,929
Verilmiş uzunmüddətli avanslar	12	39,186	11,726
Sair uzunmüddətli aktivlər	13	32,558	35,633
Cəmi uzunmüddətli aktivlər		**1,938,107**	**1,927,649**
Qısamüddətli aktivlər			
İstehlak olunan ehtiyat hissələri və mal-material ehtiyatları	14	23,823	17,610
Ticarət və sair debitor borcları	15	86,759	65,547
Pul vəsaitləri və onların ekvivalentləri	16	34,959	32,303
Cəmi qısamüddətli aktivlər		**145,541**	**115,460**
Cəmi aktivlər		**2,083,648**	**2,043,109**
KAPİTAL VƏ ÖHDƏLİKLƏR			
Kapital			
Səhmdar kapitalı	17	823,975	823,975
Əlavə ödənilmiş kapital		148,413	160,813
Yığılmış zərər		(1,687,501)	(1,608,731)
Cəmi kapital		**(715,113)**	**(623,943)**
Uzunmüddətli öhdəliklər			
Uzunmüddətli kreditlər və borc vəsaitləri	18	1,605,934	1,722,532
İcarə öhdəlikləri, uzunmüddətli hissə	19	340,546	379,354
Sərnişinlər üçün bonus proqramı üzrə təxirə salınmış gəlir, uzunmüddətli hissə	20	22,932	32,203
Təxirə salınmış vergi öhdəlikləri	21	36,360	16,483
Cəmi uzunmüddətli öhdəliklər		**2,005,772**	**2,150,572**
Qısamüddətli öhdəliklər			
Ticarət və sair kreditor borcları	22	167,266	112,271
Qısamüddətli borc vəsaitləri və uzunmüddətli kreditlərin və borc vəsaitlərinin qısamüddətli hissəsi	18	472,267	315,087
İcarə öhdəlikləri, qısamüddətli hissə	19	50,153	45,025
Qazanılmamış gəlir	20	46,884	31,308
Sərnişinlər üçün bonus proqramı üzrə təxirə salınmış gəlir, qısamüddətli hissə	20	5,193	6,546
Sair qısamüddətli öhdəliklər	23	51,226	6,243
Cəmi qısamüddətli öhdəliklər		**792,989**	**516,480**
Cəmi öhdəliklər		**2,798,761**	**2,667,052**
Cəmi kapital və öhdəliklər		**2,083,648**	**2,043,109**

Əlavə olunmuş qeydlər bu konsolidə edilmiş maliyyə hesabatlarının ayrılmaz hissəsini təşkil edir.

"AZƏRBAYCAN HAVA YOLLARI" QAPALI SƏHMDAR CƏMİYYƏTİ

31 DEKABR 2019-CU İL TARİXİNƏ BİTƏN İL ÜZRƏ
KONSOLİDƏ EDİLMİŞ KAPİTALDA DƏYİŞİKLİKLƏR HAQQINDA HESABAT
(Min Azərbaycan Manatı ilə)

	Qeydlər	Səhmdar kapitalı	Əlavə ödənilmiş kapital	Yığılmış zərər	Cəmi kapital (kəsir)
1 yanvar 2018-ci il tarixinə qalıq		**823,975**	**104,604**	**(1,433,579)**	**(505,000)**
MHBS 9-a keçidin təsiri		-	-	(3,832)	(3,832)
İl üzrə zərər və cəmi məcmu zərər		-	-	(151,320)	(151,320)
Səhmdar yatırımları	17	-	56,209	-	56,209
Səhmdara ayırmalar	17	-	-	(20,000)	(20,000)
31 dekabr 2018-ci il tarixinə qalıq		**823,975**	**160,813**	**(1,608,731)**	**(623,943)**
İl üzrə zərər və cəmi məcmu zərər		-	-	(78,770)	(78,770)
Səhmdar yatırımları	17	-	654	-	654
Səhmdara ayırmalar	17	-	(13,054)	-	(13,054)
31 dekabr 2019-cu il tarixinə qalıq		**823,975**	**148,413**	**(1,687,501)**	**(715,113)**

Əlavə olunmuş qeydlər bu konsolidə edilmiş maliyyə hesabatlarının ayrılmaz hissəsini təşkil edir.

"AZƏRBAYCAN HAVA YOLLARI" QAPALI SƏHMDAR CƏMİYYƏTİ

31 DEKABR 2019-CU İL TARİXİNƏ BİTƏN İL ÜZRƏ
KONSOLİDƏ EDİLMİŞ PUL VƏSAİTLƏRİNİN HƏRƏKƏTİ HAQQINDA HESABAT
(Min Azərbaycan Manatı ilə)

	Qeydlər	2019	2018
ƏMƏLİYYAT FƏALİYYƏTLƏRİ:			
Vergidən əvvəl zərər		(58,893)	(148,837)
Düzəlişlər:			
Köhnəlmə və amortizasiya		138,647	134,699
Ticarət və sair debitor borclar ehtiyatında dəyişiklik		3,708	4,278
Əmlak və avadanlığın satışından yaranan gəlir		(4,607)	(2,983)
İstehlak olunan ehtiyat hissələri və mal-material ehtiyatlarının köhnəlməsi ehtiyatında dəyişiklik		(1,249)	(332)
Əvəzləşdirilən ƏDV ehtiyatında dəyişiklik		8,498	74,787
Əmlak və avadanlığın dəyərsizləşməsi		-	22,767
Xarici valyuta mübadiləsi üzrə (gəlir)/zərər	8	6,579	8,867
Maliyyə xərcləri	7	111,185	117,352
Sair ehtiyatlarda dəyişiklik		4,325	-
Dövriyyə kapitalında hərəkətlərdən əvvəl əməliyyat fəaliyyətləri üzrə daxil olan pul vəsaitləri		*208,193*	*210,598*
Ticarət və sair debitor borclarda dəyişiklik		19,258	(13,957)
İstehlak olunan ehtiyat hissələrində və mal-material ehtiyatlarında dəyişiklik		(4,964)	(5,135)
Ticarət və sair kreditor borclarda dəyişiklik		(36,792)	(82,232)
Sərnişinlər üçün bonus proqramı üzrə gələcək dövrlərin gəlirində dəyişiklik	20	(10,624)	3,460
Qazanılmamış gəlirdə dəyişiklik		15,574	7,539
Sair qısamüddətli öhdəliklərdə dəyişiklik		40,652	(9,603)
Əməliyyatlardan əldə olunan pul vəsaitləri		**231,297**	**110,670**
Ödənilmiş mənfəət vergisi		-	(600)
Ödənilmiş faiz		(24,136)	(19,443)
Əməliyyat fəaliyyətlərindən əldə olunan xalis pul vəsaitləri		**207,161**	**90,627**
İNVESTİSİYA FƏALİYYƏTLƏRİ:			
Əmlak və avadanlığın alınması		(103,415)	(63,746)
İstifadə hüququ olan aktivlər üzrə kapitallaşdırılmış xərclər üçün ödənilmiş pul vəsaitləri		(14,338)	-
Əmlak və avadanlığın satışından daxilolmalar		717	10,839
Qeyri-maddi aktivlərin alınması		(2,831)	(1,202)
İnvestisiya fəaliyyətlərində istifadə olunan xalis pul vəsaitləri		**(119,867)**	**(54,109)**
MALİYYƏLƏŞDİRMƏ FƏALİYYƏTLƏRİ:			
Səhmdarın yatırımları	17	-	70,000
Səhmdara ayırmalar	17	-	(20,000)
Kreditlər və borc vəsaitləri üzrə daxilolmalar		20,155	22,804
Kreditlər və borc vəsaitləri üzrə əsas borc ödənişləri		(50,952)	(54,676)
İcarə öhdəlikləri üzrə əsas borc ödənişləri		(51,119)	(44,655)
Maliyyələşdirmə fəaliyyətlərində istifadə olunan xalis pul vəsaitləri		**(81,916)**	**(26,527)**
PUL VƏSAİTLƏRİNDƏ VƏ ONLARIN EKVİVALENTLƏRİNDƏ XALİS ARTIM		**5,378**	**9,991**
Xarici valyuta məzənnəsindəki dəyişikliklərin xarici valyutada saxlanan pul vəsaitlərinə və bank qalıqlarına təsiri		(2,722)	(3,587)
PUL VƏSAİTLƏRİ VƏ ONLARIN EKVİVALENTLƏRİ, ilin əvvəlinə		**32,303**	**25,899**
PUL VƏSAİTLƏRİ VƏ ONLARIN EKVİVALENTLƏRİ, ilin sonuna		**34,959**	**32,303**

Əlavə olunmuş qeydlər bu konsolidə edilmiş maliyyə hesabatlarının ayrılmaz hissəsini təşkil edir.

Konsolidə edilmiş pul vəsaitlərinin hərəkəti haqqında hesabatdan çıxarılmış nağdsız əməliyyatlar

31 dekabr 2019 və 31 dekabr 2018-ci il tarixinə bitən illər üzrə konsolidə edilmiş pul vəsaitlərinin hərəkəti haqqında hesabatda təqdim edilən məbləğlərə aşağıdakı nağdsız əməliyyatlar daxil deyil:

(a) 2019-cu ildə 372,335 AZN dəyərində hava gəmilərinin əmlak və avadanlıqdan istifadə hüququ olan aktivlər kateqoriyasına təsnif edilməsi;

(b) 2019-cu ildə icarə öhdəlikləri ilə 12,648 AZN dəyərində istifadə hüququ olan aktivlərin tanınması;

(c) 2019 və 2018-ci illərdə səhmdar tərəfindən əlavə ödənilmiş kapitalın 654 AZN və 209 AZN dəyərində əmlak və avadanlıq və sair aktivlərə müvafiq olaraq yatırılması;

(ç) 2019 və 2018-ci illərdə yerli bankdan alınmış kreditin 10,010 AZN məbləğində əsas məbləğinin Qrup adından bilavasitə Dövlət tərəfindən Bakı-Naxçıvan-Bakı reysləri üçün subsidiya hesabına qismən ödənilməsi;

(d) Üçtərəfli razılaşmaya əsasən Qrupun konsolidə edilmiş maliyyə vəziyyəti haqqında hesabatındakı uzunmüddətli avanslarının və ticarət və sair kreditor borc qalıqlarının artması ilə nəticələnən, təyyarələr və ehtiyat hissələri ilə əlaqədar xarici tədarükçüyə ödənilmiş 34,000 AZN məbləğində avansın ötürülməsi;

(e) 2019-cu ildə Dövlətin göstərişi ilə balans dəyəri 7,510 AZN olan aktivin ötürülməsi;

(ə) 2018-ci ildə maliyyə icarəsi ilə 111,010 AZN dəyərində (Qeyd 19) iki yeni Embraer ERJ190-100 BHH hava gəmisinin alınması;

(f) Alınmış hava gəmisi üçün 9,031 AZN dəyərində satış üçün saxlanılan aktivlərin 2018-ci ildə avans kimi ötürülməsi;

(g) Köhnə təyyarələrin iki yeni hava təyyarəsinin icarəsi üçün 2018-ci ildə ilkin ödəniş qismində 17,000 AZN-ə icarəyə verənə ötürülməsi; və

(ğ) Dövlət sərəncamına əsasən Maliyyə Nazirliyinə 14,500 AZN məbləğində faiz ödənişi borcunun ƏDV aktivi ilə 2018-ci ildə əvəzləşdirilməsi;

Əlavə olunmuş qeydlər bu konsolidə edilmiş maliyyə hesabatlarının ayrılmaz hissəsini təşkil edir.

1. ŞİRKƏTİN FƏALİYYƏTİ HAQQINDA

"Azərbaycan Hava Yolları" ("Şirkət") dövlət konserni kimi 17 avqust 1992-ci ildə təsis edilmişdir. 2008-ci ilin aprel ayında Azərbaycan Respublikası Prezidentinin sərəncamı əsasında Şirkət Qapalı Səhmdar Cəmiyyəti kimi yenidən təşkil edilmişdir. Cəmiyyətin yeganə mülkiyyətçisi dövlətdir. "Azərbaycan Hava Yolları" QSC Azərbaycan Respublikasında milli hava daşımaları xidmətləri göstərən şirkətdir.

2021-ci ilin fevral ayında Şirkətin idarəetməsi Azərbaycan Respublikası Prezidentinin imzaladığı sərəncama əsasən Maliyyə Nazirliyindən Azərbaycan İnvestisiya Holdinqinin (yeganə mülkiyyətçisi dövlət olan) idarəetməsinə verilmişdir.

"Azərbaycan Hava Yolları" QSC-nin 2 törəmə müəssisəsi vardır: Naxçıvan Beynəlxalq Hava Limanı və Milli Aviasiya Akademiyası (birlikdə "Qrup").

Təşkilatın adı	Hüquqi ünvan	Əsas fəaliyyət	2019	2018
Naxçıvan Beynəlxalq Hava Limanı	E002, Naxçıvan AZ6725, Azərbaycan	Hava limanı	100%	100%
Milli Aviasiya Akademiyası	AZ1045, Bakı, Xəzər, Mərdəkan, 30	Təhsil mərkəzi	100%	100%

Şirkətin əsas hüquqi ünvanı: Azərbaycan Respublikası, Bakı şəhəri, Azadlıq prospekti 11, AZ1000.

Qrupun əsas fəaliyyət növlərinə daxildir:

- Kommersiya əsaslı daşımalar olan sərnişin və yük hava daşımaları;
- Aeronaviqasiyası xidmətləri – Azərbaycan Respublikası üzərindən uçuşların təmin edilməsi, aerodrom ərazisində və marşrut üzrə aeronaviqasiya, habelə ölkə ərazisində meteoroloji xidmətlərin göstərilməsi
- Hava gəmilərinə yanacaq doldurma xidmətləri – sərnişin və yük aviaşirkətlərinə yanacaq doldurma xidmətlərinin göstərilməsi;
- Azərbaycan Respublikasının hava limanlarında aeroport terminallarının və infrastrukturunun istismarı, habelə aviasiya təhlükəsizliyi xidmətlərinin göstərilməsi;
- Sair aidiyyatı xidmətlər.

Azərbaycan Respublikasının qanunvericiliyində Qrup təbii monopoliya və hava limanı əməliyyatlarını, qalxma-enmə zolaqlarını və qurğularını təmin edən, həmçinin sərnişin aviasiya xidmətlərini göstərən yeganə təşkilat kimi nəzərdə tutulur. Qrupun başlıca məqsədi Azərbaycanda mülki aviasiyanın inkişaf etdirilməsi və təkmilləşdirilməsidir.

Konsolidə edilmiş maliyyə hesabatlarının buraxılması Qrup rəhbərliyi tərəfindən 13 aprel 2021-ci il tarixində təsdiqlənmişdir.

2. FASİLƏSİZLİK PRİNSİPİ

Hazırkı konsolidə edilmiş maliyyə hesabatları Qrupun yaxın gələcəkdə öz fəaliyyətini fasiləsizlik prinsipi ilə davam etdirməsi ehtimalı ilə hazırlanmışdır ki, bu da adi fəaliyyət zamanı aktivlərin satılmasını və öhdəliklərin yerinə yetirilməsini nəzərdə tutur. Bu mühakiməni yürüdən zaman

rəhbərlik Qrupun maliyyə vəziyyətini, hazırkı niyyətlərini, əməliyyatlarının gəlirliliyini və maliyyə resurslarından istifadə etmək imkanlarını nəzərdən keçirmişdir.

2019-cu ildə Qrupun davam edən əməliyyatlarından 78,770 AZN (2018: 151,320 AZN) məbləğində məcmu zərəri olmuşdur. 31 dekabr 2019-cu il tarixinə Qrupun qısamüddətli öhdəliklərinin dəyəri onun qısamüddətli aktivlərinin dəyərindən 647,448 AZN artıq (31 dekabr 2018-ci il: 401,020 AZN), mənfi kapitalı isə 715,113 AZN (31 dekabr 2018-ci il: 623,943 AZN) olmuşdur. Bu nəticələrə 2015 və 2016-cı illərdə baş verən Azərbaycan manatının devalvasiyası öz mənfi təsirini göstərmişdir. Azərbaycan manatının devalvasiyası Qrupun maliyyə institutlarına olan xarici valyutada ifadə olunmuş icarə üzrə kreditor öhdəliklərinin, kreditlərinin və borclarının manatla qarşılığını əhəmiyyətli həcmdə artırmışdır. Belə kreditlərin əsas hissəsi beynəlxalq banklardan alınmış dövlət zəmanətli kreditlər, yerli banklardan alınmış kreditlər və dövlətdən alınmış kreditlərdir.

Bundan əlavə, 2020-ci ilin əvvəlindən başlayaraq yeni koronavirus (COVİD-19) infeksiyası bütün dünya üzrə sürətlə yayılmağa başlamış və 2020-ci ilin mart ayında Dünya Səhiyyə Təşkilatı tərəfindən pandemiyanın elan olunması ilə nəticələnmişdir. COVİD-19-un yayılmasının qarşısını almaq üçün bir çox ölkələr tərəfindən həyata keçirilən tədbirlər bir çox şirkətlərin fəaliyyətində mühüm fasilələrə səbəb olmuş və hava nəqliyyatı sektoruna mühüm təsir göstərmişdir.

Rəhbərlik hesab edir ki, bu hadisələr və hallar Qrupun gələcəkdə öz fəaliyyətini fasiləsizlik prinsipi ilə davam etdirə bilməsinə şübhə doğurmaqla, onun normal fəaliyyət zamanı öz aktivlərini sata və ya öhdəliklərini yerinə yetirə bilməsinə dair mühüm qeyri-müəyyənliyin olduğunu göstərir.

Rəhbərlik Qrupun öz fəaliyyətini fasiləsizlik prinsipi ilə davam etdirməsi qabiliyyətini aşağıda qeyd olunmuş hallar əsasında qiymətləndirmişdir:

- 2019-cu ildə Qrupun əməliyyatları 2018-ci il ilə müqayisədə gəlirlərdə cüzi 4% artım olmaqla sabit olmuşdur. 2020-ci ilin ilk 2 ayı ərzində Qrupun sərnişin daşımaları üzrə gəliri ötən ilin eyni dövrü ilə müqayisədə 21% artmışdır (ümumi gəlir: 6% orta artım). Lakin 2020-ci ilin mart ayından etibarən Qrup, COVİD-19 pandemiyası ilə əlaqədar ölkədaxili və beynəlxalq sərnişin daşımalarında mühüm azalma müşahidə etmişdir. Tətbiq olunan məhdudiyyətlər səbəbindən Qrup əməliyyatlarını əhəmiyyətli şəkildə azaltmış və nəticədə bu, onun bütün gəlirlərinə təsir etmişdir. 2021-ci ilin fevral ayından etibarən karantin məhdudiyyətləri yüngülləşdirilmiş və Qrup uçuşlarının qismən bərpa edəcəyini elan etmişdir.

  Pandemiyaya qarşı Qrupun rəhbərliyi karqo uçuşlarının artırılması, xərclərin azaldılması, kreditlərin uzadılması məqsədilə kreditorlarla danışıqların aparılması, likvidliyin artırılması üçün başqa imkanların müəyyən edilməsi, təyyarə alışlarının (2026-cı ilədək) təxirə salınması, likvidliyin təmin edilməsi üçün bir sıra daxili layihələrin təxirə salınması və Qrupun əməliyyatlarının davamlı olması üçün mühüm əhəmiyyət kəsb edən cari öhdəliklərin qarşılanması kimi bir sıra cavab tədbirləri həyata keçirmişdir. Qrupun satınalma xərclərinə nəzarət daha da sərtləşdirilmiş və digər kapital xərcləri təxirə salınmaqla yalnız texniki xidmət məsrəfləri saxlanılmışdır. Qrupun köhnə debitor borclarından heç biri silinməmiş və Qrup naviqasiya və ölkə ərazisindən uçuşlarla əlaqədar debitor borclarının, xüsusilə, xarici tərəfdaşlardan toplanması istiqamətində səylərini artırmışdır.
- 27 sentyabr 2020-ci il tarixindən başlayaraq Qrupun əməliyyatlarına, həmçinin Dağlıq Qarabağ münaqişəsinin gərginləşməsi təsir göstərmişdir. Demək olar ki, bütün uçuşlar dayandırılmış və təhlükəsizlik səbəbindən ölkənin qərbində uçuşlara məhdudiyyət qoyulmuşdur. Nəticədə, oktyabr ayında Qrupun gəlirləri 2020-ci ilin sentyabr ayı ilə müqayisədə əhəmiyyətli dərəcədə azalmışdır. Münaqişə 10 noyabr 2020-ci il tarixində tərəflər arasında atəşkəsə dair imzalanmış müqavilə əsasında başa çatmış və hərbi vəziyyət ləğv olunmuşdur.

- 2017-ci ildə daha öncədən Maliyyə Nazirliyinə köçürülmüş 273,226 AZN məbləğində borc, hökumətin qərarına əsasən Qrupun öhdəliyi olaraq bərpa edilmiş, bu da öhdəliklərin artması və kapitalın azalması ilə nəticələnmişdir. Hazırda rəhbərlik bərpa olunmuş bu öhdəliyin ödəmə şərtləri ilə bağlı hökumətlə danışıqlar aparır.
- Cari öhdəliklərin böyük hissəsi Qrupun yeganə səhmdarı olan hökumətə məxsus müəssisələrədir. Rəhbərlik hesab edir ki, pul çatışmazlığı yarandığı təqdirdə, Qrup əsas borc və faiz ödənişlərini təxirə salmaq və ya yaranan istənilən likvidlik boşluğunu aradan qaldırmaq üçün əlavə kredit almaq və ya mövcud öhdəliklərin şərtlərini yenidən nəzərdən keçirmək imkanlarına malikdir.
- 2020-ci ildə Qrup fəaliyyətini davam etdirmək, əmək haqlarını ödəmək və dövlət zəmanəti ilə əldə edilmiş kredit müqavilələri üçün ödənişlər etmək məqsədilə hökumətdən dəstək kimi təxminən 279,000 AZN məbləğində subsidiya (rəsmi sənədləşmə prosesi başa çatana qədər öhdəlik kimi tanınan, hansıları ki rəhbərlik ehtimal etmir ki, Qrup gələcəkdə geri ödəməli ola bilər) almışdır. Bundan əlavə indiyədək 2021-ci il üçün 75,000 AZN təsdiq edilmişdir.
- Rəhbərlik hesab edir ki, Qrup lazım olduqda dövriyyə kapitalı çatışmazlığını aradan qaldırmaq məqsədilə bəzi hava gəmilərinin satışını həyata keçirə bilər.

COVİD-19 pandemiyasının Qrupun uzunmüddətli əməliyyatlarına və maliyyə fəaliyyətinə davamlı təsirinin həcmi əsasən Qrupun nəzarətində olmayan və əvvəlcədən proqnozlaşdırılması mümkün olmayan bir sıra gələcək hadisələrdən asılıdır. Qrup yaxın gələcəkdə aviasiya xidmətlərinə tələbin az olacağını ehtimal edir, lakin, 2021-ci ildən etibarən dünyada və Azərbaycanda vaksinasiya proqramının başlanması müsbət hal kimi qiymətləndirilir.

Rəhbərlik COVİD-19-la əlaqədar məhdudiyyətləri nəzərə alaraq Qrupun gələcək fəaliyyətlərini, xarici valyutada ifadə olunan gəlirlərini, xərclərin azaldılmasını, əhəmiyyətli olmayan kapital xərclərinin təxirə salınmasını və ehtiyac duyulduğu təqdirdə dövlət dəstəyinin mövcud olacağı gözləntilərini qiymətləndirmişdir. Bu qiymətləndirmələr əsasında rəhbərlik inanır ki, Qrup yaxın gələcəkdə vaxtı çatan bütün öhdəliklərini, o cümlədən, xarici valyutada ifadə olunan öhdəliklərini yerinə yetirə biləcəkdir. Müvafiq olaraq rəhbərlik mühasibat uçotunun fasiləsizlik prinsipindən istifadə edilməsini məqsədəuyğun hesab edir.

3. MÜHÜM MÜHASİBAT UÇOTU SİYASƏTLƏRİ

Uyğunluq bəyannaməsi

Bu konsolidə edilmiş maliyyə hesabatları Maliyyə Hesabatlarının Beynəlxalq Standartlarına ("MHBS-lar") uyğun olaraq hazırlanmış və hazırkı konsolidə edilmiş maliyyə hesabatlarının hesabat dövrünə buraxılmış və qüvvədə olan bütün MHBS-ların tələblərini yerinə yetirir.

Hazırlanma əsasları

Bu konsolidə edilmiş maliyyə hesabatları 1 yanvar 2016-cı il tarixinə ("Maliyyə Hesabatının Beynəlxalq Standartlarına ("MHBS") keçid tarixi") şərti dəyərlə göstərilən əmlak və avadanlıqlar istisna olmaqla, ilkin dəyər əsasında hazırlanmışdır. Həmin tarixə şərti dəyər müstəqil qiymətləndirici tərəfindən müəyyən olunmuş ədalətli dəyərə bərabər olmuşdur. İlkin dəyər adətən aktivlərin əldə edilməsi üçün təklif olunan ədalətli dəyər əsasında müəyyən olunur. Qiymətləndirmə tarixində bazar iştirakçıları aktiv və ya öhdəliyə qiymət qoyma zamanı onların xüsusiyyətlərini nəzərə aldıqda, Qrup da həmin aktiv və ya öhdəliklərin ədalətli dəyərini hesablayarkən onların xüsusiyyətlərini nəzərə alır. Bu konsolidə edilmiş maliyyə hesabatlarında qiymətləndirmə və ya açıqlama məqsədləri üçün ədalətli dəyər ədalətli dəyərlə müəyyən dərəcədə oxşar olan lakin ədalətli dəyər ölçülmələri olmayan əsaslarla ölçülür (məsələn, MUBS 2-dəki xalis realizə olunan dəyər və MUBS 36-dakı istifadə dəyəri kimi).

Bundan əlavə, maliyyə hesabatı məqsədilə ədalətli dəyər qiymətləndirmələri, belə qiymətləndirmələr üçün giriş məlumatlarının müşahidə edilə bilmə dərəcəsindən və bütövlükdə ədalətli dəyər qiymətləndirmələri üçün giriş məlumatlarının əhəmiyyətliliyindən asılı olaraq Səviyyə 1, 2, 3 kimi təsnifləndirilir. Bu səviyyələr aşağıdakılardır:

- Səviyyə 1 – Giriş məlumatları, ölçmə tarixində müəssisənin istifadə edə biləcəyi, fəal bazarda eyni aktiv və öhdəliklər üçün təyin edilən (düzəliş edilməmiş) qiymətlərdir;
- Səviyyə 2 – Giriş məlumatları, Səviyyə 1-ə daxil olan təyin edilmiş qiymətlər istisna olmaqla, birbaşa və ya dolayısı ilə aktiv və öhdəliklər üzrə müşahidə edilə bilən giriş məlumatlarıdır; və
- Səviyyə 3 – Giriş məlumatları aktiv və ya öhdəliklər üzrə müşahidə edilə bilinməyən giriş məlumatlardır.

Konsolidasiyanın əsasları

Konsolidə edilmiş maliyyə hesabatları Şirkətin və onun nəzarətində olan müəssisələrin (törəmə müəssisələr) hər il 31 dekabr tarixinə qədər hazırladıqları maliyyə hesabatlarından ibarətdir. Nəzarət aşağıdakı hallarda həyata keçirilir:

- Şirkət investisiya qoyulan müəssisə üzərində səlahiyyətə malik olduqda;
- Şirkət investisiya qoyulan müəssisə ilə iş birliyindən dəyişkən gəlirlər əldə etdikdə və ya belə gəlirlər üzrə hüquqa malik olduqda; və
- Şirkət gəlirlərə təsir etmək üçün öz səlahiyyətindən istifadə etmək qabiliyyətinə malik olduqda.

Şirkət fakt və mövcud vəziyyətlərin nəzarətin yuxarıda qeyd olunan üç elementindən birinə və ya bir neçəsinə dəyişiklər edildiyini göstərdiyi təqdirdə, investisiya qoyulan müəssisəyə nəzarət edib-etməməsini yenidən qiymətləndirir.

Şirkət investisiya qoyulan müəssisənin səsvermə hüquqlarının daha az hissəsinə sahib olarsa, hesab olunur ki, belə müəssisə üzərində səlahiyyətə o zaman malikdir ki, səsvermə hüquqları həmin müəssisənin müvafiq fəaliyyətini birtərəfli qaydada idarə edə bilmək üçün kifayət etsin. Şirkət investisiya qoyulan şirkətdə olan səsvermə hüquqlarının ona nəzarət etmə səlahiyyəti vermək üçün yetərli olub-olmamamasını müəyyən etmək məqsədilə bütün uyğun faktları və halları, eləcə də aşağıdakıları nəzərə alır:

- Şirkətin səsvermə hüquqlarının həcminin digər səsvermə hüququna malik tərəflərin hüquqlarının həcminə və bölgüsünə nisbəti;
- Şirkətin, digər səs sahiblərinin və digər tərəflərin sahib olduğu mümkün səsvermə hüquqları;
- Digər razılaşmalardan irəli gələn hüquqlar; və
- Səhmdarların əvvəlki yığıncaqlarındakı səs bölgüsü daxil olmaqla, qərarların qəbul edilməli olduğu zaman Şirkətin müvafiq fəaliyyətləri idarə etmək qabiliyyətinin olub-olmamasını göstərən hər hansı əlavə faktlar və hallar.

Törəmə müəssisənin konsolidə edilməsi Şirkətin bu törəmə müəssisə üzərində nəzarəti əldə etdiyi zaman başlayır və itirdiyi zaman dayandırılır. Konkret olaraq, il ərzində törəmə müəssisələrin əldə edilən və ya sərf olunan gəlir və xərcləri Şirkətin müvafiq nəzarəti əldə etdiyi tarixdən belə nəzarəti itirdiyi tarixə qədər mənfəət və ya zərər haqqında hesabata daxil olunur.

Törəmə müəssisələrin uçot prinsiplərini Qrupun uçot siyasətlərinə uyğunlaşdırmaq üçün lazım gəldikdə, onların maliyyə hesabatlarına düzəlişlər edilir.

Qrupun üzvləri arasında əməliyyatlarla əlaqədar bütün qrupdaxili aktiv və öhdəliklər, kapital, gəlir və xərclər və pul vəsaitlərinin hərəkəti konsolidə zamanı ləğv olunur.

Törəmə müəssisələrdə qeyri-nəzarət payı həmin müəssisələrdə Qrupun öz kapitalından ayrı müəyyən edilir. Qeyri-nəzarət payına sahib səhmdarların ləğv edildikdə sahiblərinə xalis aktivlərin mütənasib payını vermək hüququ verən mövcud mülkiyyət payları ilkin olaraq ədalətli dəyərlə və ya satın alınan müəssisənin müəyyən edilə bilən xalis aktivlərinin ədalətli dəyərindəki qeyri-nəzarət payının mütənasib payı ilə ölçülə bilər. Ölçülmə metodu satınalmaya görə fərdi qaydada seçilir. Digər qeyri-nəzarət payları ilkin olaraq ədalətli dəyər əsasında ölçülür. Satınalmadan sonra qeyri-nəzarət payının balans dəyəri bu payların ilkin tanınma zamanı olan məbləğinə və kapitaldakı sonrakı dəyişikliklər zamanı qeyri-nəzarət paylarının hissəsinə bərabərdir.

Mənfəət və ya zərər və sair məcmu gəlirin hər bir komponenti Şirkətin sahiblərinə və qeyri-nəzarət paylarına aid edilir. Törəmə müəssisələrin ümumi məcmu gəliri qeyri-nəzarət paylarının mənfi qalığa səbəb olmasına baxmayaraq, Şirkətin sahiblərinə və qeyri-nəzarət paylarına aid edilir.

Nəzarətin itirilməsi ilə nəticələnməyən Qrupun törəmə müəssisələrdəki paylarındakı dəyişikliklər kapital əməliyyatları kimi uçota alınır. Qrupun paylarının balans dəyəri və qeyri-nəzarət payları onların törəmə müəssisələrdəki müvafiq paylarındakı dəyişiklikləri əks etdirmək məqsədilə uyğunlaşdırılır. Qeyri-nəzarət paylarının dəyişdirildiyi məbləğ və ödənilmiş və ya əldə edilmiş məbləğin ədalətli dəyəri arasındakı fərq birbaşa olaraq kapitalda tanınır və Şirkətin sahiblərinə şamil olunur.

Qrup törəmə müəssisənin nəzarətini itirdikdə, törəmə müəssisənin öhdəlikləri və hər hansı qeyri-nəzarət payı çıxılmaqla mənfəət və ya zərərdə tanınan satışdan əldə olunan gəlir və ya zərər (i) alınan məbləğin ədalətli dəyəri və saxlanılmış hər hansı payın ədalətli dəyəri ilə (ii) aktivlərin əvvəlki balans dəyəri (qudvil daxil olmaqla) arasındakı fərq kimi hesablanır. Bu törəmə şirkəti ilə əlaqəli sair məcmu gəlirdə daha əvvəl tanınan bütün məbləğlər sanki Qrupun birbaşa olaraq törəmə müəssisənin müvafiq aktivləri və ya öhdəliklərini satması kimi uçota alınır (yəni, mənfəət və ya zərər kimi yenidən təsnif edilmişdir və ya qüvvədə olan MHBS Standartlarının tələb etdiyi / yol verdiyi kimi sair kapital kateqoriyasına köçürülmüşdür). Nəzarətin itirildiyi tarixdə əvvəlki törəmə müəssisədə saxlanılan hər hansı investisiyanın ədalətli dəyəri qüvvədə olan 9 saylı MHBS standartına uyğun olaraq sonrakı mühasibat uçotu üçün ilkin tanınma zamanı ədalətli dəyər kimi və ya asılı və ya birgə müəssisədəki investisiyanın ilkin tanınması zamanı isə xərc kimi uçota alınır.

Gəlirin tanınması

Gəlir daxil olmuş və yaxud daxil olması nəzərdə tutulan ödənişin ədalətli dəyəri ilə hesablanır və adi fəaliyyət zamanı təqdim olunmuş mallar və yaxud göstərilmiş xidmətlər üzrə məbləğləri əks etdirir. Bu məbləğlərə satışla əlaqəli vergilər daxil deyil.

Sərnişin daşımaları üzrə gəlir

Bilet satışlarından daxil olan gəlir, hava daşımaları xidmətləri göstərilən zaman daşımalardan daxil olan gəlir kimi hesaba alınır. Satılmış və etibarlı olan, lakin hesabat tarixinə hələ istifadə edilməmiş biletlərin dəyəri konsolidə edilmiş maliyyə vəziyyəti haqqında hesabatda ayrıca sətirdə (daşımalar üzrə qazanılmamış gəlir kimi) qısamüddətli öhdəliklər maddəsində əks olunur. Bu hesab Qrupun müvafiq hava daşımaları xidmətlərini göstərdiyi zaman və ya sərnişin biletə görə geri ödəmə tələb etdiyi zaman, yaxud da bu tələb etmə hüququnu itirdiyi zaman azaldılır.

Sərnişin daşımalarından gəlirlərə həmçinin, Qrupun müəyyən aviaşirkətlərlə bağlamış olduğu kod-şerinq müqavilələrindən daxil olan gəlirlər də daxildir. Bu müqavilələr əsasında Qrup və digər hava aviaşirkətləri bir-birinin reyslərinə biletlər satır ("kod-şerinq müqaviləsi"). Kod-şerinq müqavilələri üzrə digər aviaşirkətlərin reyslərinin bilet satışından daxil olan gəlir Qrupun tutduğu komissiya məbləğində uçota alınır və satılan biletdən istifadə edilmədiyi təqdirdə geri qaytarılma ehtimalı nəzərə alınmaqla tanınır. Kod-şerinq müqaviləsi əsasında Qrupun biletlərinin digər aviaşirkətlər tərəfindən satışından daxil olan gəlir hava daşımaları xidmətlərinin göstərildiyi an tam məbləğdə daşımalar üzrə gəlirlər hesabında Qrupun konsolidə edilmiş mənfəət və ya zərər haqqında hesabatına daxil edilir.

Biletin yenidən buraxılması üzrə gəlir – Qrupun göstərdiyi hər bir xidmət haqqının ayrıca şərtləri var (xidmət haqqının əvəzi ödənilən və ya əvəzi ödənilməyən ola bilər). Bu o deməkdir ki, sərnişinlərin öz bronlarını dəyişdirdiyi, reyslərini ləğv etdiyi və ya əvəzləyici biletlər aldığı təqdirdə, bütün bunlar üçün xidmət haqqı tətbiq oluna bilər. Dəyişdirmə xidmətinə fərdi qaydada baxılmır, çünki müştəri reys götürmədən bu imtiyazdan faydalana bilmir – bron zamanı dəyişdirmə xidmətlərinin ayırd edilməsi mümkün deyil və xidmət üzrə öhdəliyinin bir hissəsi kimi seçilmiş reys üzrə sərnişinə yer təqdim edilir. Dəyişdirmə xidməti reysdən əvvəl göstərilsə də, sərnişin uçuş bileti almayana qədər onunla bağlı imtiyazlardan istifadə edilməsi mümkün deyil. Nəticədə, dəyişdirmə üçün xidmət haqqı səyahət tarixində bilet satışı ilə birlikdə gəlir kimi tanınmalıdır.

Biletlərin istifadə edilməməsi – Müəyyən bilet növləri, müştərilərin, həqiqətən uçuş etməməsi halında, ödənilən məbləğin geri qaytarılmasını tələb etməyə imkan verir. MHBS 15 müəyyən edir ki, istifadə olunmayan bu məbləğlər üçün gəlirin tanınma vaxtı müəssisənin istifadə olunmayan bilet məbləğini tanımaq hüququ haqda gözləntisindən asılıdır. Müəssisənin istifadə olunmayan biletlər üçün gəlir əldə etmək hüququ yarandıqda, bu məbləğ müştərinin əməl etdiyi hüquq modelinə mütənasib şəkildə gəlir kimi tanınır. Əks halda, müəssisə istifadə olunmayan biletlərlə bağlı gəliri müştərinin öz qalan hüquqlarını yerinə yetirmək ehtimalı olmadıqda tanımalıdır.

Bonus proqramı – Qrup sərnişinlər üçün "AZAL Miles" adlı loyallıq proqramını tətbiq edir. Proqramın şərtlərinə əsasən, qazanılmış bonus milləri sərnişinlərə ödənişsiz uçuşlar etmək, üst xidmət kateqoriyasından yararlanmaq və yaxud bonusları proqram tərəfdaşlarının xidmətlərində istifadə etmək imtiyazları qazandırır. *Müştərilərlə müqavilələrdən əldə edilmiş gəlirlər* haqqında MHBS 15-ə əsasən, yığılmış, lakin istifadə olunmamış bonus milləri əhəmiyyətli hüquq kimi təxirə salınır. 15 saylı MHBS standartı əməliyyat qiymətinin imzalanma zamanı müqavilədə vəd edilən ayrı məhsul və ya xidmət üçün müvafiq müstəqil satış qiymətləri əsasında hər bir müqavilə öhdəlikləri arasında bölüşdürülməsini tələb edir. Qrupun planlaşdırılmış reysləri üçün biletin müstəqil satış qiyməti sərnişinin bonus proqramının iştirakçısı olub-olmamasından asılı olmayaraq Qrup tərəfindən satış zamanı həmin istiqamət üzrə müəyyən olunmuş tarifdir. Bir fərdi bonus milinin müstəqil satış qiyməti gələcəkdə Bonus proqramının iştirakçısına təqdim olunacaq xidmətlərin ədalətli dəyərinin təqribidir. Gəlirin bonus milləri ilə bağlı olan və "AZAL Miles" proqramı əsasında Qrupun reyslərindən yığılmış hissəsi təxirə salınmış qısamüddətli və uzunmüddətli gəlir kimi, müvafiq olaraq Qrupun konsolidə edilmiş maliyyə vəziyyəti haqqında hesabatında qısamüddətli və uzunmüddətli öhdəliklərdə əks olunur.

Gəlir, ancaq "AZAL Miles" iştirakçılarına xidmət göstərildikdən sonra və ya belə xidmətləri əldə etmək hüquqlarının müddəti bitdikdə tanınır.

Biletləri satan agentlərə ödənilməli komissiyaların uçotu – Qrup, 15 saylı MHBS-a uyğun olaraq, müştəri ilə müqavilə əldə etmək üçün çəkilən xərcləri kapitallaşdırmamağa imkan verən praktiki metoddan istifadə edir və biletlərin satışı üzrə agentlərə ödənilməli komissiyaları konsolidə edilmiş

mənfəət və ya zərər haqqında hesabatda biletlərin satıldığı dövrdə tanıyır, çünki Qrupun hazırkı tariflərinə əsasən sərnişin daşıması öhdəliklərinin yerinə yetirilməsi dövrü bir ili keçmir.

Yük daşımaları üzrə gəlir

Yük daşımaları üzrə gəlir daşıma xidmətləri göstərildiyi anda tanınır.

Sair xidmətlər

Aeronaviqasiya, yanacaqdoldurma, hava limanı, təhlükəsizlik və sair xidmətlər göstərildiyi anda, endirimlər və vergilər çıxılmaqla tanınır.

İcarələr

Qrup İcarəçi kimi

Cari ildə Qrup MHBS 16-nı retrospektiv olaraq standartın ilkin tətbiqinin məcmu təsirini ilkin tətbiqetmə tarixində tanımış və müqayisəli məlumatların dəyişdirilməsini tətbiq etməmişdir. Standartın tətbiqinin təsiri və digər təfərrüatlar aşağıda bu qeydin 16 saylı MHBS-nın ilkin tətbiqinin təsiri bölməsində verilmişdir.

Qrup müqavilənin başlandığı tarixdə müqavilənin predmetinin icarə ilə bağlı olub-olmadığını və ya müqavilədə icarəyə dair şərtin nəzərdə tutlub-tutulmadığını qiymətləndirir. Qrup qısamüddətli icarələr (icarə müddəti 12 ay və ya daha az olan icarə kimi müəyyən edilir) və aşağı dəyərli aktivlərin (planşetlər və fərdi kompüterlər, kiçik ofis mebeli və telefonlar) icarəsi istisna olmaqla, icarəçi olduğu bütün icarə müqavilələri ilə əlaqədar istifadə hüququ olan aktivi və müvafiq icarə öhdəliyini tanıyır. Əgər icarə olunan aktivdən əldə olunan iqtisadi mənfəətin tanınması üçün belə mənfəətin daxil olduğu müddəti daha uyğun əks etdirən digər bir metod yoxdursa Qrup bu icarələr üçün icarə ödənişlərini icarə müddəti ərzində düz xətt metodu əsasında əməliyyat xərci kimi tanıyır.

İcarə öhdəliyi ilkin olaraq icarənin başlangıc tarixində ödənilməyən icarə ödənişlərinin cari dəyəri ilə ölçülür və icarədə nəzərdə tutulan dərəcədən istifadə edilərək diskontlaşdırılır. Bu dərəcə asanlıqla müəyyən edilə bilmirsə, Qrup artan borc dərəcəsindən istifadə edir.

İcarə öhdəliyinin qiymətləndirilməsinə daxil olan icarə ödənişləri aşağıdakılardan ibarətdir:

- Sabit icarə ödənişləri (mahiyyət etibarilə sabit ödənişlər daxil olmaqla), əldə ediləcək hər hansı icarə ilə bağlı güzəştlər çıxılmaqla;
- İlkin olaraq icarənin başlanğıc tarixindəki indeks və ya dərəcədən istifadə etməklə ölçülən, indeksdən və ya dərəcədən asılı olan dəyişkən icarə ödənişləri;
- İcarəçi tərəfindən qalıq dəyər zəmanəti üzrə ödənilməsi gözlənilən məbləğ;
- İcarəçi opsionlardan istifadə etmək barəsində kifayət qədər əmin olarsa, alış opsionlarının istifadə qiyməti; və
- İcarə müddətinin icarəyə xitam vermə opsionunun istifadə edildiyini əks etdirdiyi təqdirdə, icarəyə xitam verildiyi üçün cərimələrin ödənişi.

İcarə öhdəliyi konsolidə edilmiş maliyyə vəziyyəti haqqında hesabatda ayrıca sətirdə təqdim olunur. İcarə öhdəliyi daha sonra icarə öhdəliyindəki faizi əks etdirmək üçün balans dəyərini artırmaqla (effektiv faiz metodundan istifadə etməklə) və ödənilmiş icarə ödənişlərini əks etdirmək üçün balans dəyərini azaltmaqla ölçülür.

Qrup icarə öhdəliyini aşağıdakı hallarda yenidən ölçür (və müvafiq istifadə hüququ olan aktivə müvafiq düzəlişlər edir):

- İcarə müddəti dəyişdikdə və ya alış opsionunun istifadəsinin qiymətləndirilməsində dəyişikliklə nəticələnən əhəmiyyətli hadisə və ya şərait olduqda, bu halda icarə öhdəliyi təkrar nəzərdən keçirilmiş diskont dərəcəsindən istifadə edərək təkrar nəzərdən keçirilmiş icarə ödənişlərini diskontlaşdırmaqla təkrar ölçülür.
- İcarə müqaviləsinə dəyişiklik edildikdə və bu dəyişiklik ayrıca icarə müqaviləsi kimi uçota alınmadıqda, icarə öhdəliyi dəyişdirilmiş icarənin icarə müddətinə əsasən dəyişikliklərin qüvvəyə mindiyi tarixdə təkrar nəzərdən keçirilmiş diskont dərəcəsindən istifadə edərək təkrar nəzərdən keçirilmiş icarə ödənişlərini diskontlaşdırmaqla təkrar ölçülür.

Qrup təqdim olunan dövrlər ərzində bu cür düzəlişlər etməmişdir.

İstifadə hüququ olan aktivlər bu aktivlərlə bağlı alınan güzəştlər və hər hansı ilkin birbaşa xərclər çıxılmaqla, müvafiq icarə öhdəliyinin ilkin ölçülməsi, icarənin başlama günü və ya bu gündən əvvəl edilmiş icarə ödənişlərindən ibarətdir. Bu hüquqlar daha sonra yığılmış amortizasiya və dəyərsizləşmə zərərləri çıxılmaqla ilkin dəyər ilə ölçülür.

Qrup icarəyə götürülmüş aktivin sökülməsi və çıxarılması, onun yerləşdiyi sahənin bərpa edilməsi və ya əsas aktivinin icarə müqaviləsinin şərt və qaydaları ilə tələb olunan vəziyyətə qaytarılması üzrə xərclər ilə bağlı öhdəlik daşıdıqda, 37 saylı MUBS standartına uyğun olaraq ehtiyat tanınır və hesablanır. İstifadə hüququ olan aktivlərə aid olmayan və mal-material istehsalına çəkilməyən xərclər həmin istifadə hüququ olan aktivlərə daxil edilir.

İstifadə hüququ olan aktivlərin icarə müddəti və əsas aktivinin faydalı istismar müddəti arasında ən qısa olan dövr üzrə amortizasiya olunur. Əgər icarə müqaviləsinə əsasən əsas aktivinin mülkiyyət hüququ ötürülürsə və ya istifadə hüququ olan aktivlərin xərcləri Qrupun alış opsionundan istifadə etməsini gözlədiyini əks etdirirsə, müvafiq istifadə hüququ olan aktiv əsas aktivin faydalı istismar müddəti ərzində amortizasiya olunur. Amortizasiya icarənin başlanğıc tarixindən başlayır.

İstifadə hüququ olan aktivlər konsolidə edilmiş maliyyə vəziyyəti haqqında hesabatda ayrıca sətirdə təqdim olunur.

İstifadə hüququ olan aktivlərin dəyərsizləşib-dəyərsizləşmədiyini müəyyən etmək üçün 36 saylı MUBS standartını tətbiq edir və "Əmlak və Avadanlıq" siyasətində göstərildiyi kimi müəyyən edilmiş hər hansı dəyərsizləşmə zərərini uçota alır.

İndeksdən və ya dərəcədən asılı olmayan dəyişən icarə haqları icarə öhdəliyi və istifadə hüququ olan aktivin ölçülməsinə daxil edilmir. Müvafiq ödənişlər bu ödənişlərə səbəb olan hadisə və ya vəziyyətin baş verdiyi dövrdə xərc kimi tanınır və konsolidə edilmiş mənfəət və ya zərər haqqında hesabatda "Əməliyyat xərcləri" sətrinə daxil edilir.

Praktiki vasitə olaraq, 16 saylı MHBS standartı icarəçinin icarəyə götürülməyən komponentləri ayırmamasına və bunun əvəzinə hər hansı icarə və icarəyə götürülməyən müvafiq komponentləri tək bir razılaşma kimi uçota almasına icazə verir. Qrup bu praktiki vasitədən istifadə etmişdir.

Əməliyyat və təqdimat valyutası

Azərbaycan Respublikasının milli valyutası olan Azərbaycan manatı Qrupun daxilində olan bütün müəssisələrin əməliyyat valyutasıdır, çünki o, Qrupun əməliyyatlarının iqtisadi mahiyyətini əks

etdirir. Həmçinin, Azərbaycan manatı bu konsolidə edilmiş maliyyə hesabatlarının təqdim olunduğu valyutadır. Başqa qeydlər olmazsa, bütün maliyyə məlumatları yaxın minlik ədədinə qədər yuvarlaqlaşdırılmışdır.

Xarici valyutalar

Qrupun müəssisələrinin maliyyə hesabatlarının hazırlanmasında müəssisənin əməliyyat valyutası (xarici valyutalar) xaricində olan valyutalarda aparılan əməliyyatlar əməliyyat tarixlərində qüvvədə olan məzənnə ilə tanınır. Hər hesabat tarixində xarici valyutada ifadə olunmuş monetar aktivlər və öhdəliklər həmin tarixdə qüvvədə olan məzənnə ilə təkrar çevrilir. Xarici valyutada ifadə olunmuş ədalətli dəyərlə uçota alınan qeyri-monetar maddələr ədalətli dəyərin müəyyən edildiyi tarixdə qüvvədə olan məzənnə əsasında təkrar çevrilir. Xarici valyutada ilkin dəyər ilə ölçülən qeyri-monetar maddələr təkrar çevrilir.

Məzənnə fərqləri aşağıdakılar istisna olmaqla yarandıqları dövrdə mənfəət və ya zərər hesablarında uçota alınır:

- Gələcəkdə səmərəli istifadə üçün tikintisi davam edən aktivlərlə əlaqəli xarici valyutada olan borclar üzrə məzənnə fərqləri (onlar həmin xarici valyutada olan borclar üzrə faiz xərclərinə edilən düzəliş kimi qiymətləndirildikdə, həmin aktivlərin dəyərinə daxil edilir);
- Müəyyən xarici valyuta risklərinin hecinqi üçün aparılan əməliyyatlardakı məzənnə fərqləri (aşağıdakı maliyyə alətləri / hecinq uçotuna baxın); və
- Yaxın gələcəkdə hesablaşma aparılması planlaşdırılmayan və ya baş vermə ehtimalı olmayan xarici əməliyyatdan alınacaq və ya ona ödəniləcək monetar maddələr üzrə məzənnə fərqləri (bu səbəbdən xarici əməliyyatdakı xalis investisiyanın bir hissəsini təşkil edir). Onlar ilkin olaraq sair məcmu gəlirdə tanınır və xalis investisiyanın realizasiyası və ya qismən realizasiyası zamanı kapital əvəzinə mənfəət və ya zərər kimi təkrar təsnif edilir.

Qrupun hazırkı konsolidə edilmiş maliyyə hesabatlarının hazırlanması məqsədilə ilin sonuna istifadə etdiyi məzənnələr aşağıda göstərilmişdir:

	31 dekabr 2019-cu il	31 dekabr 2018-ci il
AZN / ABŞD	1.7000	1.7000
AZN / AVRO	1.9035	1.9468

Vergi

Mənfəət vergisi xərcləri cari ödənilməli və təxirə salınmış vergi öhdəliklərinin cəmini əks etdirir.

Cari vergi

Ödənilməli cari vergi, il üzrə vergiyə cəlb olunan mənfəət əsasında hesablanır. Vergiyə cəlb olunan mənfəət sair məcmu gəlir haqqında hesabatda əksini tapmış mənfəətdən fərqlənir, çünki ona digər illərdə vergiyə cəlb olunan yaxud gəlirdən tutulan, habelə heç vaxt vergiyə cəlb olunmayan yaxud gəlirdən tutulmayan gəlir və xərc müddəaları daxil deyildir. Qrupun cari vergi ilə bağlı öhdəliyi hesabat dövrünün sonunda balans tarixinədək qanuni qüvvəyə minmiş və ya əsas etibarilə qüvvədə olan vergi dərəcələrindən istifadə etməklə hesablanır.

Vergi yanaşmasının olmadığı məsələlər üçün ehtiyat tanınır, lakin gələcəkdə vergi orqanına vəsaitlərin ödənilməsi ehtimal olunur. Ehtiyatların həcmi ödənilməsi gözlənilən və mümkün qədər düzgün hesablanmış məbləğ əsasında ölçülür. Qiymətləndirmə bu cür fəaliyyətlərlə bağlı keçmiş

təcrübələrə üz tutan Qrupun daxili vergi mütəxəssislərinin qərarına və bəzi hallarda müstəqil vergi məsləhətlərinə əsasən aparılır.

Təxirə salınmış vergi

Təxirə salınmış vergi maliyyə hesabatlarındakı aktivlər və öhdəliklərin balans dəyəri ilə vergiyə cəlb olunan mənfəətin hesablanmasında istifadə olunan müvafiq vergi bazası arasındakı fərqlər əsasında ödənilməsi və ya bərpa edilməsi gözlənilən vergidir və öhdəlik metodu ilə uçota alınır. Təxirə salınmış vergi öhdəlikləri, ümumiyyətlə, vergiyə cəlb olunan bütün müvəqqəti fərqlər üçün tanınır və təxirə salınmış vergi aktivləri vergiyə cəlb olunan mənfəətin əldə edilə biləcəyi və onlara qarşı müvəqqəti çıxılan fərqlərin istifadə edilməsi ehtimal olunan həcmdə tanınır. Müvəqqəti fərqlər qudvilin ilkin tanınmasından və ya vergiyə cəlb olunan mənfəətə və ya uçotda əks olunmuş mənfəətə təsir göstərməyən əməliyyatlar zamanı sair aktiv və öhdəliklərin ilkin tanınmasından (müəssisə birləşmələri istisna edilməklə) yaranarsa, belə aktivlər və öhdəliklər uçotda tanınmır. Bundan əlavə, müvəqqəti fərq qudvilin ilkin tanınmasından yaranarsa, təxirə salınmış vergi öhdəliyi uçotda tanınmır.

Təxirə salınmış vergi öhdəlikləri, Qrupun müvəqqəti fərqin əvəzləşdirilməsinə nəzarət edə biləcəyi hallar istisna olmaqla, törəmə və asılı müəssisələrə yatırılan investisiyalardan və birgə müəssisələrdəki paylardan qaynaqlanan vergiyə cəlb olunan müvəqqəti fərqlər üçün tanınır və müvəqqəti fərqin yaxın gələcəkdə əvəzləşdirilməyəcəyi ehtimal olunur. Belə investisiyalar və paylarla əlaqəli gəlirdən çıxılan müvəqqəti fərqlərdən yaranan təxirə salınmış vergi aktivləri yalnız müvəqqəti fərqlərin faydalarından yararlanmaq üçün kifayət qədər vergiyə cəlb olunan mənfəətin olacağı ehtimalı olduğu halda tanınır və yaxın gələcəkdə onların əvəzləşdiriləcəyi gözlənilir. Təxirə salınmış vergi aktivlərinin balans dəyəri hər hesabat tarixində təhlil edilir və aktivin hamısının və ya müəyyən hissəsinin bərpa olunmasına imkan vermək üçün kifayət qədər vergiyə cəlb olunan mənfəətin yaranacağı ehtimalı olmayan həddə qədər azaldılır.

Təxirə salınmış vergi hesabat dövrünün sonunda qanuni qüvvəyə minmiş və ya tam qüvvəyə minmiş vergi qanunvericiliyinə və vergi dərəcələrinə əsaslanmaqla öhdəliyin yerinə yetirildiyi və ya aktivin satıldığı dövrdə tətbiq olunacağı gözlənilən vergi dərəcəsi ilə hesablanır.

Təxirə salınmış vergi aktivləri və öhdəliklərinin ölçülməsi Qrupun hesabat dövrünün sonunda aktiv və öhdəliklərinin balans dəyərini bərpa etməsindən və ya ödəməsindən asılı olaraq yaranacaq vergi nəticələrini özündə əks etdirir.

Təxirə salınmış vergi aktivləri və vergi öhdəlikləri o zaman əvəzləşdirilir ki, cari vergi aktivlərini cari vergi öhdəliklərinə qarşı əvəzləşdirmək üçün qanuni hüquq mövcud olsun, onlar eyni vergi orqanı tərəfindən tətbiq olunan mənfəət vergisinə aid olsun və Qrup cari vergi aktivləri və öhdəlikləri üzrə xalis hesablaşmalar aparmaq niyyətindədir.

İl üzrə cari vergi və təxirə salınmış vergi

Cari vergi və təxirə salınmış vergi sair məcmu gəlir yaxud birbaşa olaraq kapitalda göstərilən maddələrlə bağlı olduğu və nəticə etibarilə, müvafiq olaraq sair məcmu gəlir və ya birbaşa kapital maddəsi kimi tanındığı hallar istisna edilməklə, mənfəət və ya zərər hesablarında tanınır. Cari vergi və ya təxirə salınmış vergi müəssisə birləşməsinin ilkin uçotundan yarandıqda, vergi təsiri müəssisə birləşməsi üzrə vergi təsirində əks olunur.

Əmlak və avadanlıq

Əmlak və avadanlıq yığılmış köhnəlmə çıxıldıqdan sonra ilkin qiymətdə (təxmin edilən qiymətdə) göstərilir. 1 yanvar 2016-cı il tarixindən sonra alınmış aktivlərin dəyəri satınalma ilə bağlı gözlənilməyən xərclər daxil olmaqla, alış qiymətindən ibarətdir. Dəyərin aktivlərin qalan faydalı istismar müddəti ərzində paylanması üçün (uyğun olduqda qiymətləndirilmiş ləğvetmə dəyəri çıxıldıqdan sonra) amortizasiya hesablanır.

Yalnız aktivlərlə bağlı gələcəkdə Qrupa iqtisadi mənfəətin daxil olması ehtimalı olduqda və ya belə aktivlərin dəyərinin etibarlı qiymətləndirilməsi mümkün olduqda sonradan çəkilən xərclər aktivlərin balans dəyərinə daxil edilir və yaxud müvafiq olduqda ayrıca aktiv kimi tanınır. Təmir və xidmət xərcləri həmin xərclərin çəkildiyi dövrdə konsolidə edilmiş mənfəət və ya zərər haqqında hesabata daxil edilir.

Torpaq sahəsi amortizasiya olunmur.

Faydalı istismar müddətləri aşağıdakı kimi müəyyənləşdirilmişdir:

Kateqoriya	Faydalı istismar müddəti
Binalar və infrastruktur	25-50 il
Hava gəmisi və mühərriklər	25 il
Texnika və avadanlıq	10-15 il
Sair aktivlər	5-10 il

Təxmin edilən faydalı istismar müddətləri, qalıq dəyərləri və köhnəlmə metodu hər hesabat dövrünün sonunda nəzərdən keçirilir və təxminlərdəki hər hansı dəyişikliklərin təsiri növbəti dövrlərdə uçota alınır.

Əmlak və avadanlıqlar silindikdə və ya onların davamlı istifadəsi artıq heç bir iqtisadi mənfəət gətirmədikdə, belə aktivlərin tanınması dayandırılır. Əmlak və avadanlıqların satılaraq silinməsi və ya istismardan çıxarılmasından irəli gələn hər hansı gəlir və ya zərər belə aktivlərin balans dəyəri ilə satışından daxil olmuş gəlir arasında fərq kimi müəyyən edilir və mənfəət və ya zərər hesabatında tanınır.

Hava gəmisi və mühərriklər

Hava gəmisinin və mühərriklərin satınalınma qiyməti xarici valyutada ifadə olunur. Bunlar əməliyyat tarixində mövcud olan məzənnə ilə tanınır. İstehsalçının təklif etdiyi endirimlər (əgər olarsa) müvafiq aktivin dəyərindən çıxılır.

Hava gəmiləri və mühərriklər düz xətt amortizasiya metodundan istifadə etməklə ləğvetmə dəyərinin olmaması ehtimalı ilə hesablanmış 25 il faydalı istismar dövrü üzrə amortizasiya olunur. Əməliyyat dövrü ərzində Qrup köhnəlmənin hesablanmasına və yaxud faydalı istismar dövrünə düzəliş edilib-edilməyəcəyini nəzərdən keçirir və lazım gələrsə, ləğvetmə dəyərinin tanınma zərurətinin olub-olmadığını müəyyən edir.

Ehtiyat hissələri və işçi xərcləri də daxil olmaqla əsaslı təmir xərcləri növbəti əsaslı təmirə qədər qalan icarə müddəti və yaxud aktivin faydalı istismar dövrü arasında ən qısa dövr üzrə kapitallaşdırılır və amortizasiya olunur.

Kapital qoyuluşları ilkin dəyərlə uçotda əks olunur. Aktiv təyinatı üzrə istifadə üçün hazır olan zaman kapital qoyuluşlarından əmlak və avadanlıq maddəsinin müvafiq kateqoriyasına köçürülür və Qrupun siyasətlərinə əsasən amortizasiya edilir.

Əmlak və avadanlıqların dəyərsizləşməsi

Hər hesabat tarixində Qrup öz əmlak və avadanlıqlarının balans dəyərlərini, bu aktivlərdə dəyərsizləşmə zərərinə dair hər hansı göstəricinin olub-olmadığını müəyyənləşdirmək üçün, nəzərdən keçirir. Dəyərsizləşmənin baş verdiyinə dəlalət edən hər hansı hallar mövcud olarsa, dəyərsizləşmə zərərinin (əgər varsa) həcmini müəyyən etmək üçün aktivin bərpa dəyəri hesablanır. Aktivin digər aktivlərdən asılı olmayaraq gəlir gətirmədiyi halda, Qrup belə aktivin aid olduğu gəlir gətirən aktivlər qrupunun bərpa dəyərini müəyyən edir. Aktivin yerləşdirilməsinə dair ağlabatan və əsaslı səbəb müəyyən edildiyi hallarda, korporativ aktivlər də fərdi gəlir gətirən aktivlər qrupunda yerləşdirilə bilər, əks halda, ağlabatan və əsaslı səbələr müəyyən edildiyi hallarda ən kiçik gəlir gətirən aktivlər qrupunda yer alır.

Bərpa dəyəri satış xərcləri çıxılmaqla ədalətli dəyər və istifadə dəyərləri arasında daha yüksək olan məbləğdir. İstismar dəyərini qiymətləndirərkən hesablanmış gələcək pul daxilolmalarıvergiyə qədərki diskont dərəcədən istifadə etməklə onların cari dəyəri ilə diskontlaşdırılılır. Belə diskont dərəcə pulun zaman dəyəri ilə bağlı cari bazar qiymətləndirmələrini və gələcək pul axınları ilə bağlı təxminlərinə düzəliş edilməyən aktivlər üçün səciyyəvi riskləri özündə əks etdirir.

Aktivin bərpa dəyərinin onun balans dəyərindən az olduğu hesablanarsa, belə aktivin (yaxud gəlir gətirən aktivlər qrupunun) balans dəyəri bərpa dəyərinə qədər azaldılır. Müvafiq aktiv yenidən qiymətləndirilən dəyərlə uçotda alınmazsa hər hansı dəyərsizləşmə zərəri dərhal mənfəət və ya zərər hesablarında tanınır, bu halda dəyərsizləşmə zərəri yenidən qiymətləndirmədən yaranan azalma kimi nəzərə alınır və dəyərsizləşmə zərəri müvafiq yenidən qiymətləndirmədən əldə edilən gəlirdən çox olduğu halda, artıq dəyərsizləşmə zərəri mənfəət və ya zərər hesablarında tanınır.

Dəyərsizləşmə zərəri sonradan əvəzləşdirilərsə aktivin (yaxud gəlir gətirən aktivlər qrupunun) balans dəyəri bərpa dəyərinə qədər artırılır, bu şərtlə ki, artırılmış belə balans dəyəri aktivin (yaxud gəlir gətirən aktivlər qrupunun) ehtimal olunan dəyərsizləşmə zərərinin tanınmadığı keçmiş illərdə müəyyən edilmiş balans dəyərindən artıq olmasın. Dəyərsizləşmə zərərinin əvəzləşdirilməsi mənfəət və ya zərər hesablarında dərhal o zaman tanınır ki, bu əvəzləşdirmə əvvəlki illərdə aktivlə bağlı uçotda tanınmış dəyərsizləşmə zərərini ləğv etsin. Bu məbləğdən artıq olan hər hansı artım təkrar qiymətləndirmədən irəli gələn artım kimi hesaba alınır.

Mal-material ehtiyatları

Mal-material ehtiyatları maya dəyəri və xalis satış dəyəri arasında daha az olanı ilə əks olunur. Yanacaq qiymətlərinin ölçülmüş orta dəyər əsasında hesablanması istisna olmaqla, mal-material ehtiyatları FİFO metodu əsasında xərcə silinir. Yanacaq istehlak olunan zaman hesabdan silinir. Xalis satış dəyəri bütün təxmin edilən tamamlanma xərcləri və marketinq, satış və paylanmada çəkiləcək xərclər çıxılmaqla təxmin edilən satış qiymətini əks etdirir.

Maliyyə alətləri

Maliyyə aktivləri və maliyyə öhdəlikləri Qrupun maliyyə aləti ilə bağlı müqavilə öhdəliklərinə tərəf olduqda Qrupun konsolidə edilmiş maliyyə vəziyyəti haqqında hesabatında tanınır.

Maliyyə aktivləri və maliyyə öhdəlikləri ilk olaraq ədalətli dəyərlə ölçülür. Maliyyə aktivləri və maliyyə öhdəliklərinin alınması və ya buraxılmasına birbaşa aidiyyəti olan əməliyyat xərcləri (ədalətli dəyəri

mənfəət və ya zərərdə tanınan maliyyə aktivləri və maliyyə öhdəlikləri istisna edilməklə) uçotda ilkin tanınma zamanı maliyyə aktivləri və ya maliyyə öhdəliklərinin müvafiq olaraq ədalətli dəyərinə əlavə edilir və ya bu dəyərdən çıxılır. Maliyyə aktivləri və ya maliyyə öhdəliklərinin mənfəət və ya zərər uçotunda tanınan ədalətli dəyərlə qeydə alınması ilə birbaşa bağlı olan əməliyyat xərcləri dərhal mənfəət və ya zərər uçotunda tanınır.

Pul vəsaitləri və onların ekvivalentləri

Pul vəsaitləri və onların ekvivalentləri kassadakı nağd vəsaitlərdən, cari hesablardan və ödəmə müddətləri 3 ay və ya daha az olan bank depozitlərindən ibarətdir. Bank overdraftları konsolidə edilmiş maliyyə vəziyyəti haqqında hesabatda qısamüddətli borclarda göstərilir.

Maliyyə aktivləri

Maliyyə aktivlərinin müntəzəm qaydada alınması və ya satılması alqı-satqı tarixində tanınır və onların tanınması dayandırılır. Müntəzəm alqı-satqı bazarda hüquqi baza və ya konvensiya ilə müəyyən edilmiş vaxt çərçivəsində aktivlərin çatdırılmasını tələb edən maliyyə aktivlərinin alqı-satqısıdır.

Bütün tanınan maliyyə aktivləri sonradan bütövlükdə maliyyə aktivlərinin təsnifatından asılı olaraq amortizasiya olunmuş dəyər və ya ədalətli dəyərlə ölçülür.

Maliyyə aktivlərinin təsnifatı

Aşağıdakı şərtlərə cavab verən borc alətləri daha sonra amortizasiya dəyəri ilə ölçülür:

- Maliyyə aktivinin məqsədi müqavilə üzrə pul vəsaitlərinin toplanması üçün maliyyə aktivlərinə sahib olmaq olan biznes modeli çərçivəsində saxlanılması; və
- Maliyyə aktivinin aid olduğu müqavilə üzrə şərtlərinin müəyyən edilmiş tarixlərdə yalnız qalan borc məbləği üzrə əsas və faiz məbləğlərinin ödənişlərindən ibarət pul vəsaitlərinin hərəkətinə gətirib çıxarması.

Aşağıdakı şərtlərə cavab verən borc alətləri sonradan sair məcmu gəlir hesablarında ədalətli dəyərlə ölçülür:

- Maliyyə aktivinin həm müqavilə üzrə pul vəsaitlərinin toplanması, həm də maliyyə aktivlərinin satılması yolu ilə məqsədinə çatan biznes modeli çərçivəsində saxlanması; və
- Maliyyə aktivinin aid olduğu müqavilə üzrə şərtlərinin müəyyən edilmiş tarixlərdə yalnız qalan borc məbləği üzrə əsas və faiz məbləğlərinin ödənişlərindən ibarət pul vəsaitlərinin hərəkətinə gətirib çıxarması.

Bir qayda olaraq, bütün digər maliyyə aktivləri sonradan mənfəət və ya zərər hesablarında ədalətli dəyərlə ölçülür.

Amotizasiya olunmuş dəyər və effektiv faiz metodu

Effektiv faiz metodu borc alətinin amortizasiya olunmuş dəyərinin hesablanması və faiz gəlirinin müvafiq dövr üzrə bölüşdürülməsi üsuludur.

Alınmış və ya verilmiş kredit üzrə dəyərsizləşmiş maliyyə aktivləri xaricindəki maliyyə aktivləri üçün (yəni, ilkin tanınmada kredit üzrə dəyərsizləşən aktivlər) effektiv faiz dərəcəsi təxmin edilən gələcək nağd pul daxilolmalarını (o cümlədən effektiv faiz dərəcəsinin, əməliyyat xərclərinin və digər

mükafat və güzəştlərin ayrılmaz hissəsini təşkil edən ödənilmiş və ya alınmış bütün haqlar və ballar) gözlənilən kredit zərərləri istisna olmaqla, borc alətinin gözlənilən müddəti və ya müvafiq hallarda, daha qısa müddət ərzində, ilkin tanınma zamanı borc alətinin ümumi balans dəyərinə qədər dəqiqliklə diskontlaşdıran dərəcədir. Alınan və ya verilən kredit üzrə dəyərsizləşmiş maliyyə aktivləri üçün kredit üzrə tənzimlənən effektiv faiz dərəcəsi gözlənilən kredit zərərləri də daxil olmaqla, təxmin edilən gələcək pul vəsaitlərinin ilkin tanınma zamanı borc alətinin amortizasiya edilmiş dəyərinə diskontlaşdırılması yolu ilə hesablanır.

Maliyyə aktivinin amortizasiya dəyəri maliyyə aktivinin ilkin tanınma zamanı əsas ödənişlər çıxılmaqla, hər hansı zərər ehtiyatı üçün düzəliş edilmiş həmin ilkin məbləğ və ödəmə məbləği arasındakı hər hansı fərqin effektiv faiz metodundan istifadə edilərək məcmu amortizasiya əlavə edilməklə hesablanan məbləğdir. Maliyyə aktivinin ümumi balans dəyəri maliyyə aktivinin hər hansı zərər ehtiyatı üçün düzəliş edilməzdən əvvəlki amortizasiya dəyəridir.

Sonradan amortizasiya olumuş dəyər və sair məcmu gəlir hesablarında ədalətli dəyərlə ölçülmüş borc alətləri üçün faiz gəliri effektiv faiz metodundan istifadə edilməklə tanınır. Alınan və ya verilən kredit üzrə dəyərsizləşən maliyyə aktivləri xaricindəki maliyyə aktivləri üçün faiz gəliri sonradan kredit üzrə dəyərsizləşən maliyyə aktivləri xaricində maliyyə aktivinin ümumi balans dəyərinə effektiv faiz dərəcəsi tətbiq edilərək hesablanır (aşağıya bax). Sonradan kredit üzrə dəyərsizləşən maliyyə aktivləri üçün faiz gəliri maliyyə aktivinin amortizasiya olunmuş dəyərinə effektiv faiz dərəcəsi tətbiq olunmaqla tanınır. Sonrakı hesabat dövrlərində kredit üzrə dəyərsizləşmiş maliyyə aləti üzərində kredit riskinin yaxşılaşması nəticəsində maliyyə aktivi artıq kredit üzrə dəyərsizləşməzsə, faiz gəliri maliyyə aktivinin ümumi balans dəyərinə effektiv faiz dərəcəsi tətbiq olunmaqla tanınır.

Qrup alınan və ya verilən kredit üzrə dəyərsizləşən maliyyə aktivləri üçün faiz gəlirlərini ilkin tanınmadan sonra maliyyə aktivinin amortizasiya olunmuş dəyərinə kredit ilə tənzimlənən effektiv faiz dərəcəsini tətbiq edərək tanıyır. Maliyyə aktivinin kredit riski maliyyə aktivinin artıq kredit üzrə dəyərsizləşməməsi üçün sonradan yaxşılaşsa belə, hesablama ümumi əsasda aparılan metoda qayıtmır.

Faiz gəliri mənfəət və ya zərər hesablarında tanınır.

Xarici valyutalarla əməliyyatlarından gəlirlər və zərərlər

Xarici valyutada ifadə olunan maliyyə aktivlərinin balans dəyəri həmin xarici valyutada müəyyən edilir və hər hesabat dövrünün sonunda spot dərəcəsi ilə çevrilir.

Maliyyə aktivlərinin dəyərsizləşməsi

Qrup borc alətlərinə investisiyalar üzrə gözlənilən kredit zərərlərini üçün zərər ehtiyatı tanıyır. Gözlənilən kredit zərərlərinin məbləği müvafiq maliyyə alətinin ilkin tanındığı dövrdən etibarən kredit riskindəki dəyişiklikləri əks etdirmək üçün hər hesabat tarixində yenilənir.

Ticarət debitor borcları üzrə gözlənilən kredit zərərləri Qrupun keçmiş kredit zərəri təcrübəsinə əsaslanmaqla və borcalanlara xas olan faktorları, ümumi iqtisadi şəraiti, habelə uyğun olduqda pulun zaman dəyərini, hesabat tarixində hadisələrin cari və proqnozlaşdırılan gedişatını nəzərə alaraq, ehtiyat matrisasından istifadə etməklə hesablanır. Qrup həmişə ticarət debitor borcları üzrə zərər ehtiyatını ömürlük gözlənilən kredit zərərlərinə ("ömürlük GKZ") bərabər məbləğdə ölçür.

Bütün digər maliyyə alətləri üçün Qrup ömürlük GKZ-nı ilkin tanınmadan sonra kredit riskində mühüm artım olduqda tanıyır. Lakin, maliyyə aləti üzrə kredit riskində ilkin tanınmadan sonra

əhəmiyyətli dərəcədə artım olmazsa, Qrup maliyyə aləti üçün zərər ehtiyatını 12 aylıq gözlənilən kredit zərərinə bərabər məbləğdə ölçür.

Ömürlük gözlənilən kredit zərəri maliyyə alətinin gözlənilən müddəti ərzində mümkün defolt hadisələrindən yarana bilən gözlənilən kredit zərərlərini əks etdirir. Əksinə, 12 aylıq gözlənilən kredit zərərləri ömürlük gözlənilən kredit zərərlərinin hesabat tarixindən sonrakı 12 ay müddətində maliyyə alətləri ilə bağlı üzrə mümkün defolt hadisələrindən yarana bilən hissəsini əks etdirir.

(i) Kredit riskində əhəmiyyətli artım

Maliyyə aləti üzrə kredit riskinin ilkin tanınmadan sonra əhəmiyyətli dərəcədə artıb artmadığını qiymətləndirmək üçün Qrup hesabat tarixində maliyyə aləti üzrə yaranan defolt riskiniilkin tanınma tarixində maliyyə aləti yaranan defolt riski ilə müqayisə edir. Bu qiymətləndirməni apararkən Qrup kəmiyyət və keyfiyyət baxımından uyğun olan təsdiqləyici məlumatları, habelə keçmiş təcrübəni və mühüm xərc və səylər olmadan əldə edilə bilən proqnoz tipli məlumatları nəzərə alır. Proqnoz tipli məlumatlara Qrupun debitorlarının fəaliyyət göstərdiyi sənaye sahələri ilə bağlı iqtisadi ekspert hesabatlarından, maliyyə təhlillərindən, dövlət idarələrindən, müvafiq elmi-tədqiqat mərkəzlərindən və oxşar təşkilatlardan əldə olunmuş gələcək perspektivlər, habelə Qrupun əsas əməliyyatları ilə bağlı müxtəlif xarici mənbələrdən əldə olunan cari və gələcək dövrlər üzrə iqtisadi məlumatlar daxildir.

İlkin tanınma dövründən etibarən kredit riskinin nə dərəcədə əhəmiyyətli artdığını qiymətləndirərkən aşağıdakı məlumat xüsusilə nəzərə alınmalıdır:

- Maliyyə alətinin daxili və ya xarici (əgər uyğundursa) kredit reytinqində faktiki və ya gözlənilən əhəmiyyətli zəifləmə;
- Konkret maliyyə aləti üzrə xarici bazarda kredit riski göstəricilərinin əhəmiyyətli dərəcədə pisləşməsi, məsələn, kredit riski spredində, debitor üçün defolt svop qiymətlərində əhəmiyyətli artım, maliyyə aktivinin ədalətli dəyərinin onun amortizasiya olunmuş dəyərindən daha az olduğu həcm və zaman müddəti;
- Biznes, maliyyə və ya iqtisadi şəraitlərdə Debitorun öz borc öhdəliklərini yerinə yetirməsi bacarıqlarının əhəmiyyətli dərəcədə zəifləməsinə səbəb olan hazırkı və proqnozlaşdırılmış qeyri-əlverişli dəyişikliklər;
- Debitorun əməliyyat nəticələrində hazırkı və ya gözlənilən əhəmiyyətli zəifləmə;
- Eyni debitorun digər maliyyə alətləri üzrə kredit riskində əhəmiyyətli artımın olması; və
- Debitorun öz borc öhdəliklərini yerinə yetirməsi bacarığının əhəmiyyətli dərəcədə zəifləməsinə səbəb olan debitorla bağlı qanunvericilik, iqtisadi və ya texnoloji mühitdəki dəyişiklik.

Yuxarıdakı qiymətləndirmənin nəticəsindən asılı olmayaraq Qrup maliyyə aləti üzrə kredit riskinin müqavilə əsasında ödənişlər 30 gündən artıq gecikdirildiyi halda, Qrup əksini göstərən müvafiq və etibarlı məlumatlara malik olmayanadək ilkin tanınma dövründən etibarən əhəmiyyətli dərəcədə artdığını zənn edir.

Yuxarıda qeyd olunanlara baxmayaraq hesabat tarixində maliyyə alətinin aşağı kredit riskli olduğu müəyyən olunarsa, Qrup maliyyə alətləri üzrə kredit riskinin ilkin tanınma dövründən etibarən əhəmiyyətli dərəcədə artmadığını ehtimal edir. Maliyyə aləti aşağıdakı hallarda aşağı kredit riskli hesab olunur:

1. Maliyyə aləti üzrə defolt riski aşağı olduqda,
2. Debitorlar yaxın zamanda müqavilə üzrə nağd pul daxilolmaları ilə bağlı öhdəliklərin yerinə yetirilməsi üçün böyük imkanlara malik olduqda; və

3. Uzun müddət ərzində iqtisadi və biznes şəraitində arzuolunmaz dəyişikliklər borcalanın müqavilə üzrə pul daxilolmaları ilə bağlı öhdəliklərini zəiflədə bilər, lakin bu mütləq hal deyil.

Aktiv qlobal anlayışa əsasən "investisiya dərəcəli" xarici kredit reytinqinə malik olduqda Qrup maliyyə aktivini aşağı kredit riskli hesab edir və ya xarici reytinq olmadıqda aktiv "icra oluna bilən" daxili reytinqə malik olur. İcra oluna bilən reytinq dedikdə qarşı tərəfin güclü maliyyə mövqeyinə malik olması və gecikən ödənişlərin olmaması nəzərdə tutulur.

Qrup kredit riskində əhəmiyyətli artımın olub-olmamasını müəyyən etmək üçün istifadə olunan meyarın effektivliyinə mütəmadi olaraq nəzarət edir və gecikmələr yaranmadan öncə meyarın kredit riskindəki əhəmiyyətli artımı müəyyən edə bilməsi üçün onlara müvafiq dəyişikliklər edir.

(ii) Defolt anlayışı

Keçmiş təcrübə daxili və kənar mənbələrdən əldə olunan məlumat əsasında debitorun öz kreditorlarına eləcə də Qrupa tam həcmdə ödəniş edə bilməyəcəyini göstərirsə, Qrup bunu daxili risklərin idarə edilməsi məqsədləri üçün defolt hadisəsi adlandırır.

Yuxarıdakı təhlillərdən asılı olmayaraq, maliyyə aktivi 90 gündən artıq gecikdirildiyi halda Qrup defolt baş verdiyini hesab edir, lakin Qrupda daha münasib defolt meyarının uyğun olduğunu təsdiq edənmüvafiq və etibarlı məlumat olduğu hallar istisnadır.

(iii) Kredit üzrə dəyərsizləşmiş maliyyə aktivləri

Maliyyə aktivi ilə bağlı gələcəkdə təxmin edilən pul daxilolmlarına mənfi təsir göstərən bir və ya bir neçə hadisə baş verdikdə maliyyə aktivi kredit üzrə dəyərsizləşmiş olur. Aşağıdakı hallarda müşahidə edilən bilən məlumatlar maliyyə aktivinin kredit üzrə dəyərsizləşməsini təsdiq edir:

(a) Emitent və ya qarşı tərəfin əhəmiyyətli maliyyə çətinlikləri; yaxud;
(b) Müqavilənin pozulması, defolt və ya vaxtı keçmiş tədbirlər (yuxarıda (ii) bax);
(c) Borcalanın maliyyə çətinlikləri ilə əlaqədar iqtisadi və ya müqavilə ilə bağlı səbəblərdən borcalanın kreditorları borcalana digər hallarda kreditorların nəzərdən keçirməyəcəyi güzəştləri təqdim etdikdə;
(d) Qarşı tərəfin müflisliyə uğrayacağı və ya maliyyə strukturunun yenidən təşkil ediləcəyi güman olunduqda; və ya
(e) Maliyyə çətinlikləri səbəbindən qeyd olunan maliyyə aktivinin təqdim edildiyi fəal bazarların yox olması.

(iv) Silinmə siyasəti

Debitorun kəskin maliyyə çətinliyində olduğunu və bunun aradan qaldırılması üçün real imkanların olmadığını göstərən məlumat olduqda məsələn, debitor likvidasiya olunduqda və ya müflisləşdikdə və ya ticarət debitor borcları halında vəsaitlər iki ildən artıq müddətdə ödənilmədikdə, Qrup bu hallardan hansının daha tez baş verməsindən asılı olaraq maliyyə aktivini silir. Silinmiş maliyyə aktivlərinə Qrupdakı kreditin qaytarılması prosedurlarına uyğun olaraq müvafiq olduqda hüquq məsləhəti nəzərə alınmaqla icbari tədbirlər tətbiq oluna bilər. Qaytarılan hər hansı vəsaitlər mənfəət və ya zərər hesablarında tanınır.

(v) Gözlənilən kredit zərərlərinin ölçülməsi və tanınması

Gözlənilən kredit zərərlərinn ölçülməsi defolt ehtimalını, defolt nəticəsində yaranan zərərlərin həcmini (defolt baş verdikdə zərərin ölçüsünü) və defolt zamanı riskə məruz qalmanı müəyyən edir. Defoltun

yaranma ehtimalını və defolt zamanı yaranan zərərin ölçüsü proqnozlar nəzərəalınmaqla yuxarıda qeyd edildiyi kimi keçmiş məlumatlar əsasında qiymətləndirilir. Maliyyə aktivləri üçün defolt riskinə gəldikdə isə o, hesabat tarixində aktivlərin ümumi balans dəyərindən ibarətdir. Buraya həmçinin defolt tarixinə qədər gələcəkdə azaldılacağı gözlənilən əlavə məbləğlər da daxildir ki, bu məbləğlər keçmiş tendensiyalar, debitorlarının gələcək konkret maliyyələşdirmə ehtiyacları barəsində Qrupun proqnozları və gələcəklə əlaqəli digər məlumatlar əsasında müəyyən edilir.

Maliyyə aktivləri üçün gözlənilən kredit zərərləri müqavilə üzrə Qrupa ödənilməli olan bütün vəsaitlərlə Qrupun əldə etməsi gözlənilən məbləğlər arasındakı fərqi effektiv faiz dərəcəsinə diskontlaşdırmaqla hesablanır.

Əvvəlki hesabat dövründə Qrup maliyyə aləti üçün zərər ehtiyatını ömürlük gözlənilən kredit zərərləri ehtiyatına bərabər məbləğdə ölçmüş, lakin cari hesabat tarixində müəyyən etmişdir ki, ömürlük gözlənilən kredit zərərləri üçün tələblər yerinə yetirilmir və bu səbəbdən də Qrup sadələşdirilmiş yanaşmanın tətbiq edildiyi aktivlər istisna olmaqla, cari hesabat tarixində zərər ehtiyatını 12 aylıq gözlənilən kredit zərərlərinə bərabər məbləğdə qiymətləndirir.

Qrup bütün maliyyə alətləri üçün dəyərsizləşmə gəlirini və ya zərərini onların balans dəyərinə zərər ehtiyatında müvafiq düzəlişlər etməklə mənfəət və ya zərər hesablarında tanıyır.

Maliyyə aktivlərinin tanınmasının dayandırılması

Qrup yalnız aktivdən pul daxilolmaları üzrə onun müqavilə hüquqlarının vaxtı bitdikdə, yaxud maliyyə aktivini və aktiv üzrə mülkiyyət hüquqları ilə bağlı bütün risk və mükafatları əsas etibarilə digər müəssisəyə ötürdükdə maliyyə aktivinin tanınmasını dayandırır. Qrup aktiv üzrə mülkiyyət hüquqları ilə bağlı bütün risk və mükafatları əsas etibarilə digər tərəfə ötürməsə və ya özündə saxlamasa və köçürülmüş aktiv üzərində nəzarətini davam etdirsə, o, aktiv üzrə saxlanılmış payını və bununla əlaqədar ödəyəcəyi məbləğlər müqabilində öhdəliyi uçotda tanıyır. Qrup ötürülmüş aktiv üzrə mülkiyyət hüququ ilə bağlı risk və mükafatları əsas etibarilə özündə saxlayarsa, o, belə aktivi uçotda tanımağa davam edir və aldığı məbləğlər ilə əlaqədar girovu təmin edilmiş borc vəsaitlərini də uçotda tanıyır.

Maliyyə aktivinin tanınması tamamilə dayandırıldığı halda, maliyyə aktivinin balans dəyəri ilə alınmış və alınacaq məbləğlər və sair məcmu gəlirdə tanınmış və kapitalda toplanan yığılmış gəlir və ya zərər arasındakı fərq mənfəət və ya zərərdə tanınır.

Maliyyə öhdəlikləri və kapital

Borc və ya kapital qismində təsnifləşdirmə

Borc və Qrup tərəfindən buraxılmış kapital alətləri müqavilə şərtlərinə, habelə maliyyə öhdəliyi və kapital alətləri haqqında anlayışa əsasən maliyyə öhdəlikləri və ya kapital kimi təsnif edilir.

Kapital alətləri

Kapital aləti bütün öhdəliklər çıxıldıqdan sonra müəssisənin aktivləri üzrə qalan pay hüququnu təsdiqləyən hər hansı müqavilədir. Qrup tərəfindən buraxılmış kapital alətləri birbaşa emissiya xərcləri çıxılmaqla əldə edilmiş vəsaitlər kimi tanınır.

Kreditlər və Borclar

Borc vəsaitləri ilk olaraq çəkilmiş əməliyyat xərcləri çıxılmaqla ədalətli dəyərlə tanınır. Borc vəsaitləri amortizasiya dəyəri ilə ölçülür, mənfəətlə (əməliyyat xərcləri çıxılmaqla) geri alınma dəyəri

arasındakı fərq isə effektiv faiz metodundan istifadə etməklə konsolidə edilmiş mənfəət və ya zərər haqqında hesabatda borcların müddəti üzrə tanınır.

Maliyyə öhdəlikləri

Bütün maliyyə öhdəlikləri daha sonra amortizasiya olunmuş dəyərlə effektiv faiz metodu və ya mənfəət və ya zərər hesablarında ədalətli dəyərlə ölçülür.

Bununla belə, maliyyə aktivinin ötürülməsi onun tanınmasının dayandırılmasına uyğun gəlmədikdə və ya davamlı iştirak yanaşması tətbiq edildikdə, yaranan maliyyə öhdəlikləri və Qrup tərəfindən buraxılmış maliyyə zəmanəti haqqında müqavilələr aşağıda göstərilən xüsusi uçot siyasətlərinə müvafiq surətdə ölçülür.

Daha sonra amortizasiya olunmuş dəyərlə ölçülən maliyyə öhdəlikləri

Maliyyə öhdəlikləri (i) müəssisələrin birləşməsi zamanı alıcı tərəfin şərti təzminatı deyil (ii) ticarət üçün saxlanılmır və (iii) mənfəət və ya zərər hesablarında ədalətli dəyərlə tanınmır və daha sonra effektiv faiz metodundan istifadə etməklə amortizasiya olunmuş dəyərlə ölçülür.

Effektiv faiz metodu borc alətinin amortizasiya olunmuş dəyərinin hesablanması və faiz xərclərinin müvafiq dövr üzrə bölüşdürülməsi üsuludur. Effektiv faiz dərəcəsi təxmin edilən gələcək nağd pul daxilolmalarını (o cümlədən effektiv faiz dərəcəsinin ayrılmaz hissəsini təşkil edən məntəqələrdə ödənilmiş yaxud alınmış bütün haqlar, əməliyyat xərcləri və digər mükafat yaxud endirimlər) maliyyə öhdəliyinin güman edilən müddəti, yaxud (müvafiq hallarda) daha qısa müddət ərzində ilkin tanınma zamanı xalis balans dəyərinə qədər dəqiqliklə diskontlaşdıran dərəcədir.

Xarici valyutalarla əməliyyatlardan yaranan gəlir və zərərlər

Xarici valyutada ifadə olunmuş və hər hesabat dövrünün sonunda amortizasiya dəyəri ilə ölçülən maliyyə öhdəlikləri üçün xarici valyutalarla əməliyyatlardan yaranan məzənnə fərqləri alətlərin amortizasiya dəyəri əsasında müəyyən edilir. Bu valyuta gəlir və zərərləri konsolidə edilmiş mənfəət və ya zərər hesabatındakı 'Xarici valyuta mübadiləsindən yaranan zərər' sətrində tanınır.

Xarici valyutada ifadə olunan maliyyə öhdəliklərinin ədalətli dəyəri həmin xarici valyutada müəyyən edilir və hesabat dövrünün sonunda spot dərəcəsi ilə çevrilir.

Maliyyə öhdəliklərinin tanınmasının dayandırılması

Maliyyə öhdəliklərinin tanınması yalnız və yalnız Qrup öz ödəniş öhdəliyini yerinə yetirdikdə, belə öhdəlik ləğv olunduqda, yaxud müddəti başa çatdıqda dayandırılır. Tanınması dayandırılmış maliyyə öhdəliyinin balans dəyəri ilə öhdəliklər üzrə ödənilmiş və ödəniləcək məbləğlər arasındakı fərq mənfəət və ya zərərdə tanınır.

Maliyyə aktivlərinin və öhdəliklərinin əvəzləşdirilməsi

Maliyyə aktivləri və maliyyə öhdəlikləri yalnız konsolidə edilmiş maliyyə vəziyyəti haqqında hesabatda tanınmış məbləğlərin əvəzləşdirilməsi üçün Qrupun qanuni hüququ mövcud olduqda və xalis məbləğ əsasında hesablaşmalar aparılması, yaxud aktivlərin satılması və öhdəliyin yerinə yetirilməsi barədə niyyəti olduqda qarşılıqlı əvəzləşdirilir, xalis məbləğ isə maliyyə vəziyyəti haqqında hesabatda açıqlanır. Uçotda tanınmış məbləğlərin əvəzləşdirilməsi üçün qanuni hüquq gələcək hadisələrdən asılı olmamalıdır və nəinki adi fəaliyyət prosesində, hətta defolt, ödəmə qabiliyyətinin itirilməsi və müflisləşmə hallarında da etibarlı olmalıdır. Gəlir və xərclər hər hansı bir mühasibat standartı, yaxud

şərhində və Qrupun mühasibat uçotu siyasətlərində xüsusi olaraq açıqlanması tələb olunmayanadək və ya icazə verilməyənədək konsolidə edilmiş məcmu gəlir haqqında hesabatda əvəzləşdirilmir.

Ehtiyatlar

Qiymətləndirilmiş ehtiyatlar: Qrup keçmiş hadisələr nəticəsində cari (hüquqi və ya konstruktiv) öhdəliyə malik olduqda, Qrupdan öhdəliyin yerinə yetirilməsi tələb olunduqda və öhdəlik düzgün qiymətləndirildikdə tanınır.

Ehtiyatlar kimi tanınan məbləğ öhdəliklə bağlı risk və qeyri-müəyyənlikləri nəzərə almaqla hesabat dövrünün sonunda cari öhdəliyin yerinə yetirilməsi ilə əlaqədar tələb olunan məbləğlərin ən düzgün hesablanmasıdır. Ehtiyat hazırkı öhdəliyin yerinə yetirilməsi üçün hesablanmış pul vəsaitləri axınına istinad etməklə ölçülərsə, onun balans dəyəri (pulun zaman dəyərinin təsiri əhəmiyyətli olduqda) həmin pul vəsaitlərinin cari dəyərinə bərabərdir.

Ehtiyatların yerləşdirilməsi üçün tələb olunan müəyyən və ya bütün iqtisadi mənfəətin kənar tərəflər vasitəsilə bərpa ediləcəyi gözlənilirsə, bu vəsaitin qaytarılması və alınacaq belə vəsaitlərin düzgün qiymətləndirilməsi barədə qəti əminlik olduqda alınacaq məbləğ uçotda aktiv kimi tanınır.

Cari il üçün tətbiq edilən yeni və düzəliş edilmiş MHBS Standartları

İcarə adlı 16 saylı MHBS-nın ilkin tətbiqinin təsiri

Cari ildə Qrup 1 yanvar 2019-cu il tarixində və ya bu tarixdən sonra başlayan illik dövrlər üçün qüvvədə olan 16 saylı MHBS-nı (MUBSŞ tərəfindən 2016-cı ilin yanvar ayında buraxıldığı kimi) tətbiq etmişdir.

16 saylı MHBS icarə uçotuna dair yeni və ya düzəliş edilmiş tələblər təqdim edir. 16 saylı MHBS əməliyyat və maliyyə icarəsi arasındakı fərqi aradan qaldıraraq və qısamüddətli icarələr və aşağı dəyərli aktivlərin icarəsi istisna olmaqla, bütün icarələr üçün istifadə hüququ olan aktivin və icarə öhdəliyinin əvvəldən tanınmasını tələb edərək icarəçi uçotuna əhəmiyyətli dəyişikliklər daxil edir. İcarəçi uçotundan fərqli olaraq, icarədar uçotu üçün tələblər əsasən dəyişməz qalır. 16 saylı MHBS-nın qəbul edilməsinin Qrupun konsolidə edilmiş maliyyə hesabatlarına təsiri aşağıda qeyd olunmuşdur.

Qrup üçün 16 saylı MHBS standartının ilk tətbiq tarixi 1 yanvar 2019-cu ildir.

Qrup MHBS 16-nı retrospektiv olaraq ilkin tətbiqinin məcmu təsirini ilkin tətbiqetmə tarixində tanımış və müqayisəli məlumatların dəyişdirilməsini tətbiq etməmişdir.

(a) *Yeni icarə anlayışının təsiri*

Qrup müqavilə predmetinin icarə ilə bağlı olduğunu və ya müqavilədə icarəyə dair şərtin nəzərdə tutulduğunu yenidən müəyyənləşdirməmək üçün 16 saylı MHBS standartına keçid zamanı mövcud olan praktiki vasitədən istifadə etmişdir. Beləliklə, 17 saylı MUBS və 4 saylı BMHŞK-da müəyyən edilən icarə anlayışı 1 yanvar 2019-cu il tarixindən əvvəl qüvvəyə minən və ya dəyişiklik edilən icarələrə tətbiq olunacaqdır.

İcarə anlayışında dəyişiklik əsasən nəzarət prinsipi ilə əlaqəlidir. 16 saylı MHBS standartı müştərinin ödəniş qarşılığında müəyən vaxt ərzində müəyyən aktivdən istifadəyə nəzarət etmək hüququnun olub-olmaması əsasında müqavilə predmetinin icarə ilə bağlı olub-olmadığını müəyyən edir. Bu 17 saylı MUBS və 4 saylı BMHŞK standartındakı 'risklər və mükafatlar'dakı məsələdən fərqlidir.

Qrup 16 saylı MHBS standartında müəyyən edilmiş icarə anlayışını və əlaqədar qaydaları 1 yanvar 2019-cu il tarixində başlayan və ya sonrakı dövrlərdə imzalanmış bütün icarə müqavilələrinə tətbiq edir. 16 saylı MHBS-nın ilk tətbiqinə hazırlıq olaraq Qrup standarta keçid layihəsi həyata keçirmişdir. Layihə göstərmişdir ki, 16 saylı MHBS standartındakı yeni anlayış Qrup üçün icarə anlayışına cavab verən müqavilələrin predmetini əhəmiyyətli dərəcədə dəyişdirməyəcəkdir.

(b) İcarəçi uçotuna təsiri

(i) Keçmiş əməliyyat icarələri

16 saylı MHBS standartının tətbiqi Qrupun əvvəlcə 17 saylı MUBS standartına uyğun olaraq əməliyyat icarəsi kimi təsnifləşdirdiyi balansdankənar icarələr üçün uçot metodunu dəyişir.

Qrup 16 saylı MHBS standartını tətbiq edərək bütün icarələr üçün (aşağıdakılar istisna olmaqla):

(a) İlk olaraq gələcək icarə ödənişlərinin cari dəyəri ilə ölçülən istifadə hüququ olan aktivləri və icarə öhdəliklərini konsolidə edilmiş maliyyə vəziyyəti haqqında hesabatda tanıyır;
(b) İstifadə hüququ olan aktivlərin köhnəlmə xərcini və icarə öhdəlikləri üzrə faizləri konsolidə edilmiş mənfəət və ya zərər haqqında hesabatda tanıyır;
(c) Əsas (maliyyə fəaliyyəti üzrə təqdim edilir) və faiz (əməliyyat fəaliyyəti üzrə təqdim edilir) məbləği kimi ödənilən nağd vəsaitlərin cəmini konsolidə edilmiş nağd pul vəsaitləri haqqında hesabatda ayrıca qeyd edir.

İcarə ilə bağlı güzəştlər (məs., icarə haqqından azad dövr) istifadə hüququ olan aktivlərin və icarə öhdəliklərinin ölçülməsi zamanı tanınır, 17 saylı MUBS standartının tələbinə görə isə, uçotda tanınan icarə ilə bağlı güzəşt icarə haqqı xərclərinin azaldılması ilə düz xətt metodu əsasında amortizasiya edilir. 16 saylı MHBS standartına əsasən, istifadə hüququ olan aktivlər dəyərsizləşmənin müəyyən edilməsi məqsədilə 36 saylı MUBS standartına uyğun olaraq yoxlanılacaq.

Qrup qısamüddətli (icarə müddəti 12 ay və ya daha az olan) və dəyəri az olan (nəqliyyat vasitələri, mənzillər, avadanlıqlar və s.) icarələr üçün icarə xərcini 16 saylı MHBS standartına uyğun olaraq, düz xətt metodu əsasında tanımışdır. Bu xərc konsolidə edilmiş mənfəət və ya zərər haqqında hesabatda 'Əməliyyat xərcləri' hesablarında yer alır.

(ii) Keçmiş maliyyə icarələri

Əvvəllər maliyyə icarəsi kimi təsnif edilmiş müqavilələrə dair 16 saylı MHBS və 17 saylı MUBS standartı arasındakı əsas fərqlər icarəçinin icarədara verdiyi qalıq dəyər zəmanətlərinin ölçülməsidir. 17 saylı MUBS standartının tələb etdiyi kimi zəmanət verilən maksimum məbləğ əvəzinə, 16 saylı MHBS standartı Qrupun icarə öhdəliyinin bir hissəsi kimi yalnız qalıq dəyər zəmanəti ilə ödənilməsi gözlənilən məbləği tanımasını tələb edir. Bu dəyişiklik Qrupun konsolidə edilmiş maliyyə hesabatlarına ciddi təsir göstərməmişdir.

(c) İcarədar uçotuna təsiri

16 saylı MHBS standartı icarədarın icarələri uçota alma qaydasını ciddi şəkildə dəyişdirmir. 16 saylı MHBS standartına uyğun olaraq, icarədar icarələri maliyyə və ya əməliyyat icarəsi olaraq iki kateqoriyada təsnifləşdirməyə davam edir və hər iki kateqoriyanı fərqli şəkildə uçota alır.

Lakin 16 saylı MHBS standartına əsasən, tələb olunan, xüsusilə, icarədar tərəfindən icarəyə verilmiş aktivlər üzrə qalıq faiz məbləğləri üzrə yaranan risklərin idarə edilməsi qaydalarına dair açıqlamalarla bağlı dəyişiklik edilmiş və onlar genişləndirilmişdir.

(d) 16 saylı MHBS-nın tətbiqinin maliyyə təsiri

Əvvəllər əməliyyat icarəsi kimi tanınan, BMHS 16-ya uyğun olaraq 1 yanvar 2019-cu il tarixində isə konsolidə edilmiş maliyyə vəziyyəti hesabatında tanınan icarə öhdəliklərinə tətbiq olunan orta ölçülmüş artan borc dərəcəsi 8 faizdir.

Aşağıdakı cədvəl 31 dekabr 2018-ci il tarixində 17 saylı MUBS tətbiq edilərək açıqlanan, ilk tətbiq tarixində artan borc dərəcəsindən istifadə edilərək diskontlaşdırılan əməliyyat icarəsi öhdəliklərini və ilkin tətbiq tarixində konsolidə edilmiş maliyyə vəziyyəti haqqında hesabatda tanınan icarə öhdəliklərini əks etdirir.

31 dekabr 2018-ci il tarixinə olan əməliyyat icarəsi öhdəlikləri	**16,763**
İcarə müddəti təxminlərinə edilmiş düzəlişlər	2,602
Qısamüddətli icarələr və dəyəri az olan aktivlərin icarələri	(2,109)
Diskontlaşdırmanın təsiri	(2,967)
Dəyişən icarə ödənişləri	(1,641)
16 saylı MHBS standartı qəbul edildikdə tanınan cəmi əlavə icarə öhdəlikləri	12,648
31 dekabr 2018-ci il tarixinə maliyyə icarəsi öhdəlikləri	424,379
1 yanvar 2019-cu ildə tanınan icarə öhdəlikləri	**437,027**

Qrup vergi məqsədləri üçün istifadə hüququ olan aktivlər və icarə öhdəlikləri ilə əlaqədar uçot hesablamalarına uyğun olaraq vergi tutulmaları almır.

Qrup icarəçi kimi:

1 yanvar 2019-cu il tarixində 17 saylı MUBS standartına uyğun olaraq əvvəllər əməliyyat icarəsi kimi təsnif edilmiş icarələrə 16 saylı MHBS standartının tətbiqi 12,648 AZN dəyərində istifadə hüququ olan aktivlərin və 12,648 AZN dəyərində icarə öhdəliklərinin tanınması ilə nəticələnmişdir. Bu həmçinin 2019-cu il ərzində sair xərclərdə 4,080 AZN dəyərində azalma və 3,902 AZN dəyərində köhnəlmədə və 861 AZN dəyərində maliyyə xərclərində artım ilə nəticələnmişdir.

16 saylı MHBS standartının tətbiqi Qrupun konsolidə edilmiş pul vəsaitlərinin hərəkəti haqqında hesabatına təsir göstərir.

16 saylı MHBS standartına əsasən, icarəçilər:

- İcarə öhdəliyi hesab ölçülməsinə daxil edilməyən qısamüddətli icarə ödənişlərini, dəyəri az olan aktivlərin icarə ödənişlərini və dəyişkən icarə ödənişlərini əməliyyat fəaliyyətinin bir hissəsi kimi;
- 7 saylı MUBS standartında yol verildiyi kimi, icarə öhdəliyinin faiz hissəsinə görə ödənilən vəsaitləri əməliyyat fəaliyyətləri və ya maliyyələşdirmə fəaliyyətləri kimi (Qrup faiz ödənişlərini əməliyyat fəaliyyətlərinin bir hissəsi kimi təqdim etmək qərarı almışdır); və
- İcarə öhdəliyinin əsas hissəsi üzrə ödənilən vəsaitləri maliyyə fəaliyyətinin bir hissəsi kimi təqdim etməlidir.

17 saylı MUBS standartına uyğun olaraq, əməliyyat icarəsi üzrə bütün icarə ödənişləri əməliyyat fəaliyyətindən daxil olan pul vəsaitlərinin bir hissəsi kimi təqdim edilmişdir. Nəticə etibarilə, əməliyyat fəaliyyətlərindən yaranan xalis nağd vəsaitlər icarə ödənişləri olaraq 3,219 AZN məbləğində (861 AZN məbləğində faiz xərcinin təsiri istisna olmaqla) artmış və maliyyə fəaliyyətlərində istifadə edilən xalis nağd vəsaitlər eyni məbləğdə artmışdır.

16 saylı MHBS standartının qəbul edilməsi xalis nağd pul vəsaitlərinə heç bir təsir göstərməmişdir.

1 yanvar 2019-cu il tarixində və ya bu tarixdən sonra başlayan illik dövrlər üçün qüvvədə olan MUBSŞ tərəfindən buraxılmış MHBS Standartlarına və Şərhlərə edilən düzəlişlər

Cari ildə Qrup 1 yanvar 2019-cu il tarixində və ya bu tarixdən sonra başlayan illik dövr üçün qüvvədə olan MUBSŞ tərəfindən buraxılmış MHBS Standartlarına və Şərhlərə bir sıra düzəlişləri tətbiq etmişdir. Onların qəbul edilməsi açıqlamalara və ya bu konsolidə edilmiş maliyyə hesabatlarında göstərilən məbləğlərə heç bir əhəmiyyətli təsir göstərməmişdir.

Mənfəət vergisi adlı MUBS 12 *və Borclar üzrə məsrəflər adlı* MUBS 23	*MBHS Standartlarına 2015–2017-ci illər üzrə İllik Düzəlişlər*
BMHŞK 23	*Gəlir vergisi hesablamaları ilə bağlı qeyri-müəyyənlik*

Buraxılmış lakin hələ qüvvəyə minməmiş yeni və düzəliş edilmiş MHBS-lar

Bu konsolidə edilmiş maliyyə hesabatlarının təsdiq olunması tarixinə Qrup buraxılmış, lakin hələ qüvvəyə minməmiş aşağıdakı yeni və düzəliş edilmiş MHBS-ları tətbiq etməmişdir:

MHBS 17	*Sığorta Müqavilələri*
MHBS 10 və MUBS 28 (düzəlişlər)	*İnvestor ilə onun Asılı və Birgə müəssisə arasında əməliyyatlar üzrə aktivlərin satışı və ya ötürülməsi*
MHBS 3-ə edilən düzəlişlər	*Müəssisənin müəyyən edilməsi*
MUBS 1 və MUBS 8-ə edilən düzəlişlər	*Əhəmiyyətlilik anlayışı*
MUBS 19-a edilən düzəlişlər	*İşçilərin MÜkafatlandırılması planına düzəlişlər, planın ixtisar edilməsi və ya plan üzrə hesablaşmalar*
MHBS 9, MUBS 39 və MHBS 7-ə edilən düzəlişlər	*Baza faiz dərəcəsi üzrə bençmark islahatı və onun maliyyə hesabatlılığına təsiri*
Konseptual Əsaslar	*MHBS standartlarında Konseptual əsaslara istinadlar üzrə düzəlişlər*
MUBS 1-ə edilən düzəlişlər	*Öhdəliklərin qısamüddətli və ya uzunmüddətli kimi təsnifləşdirilməsi*
MHBS 3-ə edilən düzəlişlər	*Konseptual əsaslara edilən istinadlar*
MUBS 16-a edilən düzəlişlər	*Təyinatı üzrə istifadədən əvvəl əmlak, tikili və avadanlıqlardan əldə olunan gəlir*
MUBS 37-ə edilən düzəlişlər	*Ağır müqavilələr - Müqavilənin yerinə yetirilməsi xərcləri*
2018-2020-ci illəri əhatə edən dövr üzrə MHBS Standartlarına edilən illik düzəlişlər	*Maliyyə Hesabatlarının Beynəlxalq Standartlarının ilk dəfə qəbul olunması adlı MHBS 1, Maliyyə Alətləri adlı MHBS 9, İcarələr adlı MHBS 16, and Kənd təsərrüfatı adlı MUBS 41-ə edilən düzəlişlər*
MHBS 16-a edilən düzəlişlər	*COVİD-19 ilə əlaqədar icarə güzəştləri*
MHBS 9, MUBS 39, MHBS 7, MHBS 4 və MHBS 16-a edilən düzəlişlər	*Faiz dərəcəsi üzrə islahat – ikinci mərhələ*
MUBS 1 və MHBS Praktik Bəyanatı 2-ə edilən düzəlişlər	*Mühasibat uçotu siyasətləri qeydi*
MUBS 8-ə edilən düzəlışlər	*Mühasibat uçotu mühakimələrinin tərifi*

Rəhbərlik, yuxarıda qeyd olunan Standartların tətbiqinin gələcəkdə Qrupun konsolidə edilmiş maliyyə hesabatlarına mühüm təsir edəcəyini gözləmir.

4. MÜHÜM MÜHASİBAT UÇOTU MÜHAKİMƏLƏRİ VƏ QİYMƏTLƏNDİRMƏLƏRLƏ BAĞLI QEYRİ-MÜƏYYƏNLİYİN ƏSAS MƏNBƏLƏRİ

Mühasibat uçotu siyasətlərini (Qeyd 3) tətbiq edərkən Qrup rəhbərliyindən digər mənbələrdən açıq əldə edilməsi mümkün olmayan aktiv və öhdəliklərin balans dəyərinə dair mühakimələr, təxminlər və ehtimalların irəli sürülməsi tələb olunur. Təxminlər və əlaqədar ehtimallar keçmiş təcrübəyə və digər müvafiq amillərə əsaslanır. Real nəticələr bu təxminlərdən fərqlənə bilər.

Təxminlər və əsas götürülən ehtimallar davamlı qaydada təhlil edilir. Mühasibat təxminlərinə olan düzəlişlər, belə düzəliş yalnız onun baş verdiyi dövrə təsir göstərdikdə həmin dövrdə, cari və gələcək dövrlərə təsir göstərdikdə isə, düzəlişin baş verdiyi və gələcək dövrdə tanınır.

Mühasibat uçotu siyasətlərini və təxminlərin tətbiqi zamanı irəli sürülən mühüm mühakimələr

Aşağıda Qrupun mühasibat uçotu siyasətlərini tətbiq edərkən rəhbərliyin irəli sürdüyü və konsolidə edilmiş maliyyə hesabatlarında tanınan məbləğlərə əhəmiyyətli dərəcədə təsir göstərən mühüm mühakimə və təxminlər açıqlanır.

Dəyərsizləşmə göstəriciləri

Qrupun rəhbərliyi müvafiq aktivlərin dəyərsizləşməyə məruz qalaraq qiymətdən düşüb-düşmədiyini müəyyənləşdirmək üçün hər hesabat tarixində əmlak və avadanlığın təhlilini aparır. Hər hansı dəyərsizləşmə göstəricisi müəyyən olunarsa, rəhbərlik tərəfindən aktivin bərpa dəyəri satış xərcləri çıxılmaqla ədalətli dəyər və istifadə dəyərləri arasında daha yüksək olan məbləğ kimi hesablanır. Dəyərsizləşmə zərərlərinin yaranma ehtimalını qiymətləndirərkən Qrup ən azı aşağıda sadalanan göstəriciləri daxili və xarici məlumat mənbəyi forması kimi nəzərdən keçirir:

(i) Daxili məlumat mənbələri:

- Aktivin köhnəlməsi və ya fiziki zədələnməsi ilə bağlı sübutlar;
- Dövr ərzində baş vermiş və ya yaxın gələcəkdə baş verməsi gözlənilən və Qrupa əhəmiyyətli mənfi təsiri olan, aktivin istifadə edildiyi və ya istifadəsinin gözlənildiyi dəyişikliklər. Bu dəyişikliklərə aktivin istifadəsiz qalması, aktivin aid olduğu fəaliyyətin dayandırılması və ya yenidən təşkili ilə bağlı planlar, gözlənilən tarixdən əvvəl aktivin silinməsi ilə bağlı planlar və aktivin faydalı istismar müddətinin qeyri-müəyyən deyil, müəyyən kimi yenidən qiymətləndirilməsi daxildir;
- Daxili hesabatlılıq departamentinin təmin etdiyi və aktivin iqtisadi göstəricilərinin gözləniləndən pis olduğunu və ya olacağını göstərən sübutlar.

(ii) Xarici məlumat mənbələri:

- Vaxt keçdikcə və ya istifadə nəticəsində aktivin dəyərinin dövr ərzində gözləniləndən daha çox azalması ilə bağlı müşahidə oluna bilən göstəricilər. Məsələn, təyyarələrə gəldikdə, xüsusi təyyarə modellərinin bazar dəyərində son bir ildə tanınmış amortizasiyanı aşan bir azalma olub-olmadığını yoxlamaq məqsədilə xarici bazar qiymətləri və son əməliyyatlar nəzərdən keçirilir;
- Qrupun fəaliyyət göstərdiyi texnoloji, bazar, iqtisadi və ya hüquqi mühitdə və ya aktivin aid olduğu bazarda dövr ərzində baş vermiş və ya yaxın gələcəkdə baş verməsi gözlənilən və Qrupa əhəmiyyətli mənfi təsiri olan, aktivin istifadə edildiyi və ya istifadəsinin gözlənildiyi dəyişikliklər;

- İnvestisiyalar üzrə bazar faiz dərəcələrinin və ya digər bazar gəlir dərəcələrinin dövr ərzində artması və belə artımlar istifadədə olan aktivin dəyərinin hesablanması zamanı tətbiq edilən diskont dərəcəsinə təsir göstərə və aktivin bərpa dəyərini əhəmiyyətli dərəcədə azalda bilər.

Aktivin dəyərsizləşə biləcəyini göstərən hər hansı əlamət olarsa, rəhbərlik aktivin faydalı istismar müddətinin illik təhlili zamanı əsas faktları, istifadə edilmiş köhnəlmə və ya amortizasiya metodunu, eləcə də hesablanmış qalıq dəyərini nəzərə alır.

31 dekabr 2019-cu il tarixində heç bir dəyərsizləşmə göstəriciləri müəyyən edilmişdir.

Təxminlərlə bağlı qeyri-müəyyənliyin əsas mənbələri

Aşağıda, Qrupun mühasibat uçotu siyasətlərini tətbiq edərkən rəhbərliyin irəli sürdüyü və konsolidə edilmiş maliyyə hesabatlarında tanınan məbləğlərə əhəmiyyətli dərəcədə təsir göstərən mühüm təxminlər açıqlanır.

Əmlak və avadanlığın faydalı istismar müddətləri

Rəhbərlik əmlak və avadanlığın faydalı istismar müddətlərini aktivlərin planlaşdırılan istifadəsinə əsaslanmaqla və belə aktivlərin Qrupa iqtisadi mənfəət gətirəcəyi dövrü hesablamaqla təyin edir. Qrupun əmlak və avadanlığı düz xətt metodunu tətbiq etməklə onların təxmin edilən faydalı istismar müddətləri üzrə amortizasiya olunur ki, bunlar da rəhbərliyin biznes planlarına və əməliyyat hesablamalarına əsaslanır. Texnoloji yeniliklər və yaxud müvafiq aktivlərin ehtimal edilən gələcək istifadəsi kimi sonradan baş verən dəyişikliklər, faktiki faydalı istismar müddətinin və yaxud qalıq dəyərinin ilkin qiymətləndirmələrdən fərqlənməsi ilə nəticələnə bilər.

Rəhbərlik dövri olaraq əmlak və avadanlıqların qalan faydalı istismar müddətlərini nəzərdən keçirir. Əmlak və avadanlığın istismar müddətinin hesablanmasına edilmiş düzəlişlər gələcəkdə belə düzəlişin təsadüf etdiyi dövr və mümkün olduğu halda gələcək dövrlərdə uçotda tanınır. Nəticə etibarı ilə bu, hesablanmış amortizasiya məbləğinə və gələcəkdə uçotda tanınacaq əmlak və avadanlıqların balans dəyərinə təsir edə bilər.

ƏDV aktivlərinin bərpa olunması

Vergi orqanlarından alınacaq borcları əks etdirən ƏDV aktivləri üzrə qalıqlar (hesab fakturaların ödənilməsi və malların və ya xidmətlərin göstərilməsi nəticəsində yaranmış əvəzləşdirilən ƏDV məbləğləri) vergi orqanına edilən ödənişə bərabərdir və Qrupun gələcək vergi öhdəliklərinin əvəzləşdirilməsində istifadə oluna bilər. Rəhbərlik inanır ki, hökumət tərəfindən ödənilməli ƏDV aktivi üzrə qalıqlar əvəzləşdiriləndir və gələcək vergi öhdəliklərinin əvəzləşdirilməsində istifadə olunacaq. Qrupun vergi aktivlərini öhdəliklərlə əvəzləşdirə bilməsi üçün vergi orqanlarının icazəsinə ehtiyac yoxdur, beləliklə, vergi öhdəlikləri hesablandıqda vergi aktivləri ilə əvəzləşdirilə bilər. Bu o deməkdir ki, vergi aktivləri on iki ay ərzində əhəmiyyətli dövr edir və əvəzləşdirilə bilir. Lakin, 31 dekabr 2019-cu il tarixində Qrupun rəhbərliyi vergi orqanlarından hələ alınmamış ƏDV aktivi ("alışlardan yaranan və əvəzləşdiriləcək ƏDV") üzrə qalıqları təhlil edilmiş və 83,285 AZN məbləğində belə vəsaitlərin şübhəli borclar (31 dekabr 2018-ci il: 74,787 AZN) olduğunu qərara almışdır. Bu təhlilin aparılmasına səbəb rəhbərliyin gələcəkdə bu qalıqlar üzrə gözlənilən hesablaşma yanaşması ilə bağlı ehtimallarının və təxminlərinin dəyişməsi olmuşdur. Qrupun rəhbərliyi hesab edir ki, bu ƏDV qalıqları üzrə müvafiq kreditor borc qalıqlarının nağd şəkildə (həmin qarşı tərəflərlə debitor borclara qarşı vergi ilə birlikdə deyil, çox ehtimal ki, xalis əsasda ödəniləcək) ödənilməyəcəyi səbəbindən, bu qalıqlar yaxın gələcəkdə əvəzləşdirilməyəcək.

Vergitutma

Mənfəət vergisi üçün ehtiyatı müəyyən edərkən mühüm mülahizələrin irəli sürülməsi tələb olunur. Bir çox əməliyyatlar və hesablamalar üçün yekun vergi yanaşması yoxdur. Qrup vergi yoxlaması nəticəsində gözlənilən əlavə vergi qiymətləndirmələri üçün öhdəlikləri əlavə vergi öhdəliklərinin yaranıb-yaranmayacağı ehtimalı əsasında tanıyır. Bu məsələlərin vergi nəticəsi tanınmış ilkin məbləğlərdən fərqli olduqda, bu cür fərqlər mənfəət vergisi ehtiyatlarına belə qərarların verildiyi dövrdə təsir edəcək. Vergi dövrləri vergi yoxlamasından əvvəlki 3 il üzrə müvafiq orqanlar tərəfindən yoxlanılır. Müəyyən vəziyyətlərdə belə yoxlamalar daha çox dövrləri əhatə edə bilər. Qrup rəhbərliyi vergi qanunvericiliyi üzrə anlayışına əsasən bütün vergi öhdəliklərini lazımi şəkildə yerinə yetirdiyini düşünsə də, yuxarıda qeyd olunan faktlar Qrup üçün əlavə maliyyə riskləri yarada bilər.

31 dekabr 2019 və 2018-ci il tarixlərində vergilərə dair heç bir ehtiyat tanınmamışdır.

Gələcək dövrlərə keçirilən vergi zərərləri ilə əlaqədar təxirə salınmış vergi aktivi konsolidə edilmiş maliyyə hesabatlarında təqdim olunan bütün dövrlər üçün tanınmamışdır (31 dekabr 2019 and 2018-ci il tarixlərində, uyğun olaraq 707,650 AZN və 715,178 AZN, hansıların ki, beş il sonra vaxtı bitəcək), çünki Qrupun yaxın gələcəkdə növbəti dövrlərə keçirilən həmin vergi zərərlərini istifadə edəcəyinə dair kifayət qədər əminlik yoxdur.

Mal-material ehtiyatları üzrə qalıqların bərpa olunması

Rəhbərlik əsasən ehtiyat hissələrindən ibarət olan mal-material ehtiyatları üzrə qalıqların bərpa qabiliyyətini hər il qiymətləndirir. Bu cür təhlillər apararkən Rəhbərlik ehtiyat hissələrinin xüsusiyyətinə, təyinat yerinə və gözlənilən istifadə müddətinə əsasən ehtiyat hissələrini bir neçə cür təsnifləşdirir. Davamlı uçuş əməliyyatlarını davam etdirmək üçün ehtiyatda saxlanmalı və hesabat dövründən sonra 12 aydan sonra istifadəsi gözlənilən vacib ehtiyat hissələri Rəhbərlik tərəfindən uzunmüddətli aktiv kimi təsnif edilmişdir. Bu ehtiyat hissələri dəyərsizləşməyib və yaxşı işlək vəziyyətdə saxlanılır. Müvafiq olaraq, Qrupun konsolidə edilmiş maliyyə hesabatlarında sözügedən aktivlər üçün hər hansı ehtiyat tanınmır.

5. DAŞIMALAR ÜZRƏ VƏ SAİR GƏLİRLƏR

	2019	2018
Qrafik üzrə sərnişin daşımaları	517,644	429,407
Hava limanı və aviasiya təhlükəsizliyi xidmətləri	196,434	206,492
Yanacaq doldurma xidmətləri	121,940	141,790
Aeronaviqasiya xidmətləri	68,526	83,386
Çarter sərnişin daşımaları	51,142	41,001
Yük daşımaları	14,659	15,418
Sair gəlirlər	38,114	37,737
Cəmi daşımalar üzrə və sair gəlirlər	**1,008,459**	**955,231**

6. ƏMƏLİYYAT XƏRCLƏRİ

	2019	2018
Yanacaq xərcləri	157,050	171,026
Köhnəlmə və amortizasiya	138,647	134,699
Heyət xərcləri	124,493	121,358
Hava gəmilərinə və sair əsas vəsaitlərə xidmət xərcləri	95,061	77,262
Yerüstü xidmət xərcləri	74,300	68,009
Kommersiya xidmətləri və komissiyalar	63,929	58,579
Mənfəət vergisindən başqa vergilər	50,094	47,933
Azərbaycandan kənarda aeronaviqasiya xidmətləri	49,995	47,264
Göyərtədə qidalanma xərcləri	41,555	36,874
Xarici hava limanlarında sərnişinlərlə bağlı yığımlar	34,824	29,082
Kommunikasiya xərcləri	17,806	14,675
Sərnişinlərə xidmət xərcləri	11,524	9,161
Sığorta xərcləri	9,066	7,890
Material xərcləri	8,625	8,426
Əvəzləşdirilən ƏDV qalığının silinməsi	8,498	74,787
Ezamiyyə xərcləri	8,481	7,678
Elektrik enerjisi xərcləri	6,391	6,337
Verilmiş avansların silinməsi	4,523	(506)
Konsultasiya xərcləri	1,975	1,870
Ticarət debitor borclarının və əlaqəli tərəflərdən olan borcların silinməsi	529	954
Əmlak və avadanlığın dəyərsizləşməsi	-	22,767
Sair xərclər	50,041	40,264
Sair gəlirlər	(7,819)	(8,540)
Cəmi əməliyyat xərcləri	**949,588**	**977,849**

31 dekabr 2019-cu il tarixinə Qrupun rəhbərliyi əvəzləşdirilən ƏDV qalıqlarını (müvafiq öhdəliklər ödənmədiyi üçün hələ debitor hesab kimi tanınmayan) təhlil edilmiş və 83,285 AZN məbləğində belə vəsaitlərin şübhəli borclar (31 dekabr 2018: 74,787 AZN) olduğunu qərara almışdır. Müvafiq olaraq, 2019-cu il ərzində 8,498 AZN ehtiyatda dəyişiklik kimi əməliyyat xərclərinə daxil edilmişdir. Bunun əsas səbəbi rəhbərliyin gələcəkdə müvafiq öhdəliklər üzrə ödənişlərin ümumi məbləğdən xalis məbləğə keçirilməsi ilə bağlı gözləntilərindəki dəyişiklik olmuşdur ki, bu da Qrupa daxil olan müəssisələrin belə xalis qalıqlar üzrə ƏDV ödənişini yerli qanunvericiliyə uyğun olaraq debitor hesab kimi tələb etməsinə əngəl yarada bilər.

Qrupun rəhbərliyi 2018-ci il ərzində hava gəmiləri parkının köhnəlmə baxımından təhlilini aparmış və 5 hava gəmisi üçün 22,767 AZN məbləğində dəyərsizləşmə xərci tanımışdır ki, burada satış xərcləri çıxılmaqla ədalətli dəyər əsasında balans dəyəri bərpa dəyərindən artıq olmuşdur. 31 dekabr 2019-cu il tarixinə bitən il üzrə bu cür göstəricilər müəyyən edilməyib.

Sair xərclərə əsasən qısamüddətli və aşağı dəyərli icarə ilə bağlı xərclər və Qrupun ayrılıqda əhəmiyyətli olmayan sair xərcləri daxildir.

7. MALİYYƏ XƏRCLƏRİ

	2019	2018
Kreditlər və borc vəsaitləri üzrə faiz xərcləri	91,392	101,951
İcarə öhdəlikləri üzrə faiz xərci	19,793	15,401
Cəmi maliyyə xərcləri	**111,185**	**117,352**

8. XARİCİ VALYUTA MÜBADİLƏSİNDƏN YARANAN ZƏRƏR

Qrupun satış və alış əməliyyatları, eləcə də kredit, borc vəsaitləri və icarələri üzrə əməliyyatların əsas hissəsi ABŞ dolları və AVRO ilə həyata keçirilir. 2019 və 2018-ci illərdə xarici valyuta məzənnəsi üzrə zərərin əsas hissəsi pul vəsaitləri və onların ekvivalentlərindən, ticarət debitor borclarından yaranmışdır.

9. MƏNFƏƏT VERGİSİ XƏRCİ

	2019	2018
Cari vergi xərci	-	-
Təxirə salınmış vergi xərci	19,877	2,483
Cəmi mənfəət vergisi xərci	**19,877**	**2,483**

20% yerli mənfəət vergisi dərəcəsi ilə hesablanmış il üzrə mənfəət vergisi xərci uçotdakı gəlir ilə aşağıdakı kimi müqayisə oluna bilər:

	2019	2018
Mənfəət vergisindən əvvəl zərər	(58,893)	(148,837)
Yerli qanunvericilikdəki vergi dərəcəsi (20%) ilə mənfəət vergisi gəliri	(11,779)	(29,767)
Gəlirdən çıxılmayan xərclərin təsiri	31,245	48,812
Daha öncə tanınmamış təxirə salınmış vergi aktivlərinin təsiri	-	(27,678)
Qanunvericilikdəki dəyişikliklər ilə bağlı olan təxirə salınmış vergi xərcinin təsiri	-	10,694
Uçotda tanınmamış vergi zərərlərinin və əvvəllər tanınmamış vergi zərərlərinin istifadəsinin təsiri	411	422
Cəmi mənfəət vergisi xərci	**19,877**	**2,483**

10. ƏMLAK VƏ AVADANLIQ

	Binalar və infrastruktur	Hava gəmisi və mühərriklər	Texnika və avadanlıq	Sair əmlak və avadanlıq	Kapital qoyuluşları	Cəmi
Maya dəyəri ilə						
1 yanvar 2018-ci il tarixinə qalıq	**803,079**	**957,935**	**236,782**	**82,730**	**20,300**	**2,100,826**
Əlavələr	9,570	128,544	29,166	5,247	5,510	178,037
Aktivlərin silinməsi	(9,216)	-	(1,699)	(351)	-	(11,266)
Aktivlərin ötürülməsi	1,208	-	41	-	(1,249)	-
31 dekabr 2018-ci il tarixinə qalıq	**804,641**	**1,086,479**	**264,290**	**87,626**	**24,561**	**2,267,597**
Əlavələr	6,699	40,621	7,700	3,127	46,582	104,729
Aktivlərin silinməsi	(8,588)	(1,145)	(2,042)	(729)	-	(12,504)
İstifadə hüququ olan aktivlərin ötürülməsi	-	(430,664)	-	-	-	(430,664)
Aktivlərin ötürülməsi	6,911	-	1,178	-	(8,089)	-
31 dekabr 2019-cu il tarixinə qalıq	**809,663**	**695,291**	**271,126**	**90,024**	**63,054**	**1,929,158**
Yığılmış köhnəlmə və dəyərsizləşmə						
1 yanvar 2018-ci il tarixinə qalıq	**56,337**	**104,398**	**50,134**	**21,452**	**5,073**	**237,394**
İl üzrə xərclər	31,180	64,735	24,509	12,078	-	132,502
Aktivlərin silinməsi	(66)	-	(274)	(87)	-	(427)
Mənfəət və ya zərərdə tanınan dəyərsizləşmə zərərləri	-	22,767	-	-	-	22,767
31 dekabr 2018-ci il tarixinə qalıq	**87,451**	**191,900**	**74,369**	**33,443**	**5,073**	**392,236**
İl üzrə xərclər	33,772	44,923	28,807	7,096	-	114,598
Aktivlərin silinməsi	(1,019)	-	(1,469)	(585)	-	(3,073)
İstifadə hüququ olan aktivlərin ötürülməsi	-	(58,329)	-	-	-	(58,329)
31 dekabr 2019-cu il tarixinə qalıq	**120,204**	**178,494**	**101,707**	**39,954**	**5,073**	**445,432**
Xalis qalıq dəyəri						
31 dekabr 2018-ci il tarixinə qalıq	**717,190**	**894,579**	**189,921**	**54,183**	**19,488**	**1,875,361**
31 dekabr 2019-cu il tarixinə qalıq	**689,459**	**516,797**	**169,419**	**50,070**	**57,981**	**1,483,726**

İnfrastruktur əsasən Qrupun hava gəmiləri üçün qalxma-enmə zolaqlarından, aerodromlardan, anqarlardan və terminallardan ibarətdir.

31 dekabr 2018-ci il tarixinə maliyyə icarəsi yolu ilə əldə edilmiş əmlak və avadanlıqların (təyyarələrin) xalis qalıq dəyəri 372,335 AZN təşkil etmişdir.

31 dekabr 2019-cu il tarixinə kapital qoyuluşlarının balansı əsasən Naxçıvan Hava Limanının uçuş-enmə zolağı üçün 34,105 AZN məbləğində tikinti işlərinə və 9,972 AZN məbləğində aeronaviqasiya xidmətləri üçün quraşdırılmamış avadanlıqlara çəkilən xərclərdən ibarət olmuşdur. Hava Məkanından İstifadənin Səmərəlilik Mərkəzinin inşası 2019-cu il ərzində başa çatdırılmış və 6,238 AZN məbləğində müvafiq əmlak və avadanlıq hesablarına ötürülmüşdür.

31 dekabr 2018-ci il tarixinə kapital qoyuluşlarının balansı əsasən Hava Məkanından İstifadənin Səmərəlilik Mərkəzi üçün 6,114 AZN dəyərində tikinti işlərindən və 4,118 AZN dəyərində aeronaviqasiya xidmətləri üçün quraşdırılmamış avadanlıqdan ibarət olmuşdur.

2019-cu il ərzində və daha sonra 2020-ci ildə Naxçıvan Beynəlxalq Hava Limanında yenidən qurma işləri davam etmiş (Qeyd 17) və 2020-ci ilin oktyabr ayının sonunadək artıq 30,701 AZN dəyərində işlər bitirilmiş və müvafiq əmlak və avadanlıq hesablarına ötürülmüşdür.

31 dekabr 2019-cu il tarixinə Qrupun heç bir əmlak və avadanlıq obyektləri girov qoyulmamışdır.

11. İCARƏLƏR (QRUP İCARƏÇİ KİMİ)

İstifadə hüququ olan aktivlər (təyyarə və mühərriklər)

	Cəmi
Maya dəyəri ilə	
1 yanvar 2019-cu il tarixinə qalıq	-
Əmlak və avandlıqlardan ötürülmə	430,664
Dövr ərzində istifadə hüququ olan aktivlərə əlavələr	14,338
BMHS 16-ya keçidin təsiri (Qeyd 3)	12,648
31 dekabr 2019-cu il tarixinə qalıq	**457,650**
Yığılmış köhnəlmə və dəyərsizləşmə	
1 yanvar 2019-cu il tarixinə qalıq	-
Əmlak və avandlıqlardan ötürülmə	(58,329)
İl üzrə xərclər	(21,342)
31 dekabr 2019-cu il tarixinə qalıq	**(79,671)**
Xalis qalıq dəyəri	
1 yanvar 2019-cu il tarixinə qalıq	-
31 dekabr 2019-cu il tarixinə qalıq	**377,979**

Qrup əsasən hava gəmiləri, mühərriklər və digər hava gəmilərinin ehtiyat hissələrindən ibarət olan bir neçə aktivi icarəyə götürür. Təyyarələr üçün orta icarə müddəti 10 il, mühərriklər və digər hava gəmilərinin ehtiyat hissələri üçün isə 5 ildir.

İcarə öhdəliklərinin yetkinlik təhlili 19 saylı Qeyddə təqdim edilmişdir.

12. VERİLMİŞ UZUNMÜDDƏTLİ AVANSLAR

	31 dekabr 2019-cu il	31 dekabr 2018-ci il
Verilmiş uzunmüddətli avanslar	55,850	25,240
Çıxılsın: verilmiş uzunmüddətli avansların dəyərsizləşməsi	(16,664)	(13,514)
Cəmi verilmiş uzunmüddətli avanslar	**39,186**	**11,726**

Verilmiş uzunmüddətli avanslar üzrə qalıqlar əsasən hava gəmiləri və təlim avadanlığı ilə bağlı xarici tədarükçülərə verilmiş avanslardan ibarətdir. Rəhbərlik gələcəkdə malların və xidmətlərin geri qaytarılması və ya əldə edilməsi ehtimalı əsasında vəsaitlərin qaytarıla bilməyən hissəsini hər dövrün sonunda qiymətləndirir.

13. SAİR UZUNMÜDDƏTLİ AKTİVLƏR

31 dekabr 2019 və 2018-ci il tarixlərinə sair uzunmüddətli aktivlər müvafiq olaraq 27,472 AZN və 31,886 AZN məbləğində əsasən ehtiyat hissələri üzrə qalıqlardan ibarətdir. Bu ehtiyat hissələri yaxşı vəziyyətdədir, dəyərsizləşməmişdir və istifadə olunması planlaşdırılır. Bu səbəbdən də, həmin qalıqlarla bağlı az tələbatlı məhsullar üçün heç bir ehtiyat yaradılmamışdır.

14. İSTEHLAK OLUNAN EHTİYAT HİSSƏLƏRİ VƏ MAL-MATERİAL EHTİYATLARI

	31 dekabr 2019-cu il	31 dekabr 2018-ci il
Ehtiyat hissələri	22,959	19,516
Yanacaq	4,452	2,931
Çıxılsın: köhnəlmiş istehlak olunan ehtiyat hissələri və mal-material ehtiyatları üçün dəyərsizləşmə ehtiyatı	(3,588)	(4,837)
Cəmi istehlak olunan ehtiyat hissələri və mal-material ehtiyatları	**23,823**	**17,610**

15. TİCARƏT VƏ SAİR DEBİTOR BORCLARI

	31 dekabr 2019-cu il	31 dekabr 2018-ci il
Ticarət debitor borcları	49,424	35,847
Əlaqəli tərəflərdən olan borclar	6,625	5,713
Maliyyə aktivləri	**56,049**	**41,560**
Verilmiş avanslar və gələcək dövrlərin xərcləri	14,516	13,225
Əvəzləşdirilən ƏDV	9,231	6,496
Alınacaq ƏDV	6,963	4,266
Qeyri-maliyyə aktivləri	**30,710**	**23,987**
Cəmi ticarət və sair debitor borcları	**86,759**	**65,547**

Yerli vergi qanunvericiliyinə əsasən Qrupun yalnız müqavilə üzrə işlər tamamlandıqdan və əlaqəli kreditor borcları ödənildikdən sonra ƏDV qalıqlarını əvəzləşdirmək hüququ vardır, nə zaman ki, artıq əvəzləşdirilən ƏDV alınacaq ƏDV kimi təsnifləşdirilir. Avadanlıq, yanacaq və xidmətlərin satın alınması zamanı yaranan əvəzləşdirilən ƏDV qalıqları onların əvəzləşdirilməsi hüququ olduqda vergi öhdəlikləri ilə əvəzləşdiriləcək.

Qrup yerli vergi qanunvericiliyinə əsasən 31 dekabr 2019-cu il üçün vergi üzrə kreditor borc balansları ilə 32,275 AZN məbləğində alınacaq ƏDV balansını əvəzləşdirmək hüququnu icra etmişdir.

Ticarət debitor borcları əsasən hava məkanından edilən uçuşlar üzrə aeronaviqasiya xidmətlərinə görə və beynəlxalq agentliklər tərəfindən satılan biletlərə görə əldə olunan məbləğlərdən ibarətdir. Verilmiş avanslar və gələcək dövrlərə aid xərclər əsasən on iki ay ərzində çatdırılması və istifadə olunması nəzərdə tutulan hava gəmilərinin ehtiyat hissələri üçün qabaqcadan ödənişlərdən və aeronaviqasiya bazasının yenilənməsi üçün xidmət haqlarından ibarətdir.

Kredit riskinin qiymətləndirilməsi və idarə edilməsi üçün Qrup tərəfindən istifadə olunan ehtiyat matrisinə əsaslanan ticarət debitor borclarının risk profili aşağıdakı kimidir:

	Ticarət debitor borcları – vaxtı keçmiş günlər üzrə						
31 dekabr 2019-cu il	**Vaxtı keçməmiş**	**<30**	**31-90**	**91-180**	**181-360**	**>360**	**Cəmi**
	AZN	**AZN**	**AZN**	**AZN**	**AZN**	**AZN**	**AZN**
Gözlənilən kredit zərəri faizi	3%	3%	5%	15%	37%	100%	20%
Təxmin olunan cəmi brutto məbləğ	36,104	12,113	1,575	927	520	10,602	61,841
Uzunmüddətli kredit zərəri gözləntisi	(1,025)	(377)	(83)	(137)	(193)	(10,602)	(12,417)
Cəmi ticarət debitor borcları							**49,424**

	Ticarət debitor borcları – vaxtı keçmiş günlər üzrə						
31 dekabr 2018-ci il	**Vaxtı keçməmiş**	**<30**	**31-90**	**91-180**	**181-360**	**>360**	**Cəmi**
	AZN	**AZN**	**AZN**	**AZN**	**AZN**	**AZN**	**AZN**
Gözlənilən kredit zərəri faizi	1%	2%	5%	21%	56%	100%	22%
Təxmin olunan cəmi brutto məbləğ	25,401	7,558	2,461	734	1,013	9,655	46,822
Uzunmüddətli kredit zərəri gözləntisi	(284)	(185)	(125)	(155)	(571)	(9,655)	(10,975)
Cəmi ticarət debitor borcları							**35,847**

	31 dekabr 2019-cu il	**31 dekabr 2018-ci il**
İlin əvvəlindəki qalıq	**10,975**	**10,812**
Zərər ehtiyatının yenidən qiymətləndirilməsi	**1,442**	**163**
Bərpa olunmuş məbləğ	(615)	(876)
Yaranmış yeni ticarət debitor borclara görə, ödənilmiş ticarət debitor borclar çıxıldıqdan sonra zərər ehtiyatı üzrə dəyişiklik	2,057	1,039
İlin sonundakı qalıq	**12,417**	**10,975**

Qrupun kredit və valyuta risklərinin təhlili, eləcə də ticarət və sair debitor borcları ilə əlaqədar dəyərsizləşmə zərərlərinin qiymətləndirilməsi 24 saylı Qeyddə açıqlanmışdır.

	31 dekabr 2019-cu il	**31 dekabr 2018-ci il**
Verilmiş qısamüddətli avanslar	12,799	12,684
Çıxılsın: verilmiş qısamüddətli avanslar üzrə dəyərsizləşmə	(302)	(264)
Cəmi verilmiş avanslar	**12,497**	**12,420**
Gələcək dövrlərin xərcləri	2,019	805
Cəmi verilmiş qısamüddətli avanslar və gələcək dövrlərin xərcləri	**14,516**	**13,225**

16. PUL VƏSAİTLƏRİ VƏ ONLARIN EKVİVALENTLƏRİ

	31 dekabr 2019-cu il	31 dekabr 2018-ci il
Bank hesablarındakı vəsaitlər (ABŞ dolları ilə)	25,108	23,743
Bank hesablarındakı vəsaitlər (AVRO-ilə)	6,961	5,955
Bank hesablarındakı vəsaitlər (sair xarici valyutalar ilə)	1,636	104
Bank hesablarındakı vəsaitlər (manatla)	799	1,803
Kassadakı vəsaitlər	83	549
Sair pul vəsaitləri və onların ekvivalentləri	372	149
Cəmi pul vəsaitləri və onların ekvivalentləri	**34,959**	**32,303**

Qrupun xarici valyuta və kredit riski, eləcə də maliyyə aktivləri və öhdəliklərinə dair həssaslıq təhlili 24 saylı Qeyddə açıqlanır.

17. SƏHMDAR KAPİTALI

31 dekabr 2019-cu il tarixinə Nizamnaməyə əsasən Qrupun elan edilmiş nizamnamə kapitalı hər birinin nominal dəyəri 2 AZN olan 411,987,235 səhmdən ibarət olmaqla 823,975 AZN təşkil edir (31 dekabr 2018: nominal dəyəri 2 AZN olan 411,987,235 səhmdən ibarət olmaqla 823,975 AZN).

Səhmdarın yatırımları

2018-ci ilin mart və dekabr aylarında Naxçıvan Beynəlxalq Hava Limanında uçuş-enmə zolağının yenidən qurulması (30 illik faydalı istismar dövrü olan asfalt-beton örtüyü) üçün dövlət tərəfindən Qrupa cəmi 70,000 AZN məbləğində vəsait ayrılmışdır. Bu əməliyyatın 14,000 AZN məbləğində mənfəət vergisi təsiri də Qrupun ilkin əməliyyatı da tanıdığı əlavə ödənilmiş kapitalda tanınmışdır. Bundan əlavə, səhmdar tərəfindən sair aktivlər üzrə 654 AZN məbləğində ayırmalar ədalətli dəyərlə 2019-cu il ərzində (31 dekabr 2018: 209 AZN) əlavə ödənilmiş kapital kimi tanınmışdır. Hesabat tarixindən sonra 2020-ci ildə Qrup öz əməliyyatlarını davam etdirmək, əmək haqlarını ödəmək və dövlət zəmanəti əsasında əldə olunmuş kredit müqavilələri üzrə ödəniş etmək üçün pandemiya dövründə dövlətdən təxminən 279,000 AZN məbləğində subsidiyalar almışdır (Qeyd 2).

Səhmdara ayırmalar

2019-cu ilin aprel ayında hökumətin göstərişi ilə Qrup səhmdara ayırma kimi uçota alınan ədalətli dəyəri 13,054 AZN olan əmlak və avadanlıq köçürməsi etmişdir. 2018-ci ilin noyabr ayında hökumətin göstərişi ilə Qrup 20,000 AZN məbləğində vəsait ayırmışdır ki, bu da səhmdarlara ayırmalar kimi uçota alınmışdır.

18. KREDİTLƏR VƏ BORC VƏSAİTLƏRİ

	Faiz Dərəcəsi	31 dekabr 2019-cu il Məbləğ	31 dekabr 2018-ci il Məbləğ
AZN ilə			
Yerli banklar	Sabit	34,425	31,460
Azərbaycan Respublikasının Maliyyə Nazirliyi	Sabit	626,068	624,168
Cəmi AZN ilə		**660,493**	**655,628**
ABŞ dolları ilə			
Yerli banklar	Sabit	60,409	93,253
Yerli banklar	Üzən	16,321	26,331
Azərbaycan Respublikasının Maliyyə Nazirliyi	Üzən	1,077,899	1,077,899
Cəmi ABŞ dolları ilə		**1,154,629**	**1,197,483**
AVRO ilə			
Xarici banklar	Sabit	35,598	39,284
Cəmi AVRO ilə		**35,598**	**39,284**
Hesablanmış faiz		**227,481**	**145,224**
Cəmi kreditlər və borc vəsaitləri		**2,078,201**	**2,037,619**
Kreditlərin və borc vəsaitlərin uzunmüddətli hissəsi		**1,605,934**	**1,722,532**
Kreditlərin və borc vəsaitlərinin qısamüddətli hissəsi		**472,267**	**315,087**

31 dekabr 2019-cu il tarixinə AZN, ABŞ dolları və AVRO üçün müddətli kreditlər üzrə qüvvədə olan orta faiz dərəcəsi müvafiq olaraq 5.3%, 4.5% və 1.2% olmuşdur (31 dekabr 2018: müvafiq olaraq 5.3%, 4.4% və 1.2%).

2019-cu il üçün dəyişən dərəcələr illik 2% - 2.2% arasında, sabit illik faiz dərəcələri isə 0.75% - 9% arasında dəyişməklə ABŞ dolları LİBOR-u ilə hesablanmışdır.

Qrup 2019-cu il ərzində Premium Bankdan (Qrupun əlaqəli tərəfi) ümumilikdə 20,155 AZN məbləğində 5 yeni kredit almışdır.

Kreditlərin və borc vəsaitlərinin qaytarılma müddətləri aşağıdakı cədvəldə əks olunmuşdur:

	31 dekabr 2019-cu il	31 dekabr 2018-ci il
Bir ay ərzində	236,567	156,053
Bir aydan bir ilə qədər	235,700	159,034
Kreditlərin və borc vəsaitlərinin cəmi qısamüddətli hissəsi	**472,267**	**315,087**
Bir ildən beş ilədək	1,086,376	914,026
Beş ildən yuxarı	519,558	808,506
Kreditlərin və borc vəsaitlərinin cəmi uzunmüddətli hissəsi	**1,605,934**	**1,722,532**
Cəmi kreditlər və borc vəsaitləri	**2,078,201**	**2,037,619**

Kredit və borc müqavilələri hər hansı maliyyə öhdəliklərini əks etdirmir.

Maliyyə fəaliyyətlərindən yaranan öhdəliklərin üzləşdirilməsi

Aşağıdakı cədvəldə pul vəsaitləri ilə bağlı olan və olmayan dəyişikliklər daxil olmaqla Qrupun maliyyə fəaliyyətlərindən yaranan öhdəliklərindəki dəyişikliklər öz əksini tapır. Maliyyə fəaliyyətindən yaranan öhdəliklər Qrupun pul vəsaitlərinin hərəkəti haqqında hesabatında onlarla bağlı pul vəsaitlərinin və ya gələcək nağd pul vəsaitlərinin maliyyə fəaliyyətlərindən əldə olunan nağd pul vəsaitləri kimi təsnifləşdirildiyi və ya təsnifləşdiriləcəyi öhdəliklərdir.

31 dekabr 2019-cu il

		Nağd dəyişikliklər		Qeyri-nağd dəyişikliklər				
	1 yanvar 2019-cu il	Maliyyələşmə üzrə nağd daxilolmalar (i)	Qrup tərəfindən ödənişlər	Qrup adından ödənişlər (ii)	Məzənnə fərqi	MHBS 16-ya keçidin təsiri	Sair xərclər (iii)	31 dekabr 2019-cu il
Bank kreditləri	39,284	-	(2,818)	-	(869)	-	-	35,597
Əlaqəli tərəflərdən kreditlər	1,998,335	20,155	(48,134)	(10,010)	-	-	82,258	2,042,604
İcarə öhdəlikləri	424,379	-	(51,119)	-	-	12,648	4,791	390,699
Maliyyə fəaliyyətləri üzrə cəmi öhdəliklər	**2,461,998**	**20,155**	**(102,071)**	**(10,010)**	**(869)**	**12,648**	**87,049**	**2,468,900**

31 dekabr 2018-ci il

		Nağd dəyişikliklər		Qeyri-nağd dəyişikliklər				
	1 yanvar 2018-ci il	Maliyyələşmə üzrə nağd daxilolmalar (i)	Qrup tərəfindən ödənişlər	Qrup adından ödənişlər (ii)	Məzənnə fərqi	Yeni icarələr	Sair xərclər (iii)	31 dekabr 2018-ci il
Bank kreditləri	43,975	-	(2,920)	-	(1,770)	-	-	39,285
Əlaqəli tərəflərdən kreditlər	1,958,301	22,804	(51,755)	(24,510)	(614)	-	94,108	1,998,334
İcarə öhdəlikləri	371,248	-	(44,656)	(17,000)	(24)	111,010	3,801	424,379
Maliyyə fəaliyyətləri üzrə cəmi öhdəliklər	**2,373,524**	**22,804**	**(99,331)**	**(41,510)**	**(2,408)**	**111,010**	**97,909**	**2,461,998**

(i) Əlaqəli tərəflərdən alınan kreditlər üzrə əldə olunan pul vəsaitləri konsolidə edilmiş pul vəsaitlərinin hərəkəti haqqında hesabatda borc vəsaitləri üzrə gəlirlərin ümumi məbləğini təşkil edir.
(ii) Qrup adından ödənişlər konsolidə edilmiş pul vəsaitlərinin hərəkəti haqqında hesabatda "Pul vəsaitlərinin hərəkəti haqqında hesabatdan çıxarılmış nağdsız əməliyyatlar" başlığı altında açıqlanır.
(iii) Digər dəyişikliklərə kreditlər və borc vəsaitləri, o cümlədən icarə öhdəlikləri üzrə faiz hesablamaları və ödənişləri daxildir (xalis dövriyyə).

19. İCARƏ ÖHDƏLİKLƏRİ

	31 dekabr 2019-cu il	31 dekabr 2018-ci il
İcarə öhdəliklərinin uzunmüddətli hissəsi	340,546	379,354
İcarə öhdəliklərinin qısamüddətli hissəsi	50,153	45,025
Cəmi icarə öhdəlikləri	**390,699**	**424,379**

Gələcək dövrlərə aid icarə ödənişlərinin onların cari dəyəri ilə üzləşdirilməsi:

Ödəniş müddətinin təhlili:	31 dekabr 2019-cu il	31 dekabr 2018-ci il
1-ci il	75,564	64,005
2-ci il	64,623	64,395
3-cü il	63,306	64,002
4-cü il	63,314	81,112
5-ci il	63,318	63,236
Daha sonra	135,480	176,946
Çıxılsın: qazanılmamış faiz	(74,906)	(89,317)
Cəmi	**390,699**	**424,379**
Aşağıdakılar kimi təhlil edildi:		
Qısamüddətli	50,153	45,025
Uzunmüddətli	340,546	379,354
Cəmi	**390,699**	**424,379**

Bütün icarə müqavilələri üzrə öhdəliklər ABŞ dolları ilə ifadə olunmuşdur və bütün faiz dərəcələri bazar faiz dərəcələri ilə (adətən LİBOR-la) əlaqələndirilmişdir.

1 yanvar 2019-cu il tarixində Qrup ilk dəfə 16 saylı MHBS standartını qəbul etmiş və 17 saylı MUBS standartına uyğun olaraq əvvəllər əməliyyat icarəsi kimi tanınan müqavilələr üçün 12,648 AZN məbləğində icarə öhdəliyini uçota almışdır (Qeyd 3). Qrup 2019-cu il ərzində heç bir yeni icarə müqaviləsi imzalamamışdır.

2018-ci ildə Qrup maliyyə icarəsi əsasında ümumilikdə 111,010 AZN məbləğində 2 yeni Embraer 190 BHH almışdır.

20. SƏRNİŞİNLƏR ÜÇÜN BONUS PROQRAMINA AİD TƏXİRƏ SALINMIŞ GƏLİR VƏ QAZANILMAMIŞ GƏLİR

Sərnişin uçuşu üzrə müştərilər qarşısında öhdəliklərin əsas məbləği hesabat tarixinə satılmış, lakin istifadə edilməmiş biletlərin dəyəri, eləcə də bonus proqramı üzrə öhdəliklər ilə bağlıdır.

	31 dekabr 2019-cu il	31 dekabr 2018-ci il
Əvvəlki dövrdən keçirilmiş qazanılmamış gəlir qalığı	**31,308**	**23,768**
İl ərzində əlavələr	626,164	553,639
İl ərzində gəlir kimi tanınmış	(610,588)	(546,099)
Növbəti dövrə keçirilmiş qazanılmamış gəlir qalığı	**46,884**	**31,308**

Satılmış, lakin istifadə edilməmiş biletlər üzrə öhdəliklərin məbləğindəki dəyişiklik 2018-ci il ilə müqayisədə göstərilən xidmətlərin həcmindəki artımla bağlı olmuşdur. 31 dekabr 2019-cu il tarixində tanınan qazanılmamış gəlirin 2020-ci ilin 12 ayı ərzində gəlir kimi tanınması gözlənilir.

	31 dekabr 2019-cu il	31 dekabr 2018-ci il
Təxirə salınmış gəlir, qısamüddətli hissəsi	5,193	6,546
Təxirə salınmış gəlir, uzunmüddətli hissəsi	22,932	32,203
Sərnişinlər üçün bonus proqramı üzrə təxirə salınmış cəmi gəlir	**28,125**	**38,749**

Gəlir Qrupun bonus ballarının əvəzini ödəmək məqsədilə ödənişsiz əsasda və yaxud endirimli xidmətlər göstərməklə öhdəliklərini yerinə yetirdikdə və ya bonus ballarının vaxtı bitdikdə tanınır. Təxirə salınmış gəlir bonus ballarının əvəzinin ehtimal edilən ödənmə müddətləri əsasında qısa və uzun müddətli öhdəliklər kimi təsnifləşdirilir. Qrup yığılmış bonus ballarını alqı-satqı sövdələşməsi çərçivəsində ayrıca müəyyən edilən komponent kimi uçotda tanıyır. Verilmiş bonuslara bölünən ödənişlərin dəyəri onların müstəqil satış qiyməti əsasında qiymətləndirilir və öhdəlik (təxirə salınmış gəlir) kimi konsolidə edilmiş maliyyə vəziyyəti haqqında hesabatda tanınır. Bir fərdi bonus milinin müstəqil satış qiyməti gələcəkdə Bonus proqramının iştirakçısına təqdim olunacaq xidmətlərin ədalətli dəyərinin təqribidir.

	31 dekabr 2019-cu il	31 dekabr 2018-ci il
Əvvəlki dövrdən keçirilmiş təxirə salınmış gəlir balansı	**38,749**	**35,289**
İl ərzində yığılmış	12,008	12,540
İl ərzində əvəzi ödənilmiş	(11,361)	(9,080)
İl ərzində faktiki son tarix	(11,271)	-
Növbəti dövrə keçirilmiş təxirə salınmış gəlir balansı	**28,125**	**38,749**

Sərnişinlər üçün bonus proqramı üzrə öhdəliklərdəki dəyişikliyin səbəbləri iştirakçıların sayında artım nəticəsində bonus millərin yığılma dərəcəsinin artması və xidmətlərin davamlı şəkildə təkmilləşdirilməsi nəticəsində sərnişin daşıması ilə bağlı xidmət həcminin artmasıdır. Yığılmış bonus millər eyni səbəblərdən onların istifadəsi ilə və ya müddətinin bitməsi ilə qismən əvəzləşdirilir. 31 dekabr 2019-cu il tarixinə tanınan təxirə salınmış gəlirin uzunmüddətli hissəsinin yaxın üç il ərzində gəlir kimi tanınması gözlənilir (maksimum bitmə müddəti).

21. TƏXİRƏ SALINMIŞ MƏNFƏƏT VERGİSİ

Təxirə salınmış mənfəət vergisi maliyyə hesabatı məqsədləri üçün aktiv və öhdəliklərin balans dəyəri ilə mənfəət vergisi məqsədlərində təyin edilən məbləğ arasındakı müvəqqəti fərqin xalis vergi təsirini əks etdirir. Aşağıda göstərilənlər Qrup tərəfindən tanınan əsas təxirə salınmış vergi öhdəlikləri və aktivlər və onlarda cari və ötən dövrlər ərzində baş vermiş hərəkətlərdir.

Müvəqqəti fərqlərin növlərinə görə təqdim olunan təxirə salınmış vergi aktivləri və öhdəlikləri:

	1 yanvar 2019-cu il	MHBS 16-nın yenidən təsnifatı və keçidinin təsiri	Mənfəət və ya zərər hesablarında tanınmış	31 dekabr 2019-cu il
Əmlak və avadanlıq	(32,307)	13,106	(13,129)	(32,330)
İstifadə hüququ olan aktivlər	-	(15,636)	(5,559)	(21,195)
Qeyri-maddi aktivlər	(160)	-	(10)	(170)
Ticarət və sair debitor borcları	4,131	-	560	4,691
İstehlak olunan ehtiyat hissələri və mal-material ehtiyatları	616	-	212	828
Pul vəsaitləri və onların ekvivalentləri	119	-	(76)	43
İcarə öhdəlikləri	864	2,530	314	3,708
Ticarət və sair kreditor borcları	3,224	-	263	3,487
Təxirə salınmış gəlir	7,751	-	(2,126)	5,625
Sair qısamüddətli öhdəliklər	(721)	-	(326)	(1,047)
Tanınmamış təxirə salınmış vergi aktivi	-	-	-	-
Cəmi	**(16,483)**	**-**	**(19,877)**	**(36,360)**

	1 yanvar 2018-ci il	Mənfəət və ya zərər hesablarında tanınmış	Kapital hesablarında tanınmış	31 dekabr 2018-ci il
Əmlak və avadanlıq	6,507	(38,814)	-	(32,307)
Qeyri-maddi aktivlər	(160)	-	-	(160)
Ticarət və sair debitor borcları	10,461	(6,330)	-	4,131
İstehlak olunan ehtiyat hissələri və mal material ehtiyatları	4,971	(4,355)	-	616
Pul vəsaitləri və onların ekvivalentləri	-	119	-	119
İcarə öhdəlikləri	148	716	-	864
Ticarət və sair kreditor borcları	2,830	394	-	3,224
Təxirə salınmış gəlir	7,058	693	-	7,751
Sair qısamüddətli öhdəliklər	(1,059)	338	-	(721)
Tanınmamış təxirə salınmış vergi aktivi	(30,756)	44,756	(14,000)	-
Cəmi	**-**	**(2,483)**	**(14,000)**	**(16,483)**

22. TİCARƏT VƏ SAİR KREDİTOR BORCLARI

	31 dekabr 2019-cu il	31 dekabr 2018-ci il
Ticarət və sair kreditor borcları	122,643	73,324
Heyətlə bağlı kreditor borcları	14,361	14,705
Əlaqəli tərəflərə ödənilməli məbləğlər	8,060	5,054
Maliyyə öhdəlikləri	**145,064**	**93,083**
Alınmış avanslar	11,339	10,911
Sair vergilər üzrə kreditor borcları	10,863	8,277
Qeyri-maliyyə öhdəlikləri	**22,202**	**19,188**
Cəmi ticarət və sair kreditor borcları	**167,266**	**112,271**

Ticarət və sair kreditor borcları tədarükçülərin Qrupa göstərdiyi təmir və texniki qulluq, yerüstü xidmətlər, göyərtədə qidalanma və sair xidmətlərdən ibarətdir.

31 dekabr 2019-cu il tarixinə işçi heyəti ilə bağlı kreditor borcları əsasən əmək haqları üzrə 6,675 AZN məbləğində kreditor borclarından (31 dekabr 2018: 6,258 AZN) və istifadə edilməmiş məzuniyyət günlərinə görə 7,686 AZN (31 dekabr 2018: 8,447 AZN) məbləğində müavinətlərdən ibarətdir.

Alınmış avanslar əsasən xarici aviaşirkətlər tərəfindən Qrup tərəfindən hava gəmilərinə texniki xidmətlərin göstərilməsinə görə ödənilən avanslardır.

Sair vergilər üzrə kreditor borcları əsasən torpaq, gəlir vergisi, sosial və ödəmə mənbəyində tutulan vergilər üzrə yaranan öhdəliklərdən ibarətdir. 31 dekabr 2019-cu il tarixinə sair vergilər üzrə kreditor borclarına (vergi üzrə kreditor balansını ƏDV üzrə debitor balansı ilə əvəzləşdirdikdən sonra) əsasən 2,183 AZN sosial vergilər, 1,244 AZN yanacaq ixrac vergisi və 7,259 AZN sair vergilər daxildir (Qeyd 14). 31 dekabr 2018-ci il tarixinə sair vergilər üzrə kreditor borclarına (vergi üzrə kreditor borcları balansını ƏDV üzrə debitor balansı ilə əvəzləşdirdikdən sonra) əsasən 2,049 AZN sosial vergilər, 1,617 AZN yanacaq ixrac vergisi və 4,577 AZN həcmində sair vergilər daxildir.

Qrupun ticarət və sair kreditor borcları ilə bağlı kredit və valyuta riskləri 24 saylı Qeyddə əks olunmuşdur.

23. SAİR QISAMÜDDƏTLİ ÖHDƏLİKLƏR

Qrupun sair qısamüddətli öhdəlikləri dövlətə ödənilməli vəsaitlərdən, alınmış depozitlərdən və sığorta üzrə kreditor borclarından ibarətdir. 31 dekabr 2019 və 2018-ci il tarixlərinə sığorta üzrə kreditor borcları müvafiq olaraq 8,671 AZN və 3,782 AZN olmuşdur. Dövlətə ödənilməli vəsaitlər xüsusi məqsədli layihələrlə bağlı dövlətdən alınmış vəsaitlər üzrə öhdəliyi əks etdirir. 31 dekabr 2019-cu il tarixinə dövlətə ödənilməli vəsaitlər 36,614 AZN olduğu təqdirdə, 31 dekabr 2018-ci il tarixinə 1,147 AZN məbləğində vəsait dövlətdən alınacaq vəsaitlər olmuşdur. Beynəlxalq satış nümayəndələrindən alınmış depozit balansı 31 dekabr 2019 və 31 dekabr 2018-ci il tarixlərinə müvafiq olaraq 1,429 AZN və 1,242 AZN olmuşdur. Qrup, hesabat dövründən sonrakı 12 ay ərzində müqavilələrindən birinə uyğun olaraq ödəyəcəyi borclar üçün 2019-cu ildə 4,325 AZN məbləğində sair ehtiyat tanımışdır.

24. MALİYYƏ ALƏTLƏRİ VƏ RİSKİN İDARƏ EDİLMƏSİ

Qrup adi fəaliyyətində kredit, likvidlik və bazar risklərinə məruz qalır. Qrup bu növ risklərə qarşı hər hansı hedcinq tədbirləri nəzərdə tutmur.

Kapitalın idarə olunması

Qrup fasiləsizlik prinsipi ilə fəaliyyətinə davam etməsini təmin etmək üçün kapitalını idarə edir.

Qrupun kapital strukturu Qrupun xalis borclarından və səhmdarların zərərlərindən (səhmdar kapitalı və yığılmış zərərdən ibarət) ibarətdir.

Azərbaycan Respublikası qanunvericiliyinin tələblərinə görə Qrup mənfi kapital mövqeyini həmin kapitalın yarandığı ildən sonrakı ildə düzəltməlidir (rəhbərliyin fasiləsizliklə bağlı açıqlamaları üçün 2 saylı qeydə baxın). Bundan başqa, Qrupa qarşı digər kənar icbari kapital tələbləri yoxdur.

Kredit riski

Kredit riski kontragentin müqavilə öhdəliklərini yerinə yetirməməsi nəticəsində Qrupun məruz qala biləcəyi maliyyə zərərlərini bildirir. Qrup yalnız ödəmə qabiliyyəti olan kontragentlərlə sövdələşmələr aparmaq və müvafiq hallarda kontragentlərin müqavilə öhdəliklərini pozmalarından irəli gələn riskləri azaltmaq üçün bir vasitə kimi kifayət həcmdə girov tələb etmək prinsipini qəbul etmişdir.

Ticarət debitor borcları müxtəlif sənaye sahələri və coğrafi ərazilər üzrə paylanmış çoxlu sayda müştərilərdən ibarətdir. Ticarət debitor borclarının maliyyə vəziyyəti üzrə davamlı kredit qiymətləndirmələri aparılır. Qrupun biletlərinin əksər hissəsi BSP-yə (Beynəlxalq Hava Daşımaları Assosiasiyası tərəfindən təşkil olunan hava yolları şirkəti və satış agentləri arasında klirinq sistemi) üzv olan agentlər tərəfindən satılır. BSP agentlərindən alınacaq vəsaitlərin qalığı (GKZ daxil olmaqla brutto məbləğ) 31 dekabr 2019-cu il tarixinə ticarət debitor borclarının 42%-ni və ya 26,241 AZN təşkil etmişdir (31 dekabr 2018: 16,712 AZN və ya 36%).

Sərnişin, yük daşımaları və ölkə üzərindən uçuş xidmətlərinin satışı əsasən Beynəlxalq Hava Daşımaları Assosiasiyası (İATA) tərəfindən təsdiqlənmiş satış agentləri və onlayn satışlar vasitəsilə həyata keçirilir. Bütün İATA agentləri akkreditasiya olunmaq üçün fəaliyyət göstərdiyi ölkəyə tətbiq edilən minimum maliyyə meyarlarına cavab verməlidir. İATA Agentlik Proqramı vasitəsilə maliyyə meyarlarının yerinə yetirilməsinə davamlı nəzarəti həyata keçirir. İATA agentlərindən alınacaq vəsaitlərin qalığı (GKZ daxil olmaqla brutto məbləğ) 31 dekabr 2019-cu il tarixinə ticarət debitor borclarının 25%-ni və ya 15,160 AZN təşkil etmişdir (31 dekabr 2018: 16,312 AZN və ya 35%). Belə satış agentləri ilə bağlı kredit riskləri diversifikasiya (müxtəliflik) səbəbindən nisbətən daha azdır. Qrup davamlı olaraq BSP və İATA üzrə kredit risklərinin monitorinqini aparır. Rəhbərliyin fikrincə, Qrupun BSP və İATA ilə uzunmüddətli və sabit işgüzar münasibətləri, eləcə də sağlam ödəniş tarixçəsi olduğundan, onun BSP və/və ya İATA ilə bağlı mühüm kredit riskləri yoxdur.

Kredit riskinə məruzqalma

Pul vəsaitləri və onların ekvivalentləri istisna olmaqla maliyyə aktivlərinin balans dəyəri maksimal kredit riskini əks etdirir, çünki pul vəsaitləri və onların ekvivalentləri üzrə kredit riskinə məruzqalma kassadakı kiçik məbləğlər həcmində azalır. Hesabat tarixinə maksimal kredit riski aşağıdakı kimi olmuşdur:

Balans məbləği	**31 dekabr 2019-cu il**	**31 dekabr 2018-ci il**
Əlaqəli tərəflərdən olan borclar	8,858	8,868
Ticarət debitor borcları	61,841	46,822
Pul vəsaitləri və onların ekvivalentləri	34,959	32,303
Cəmi	**105,658**	**87,993**

31 dekabr 2019 və 31 dekabr 2018-ci il tarixlərinə əsasən bir yerli bankda saxlanılan nağd vəsaitlər və bank qalıqları müvafiq olaraq 28,334 AZN və 21,553 AZN olmuşdur.

Bazar riski

Qrupun fəaliyyətləri onu əsasən xarici məzənnələrdə və faiz dərəcələrində baş verən dəyişikliklərlə bağlı olan maliyyə risklərinə məruz qoyur (aşağıda qeyd olunmuşdur).

Faiz dərəcəsi riski

Qrup maliyyə nəticələri və nağd vəsaitlərinin hərəkətinə bazarda üstünlük təşkil edən faiz dərəcələrində dəyişikliyin təsiri ilə bağlı riskə məruz qalır. Faiz dərəcəsinin dəyişməsi əsasən icarə öhdəliklərinə, kreditlərə və borc vəsaitlərinin məbləğinə onlar üzrə pul vəsaitlərinin hərəkətini dəyişməklə təsir edir. İcarə öhdəlikləri də daxil olmaqla yeni borc vəsaitləri alan zaman rəhbərlik Qrup üçün hansı faiz dərəcəsinin (sabit və yaxud üzən) borcun bütün qaytarılma müddətində daha əlverişli olacağı barədə öz mülahizəsi əsasında qərar verir.

Üzən faiz dərəcəli maliyyə alətləri üçün pul vəsaitlərinin həssaslıq təhlili

Üzən faiz dərəcələrinin artması aşağıda qeyd edildiyi kimi 31 dekabr 2019-cu il və 31 dekabr 2018-ci il tarixlərinə mənfəət və ya zərər və kapitalı aşağıda göstərilmiş məbləğlərdə azalda bilərdi. Bu təhlil LİBOR dərəcələrində son 12 ay ərzində baş vermiş dəyişikliklərə əsaslanan və hesabat dövrünün sonuna baş verməsi Qrup tərəfindən kifayət qədər mümkün hesab edilən faiz dərəcələrinin dəyişkənliyinə əsaslanır.

Təhlillərdə bütün digər dəyişən göstəricilərin, xüsusilə də valyuta məzənnələrinin sabit qalması ehtimal edilir.

	Mənfəət və ya (zərər) / Kapital	
	31 dekabr 2019-cu il	**31 dekabr 2018-ci il**
ABŞ dolları ilə 3 aylıq LİBOR+0.3% artım (2018: + 0.2% artım)	(2,597)	(1,656)
ABŞ dolları ilə 1 aylıq LİBOR+0.1% artım (2018: +0.2% artım)	(16)	(53)
Pul vəsaitlərinin hərəkətinin həssaslığı	**(2,613)**	**(1,709)**

Üzən faiz dərəcələrinin azalması mənfəət və ya zərər və kapitalı eynilə yuxarıdakı cədvəldə göstərilmiş məbləğlərdə artıra bilərdi.

Xarici valyuta riski

Qrup manatdan başqa digər valyutada ifadə olunmuş gəlirlər, satınalmalar, borc vəsaitləri və icarələr ilə əlaqədar valyuta risklərinə məruz qalır. Bu əməliyyatlar əsasən AVRO və ABŞ dolları ilə aparılmışdır. Qrup müntəzəm qaydada valyuta məzənnələrində dəyişkənliyi təhlil edir.

Xarici valyuta ilə bağlı həssaslıq təhlili

Qrup əsasən AZN-in ABŞ dollarına və AVRO-ya qarşı mübadilə məzənnəsində dəyişikliklərlə bağlı risklərə məruz qalır.

Qrupun xarici valyuta ilə ifadə olunan monetar aktivlərinin və öhdəliklərinin hesabat tarixinə olan balans dəyəri aşağıda təsvir edilmişdir. Bu məlumat digər valyutalarda ifadə olunmuş aktivlər və öhdəliklər olmadan təqdim edilir, çünki onlar Qrupun konsolidə edilmiş maliyyə hesabatlarına əhəmiyyətli təsir göstərmir. Əlaqəli tərəflərə ödəniləcək və yaxud əlaqəli tərəflərin ödəyəcəyi məbləğlər əlaqəli tərəflərə aparılan əməliyyatlarla əlaqədar alınmış və yaxud verilmiş avans məbləğləri əhatə etmir, çünki belə maddələr monetar hesab olunmur.

31 dekabr 2019-cu il	**AZN**	**ABŞD**	**AVRO**	**Sair**	**Cəmi**
Ticarət debitor borcları	11,729	19,398	4,265	14,032	49,424
Əlaqəli tərəflərdən olan borclar	6,625	-	-	-	6,625
Pul vəsaitləri və onların ekvivalentləri	1,254	25,108	6,961	1,636	34,959
Cəmi maliyyə aktivləri	**19,608**	**44,506**	**11,226**	**15,668**	**91,008**
Ticarət və sair kreditor borcları	114,558	3,622	2,763	1,700	122,643
Əlaqəli tərəflərə ödənilməli məbləğlər	8,060	-	-	-	8,060
Kreditlər və borc vəsaitləri	761,988	1,280,615	35,598	-	2,078,201
İcarə öhdəlikləri	-	390,699	-	-	390,699
Cəmi maliyyə öhdəlikləri	**884,606**	**1,674,936**	**38,361**	**1,700**	**2,599,603**
Açıq mövqe	**(864,998)**	**(1,630,430)**	**(27,135)**	**13,968**	**(2,508,595)**

31 dekabr 2018-ci il	**AZN**	**ABŞD**	**AVRO**	**Sair**	**Cəmi**
Ticarət debitor borcları	19,199	11,675	4,267	706	35,847
Əlaqəli tərəflərdən olan borclar	5,713	-	-	-	5,713
Pul vəsaitləri və onların ekvivalentləri	1,803	23,743	5,955	802	32,303
Cəmi maliyyə aktivləri	**26,715**	**35,418**	**10,222**	**1,508**	**73,863**
Ticarət və sair kreditor borcları	36,756	22,651	10,151	3,766	73,324
Əlaqəli tərəflərə ödənilməli məbləğlər	5,054	-	-	-	5,054
Kreditlər və borc vəsaitləri	724,493	1,273,842	39,284	-	2,037,619
İcarə öhdəlikləri	-	424,379	-	-	424,379
Cəmi maliyyə öhdəlikləri	**766,303**	**1,720,872**	**49,435**	**3,766**	**2,540,376**
Açıq mövqe	**(739,588)**	**(1,685,454)**	**(39,213)**	**(2,258)**	**(2,466,513)**

Həssaslıq təhlili

Manatın məzənnəsinin yuxarıda qeyd edilmiş valyutalara qarşı azalması, 31 dekabr 2019 və 31 dekabr 2018-ci il tarixlərinə mənfəət və ya zərər və kapitalı aşağıda göstərilmiş məbləğdə azalda bilərdi. Bu təhlil hesabat dövrünün sonunda baş verməsi Qrup tərəfindən kifayət qədər mümkün hesab edilən xarici valyuta məzənnələrində dəyişkənliyə əsaslanır. Təhlillərdə bütün digər dəyişən göstəricilərin, xüsusilə də faiz dərəcələrinin sabit qalması ehtimal edilir.

31 dekabr 2019-cu il	ABŞD	AVRO	Sair	Cəmi
AZN məzənnəsinin 10% azalması	(163,043)	(2,714)	1,397	(164,360)

31 dekabr 2018-ci il	ABŞD	AVRO	Sair	Cəmi
AZN məzənnəsinin 10% azalması	(168,545)	(3,921)	(226)	(172,692)

AZN məzənnəsinin yuxarıda qeyd edilmiş valyutalara qarşı möhkəmlənməsi bütün digər dəyişənlərin sabit qalması şərtilə yuxarıda göstərilən valyutalara yuxarıdakı məbləğlərlə eyni lakin əks təsir göstərə bilər.

Likvidlik riski

Likvidlik riski Qrupun bütün öhdəliklərini vaxtında yerinə yetirə bilməməsi və gələcək tələbləri ilə bağlı ehtiyaclarını maliyyələşdirə bilməməsi ilə bağlı riskdir.

Qrupda likvidliyinin idarə edilməsi baş rəhbərlik tərəfindən həyata keçirilir və aşağıdakı tədbirlərdən ibarətdir:

- Qrup, öhdəliklərini vaxtında yerinə yetirməsi istiqamətində kifayət edəcək likvidliyin təmin edilməsi üçün gələcək pul vəsaitlərinin gündəlik monitorinqini aparır. Buna zərurət yarandıqca pul vəsaitləri fondlarının artırılması aiddir;
- Gözlənilən pul vəsaitlərinin hərəkətini nəzərə alaraq, Qrupun likvidliyinin dəyişkən proqnozlarını aparmaq;
- Borcun maliyyələşdirilməsi planlarını işləyib hazırlamaq;
- Ehtiyat krediti xətti daxil olmaqla, müxtəlif kredit xətlərini dəstəkləmək.

Likvidlik mənbələri coğrafi ərazi, tədarükçülər, məhsul və müddət üzrə müxtəlifliyi saxlamaq üçün rəhbərlik tərəfindən mütəmadi olaraq nəzərdən keçirilir.

Qrupun rəhbərliyi, Qrupun Azərbaycan Respublikası iqtisadiyyatındakı strateji əhəmiyyətini nəzərə alaraq ölkəyə, ölkədən kənara və ölkə daxilində edilən yerli və beynəlxalq uçuşların fasiləsizliyini təmin etmək məqsədilə Azərbaycan Respublikası dövləti tərəfindən Qrupun fəaliyyətinə dəstəyin göstəriləcəyinə inanır. Rəhbərlik Qrupun baş dövlət hava limanı və ölkədə hava nəqliyyatı xidmətlərinin əsas təminatçısı kimi əhəmiyyətini nəzərə alaraq Azərbaycan Respublikası Hökumətindən lazımi maliyyə dəstəyini alacağını və bununla əməliyyatlarını davam etdirə biləcəyini düşünür.

Aşağıdakı cədvəldə Qrupun qeyri-derivativ maliyyə öhdəliklərinin müqavilə üzrə qalan ödəmə müddətlərinin təfərrüatları açıqlanır. Cədvəl Qrupdan ödənişin tələb oluna biləcəyi ən erkən tarixə əsaslanmaqla maliyyə öhdəlikləri üzrə diskontlaşdırılmamış pul daxilolmaları əsasında hazırlanmışdır.

	31 dekabr 2019-cu il			
	1 il ərzində	**1 ildən 5 ilədək**	**5 ildən artıq**	**Cəmi**
İcarə öhdəlikləri	75,564	254,561	135,480	465,605
Kreditlər və borc vəsaitləri	727,546	1,304,801	590,469	2,622,816
Ticarət və sair kreditor borcları	122,643	-	-	122,643
Əlaqəli tərəflərə ödənilməli məbləğlər	8,060	-	-	8,060
İşçi heyəti ilə bağlı kreditor borcları	14,361	-	-	14,361
Cəmi maliyyə öhdəlikləri	**948,174**	**1,559,362**	**725,949**	**3,233,485**

	31 dekabr 2018-ci il			
	1 il ərzində	**1 ildən 5 ilədək**	**5 ildən artıq**	**Cəmi**
İcarə öhdəlikləri	67,733	255,451	194,844	518,028
Kreditlər və borc vəsaitləri	498,509	1,219,284	880,478	2,598,271
Ticarət və sair kreditor borcları	73,324	-	-	73,324
Əlaqəli tərəflərə ödənilməli məbləğlər	5,054	-	-	5,054
İşçi heyəti ilə bağlı kreditor borcları	14,705	-	-	14,705
Cəmi maliyyə öhdəlikləri	**659,325**	**1,474,735**	**1,075,322**	**3,209,382**

Ədalətli dəyər və balans dəyəri

Qrup maliyyə alətlərinin ədalətli dəyərini müəyyən etmək və açıqlamaq üçün 3 saylı Qeyddə qeyd olunan iyerarxiyadan istifadə edir:

Rəhbərlik hesab edir ki, Qrupun yuxarıda qeyd olunan iyerarxiyanın 2-ci Səviyyəsində təsnifləşdirilən maliyyə aktivləri və öhdəliklərinin balans dəyəri onların ədalətli dəyərinə yaxındır. Maliyyə alətlərinin ehtimal olunan ədalətli dəyəri Qrup tərəfindən mövcud bazar məlumatlarından və uyğun qiymətləndirmə metodologiyalarından istifadə etməklə müəyyən edilmişdir. Buna baxmayaraq, ehtimal olunan ədalətli dəyəri müəyyən etmək məqsədilə bazar məlumatlarını şərh etmək üçün mülahizələrin irəli sürülməsi vacibdir.

Rəhbərlik maliyyə alətlərinin ədalətli dəyərini müəyyən etmək üçün bütün mövcud bazar məlumatlarından istifadə etmişdir.

25. ŞƏRTİ ÖHDƏLİKLƏR VƏ TƏƏHHÜDLƏR

İcarə öhdəlikləri

Qısamüddətli və aşağı dəyərli icarə öhdəliklərinə əsasən 4,224 AZN məbləğində mühərrik, təyyarə ehtiyat hissələri və əmlak icarəsi müqavilələri daxildir. Qrupun bütün müqavilələrini yeniləmək ehtimalını nəzərə alaraq, əməliyyat icarəsi ilə bağlı bütün müqavilələrdə bazar araşdırmasına dair şərtlər nəzərdə tutulmuşdur. Qrup icarə müddəti bitdikdə icarədə olan aktivi almaq hüququna malik deyildir.

İcarə müqavilələrinə sabit və dəyişən icarə ödənişləri aiddir ki, belə ödənişlər də uçuş saatlarına və dövrünə görə dəyişir.

	31 dekabr 2019-cu il	31 dekabr 2018-ci il
Sabit ödənişlər	5,818	4,868
Dəyişən ödənişlər	2,826	1,641
Cəmi ödənişlər	**8,644**	**6,509**

Sabit və dəyişən icarə ödənişləri əsasən ABŞ dolları ilə aparılır.

Vergi öhdəlikləri

Azərbaycan Respublikasında vergi sistemi inkişaf etməyə davam edir və qanunvericilik bazasında davamlı dəyişikliklərlə səciyyələnir. Normativ sənədlərə şərhlər və məhkəmə qərarları bəzən bir-birinə əks xarakter daşıyır və vergi orqanları tərəfindən müxtəlif yöndə şərh edilə bilər. Vergilərin hesablanmasının düzgünlüyü, yüksək məbləğdə cərimələr, penyalar və faiz cərimələri tətbiq etmək səlahiyyətləri olan bir sıra vergi orqanları tərəfindən yoxlanılır və araşdırılır. Vergi ili vergi orqanları tərəfindən sonrakı 3 təqvim ili ərzində yoxlanıla bilər, lakin bəzi hallarda vergi ili daha uzun müddətə açıq qala bilər. Azərbaycan Respublikasındakı son hadisələr vergi orqanlarının vergi qanunvericiliyinin şərh edilməsi və tətbiqi zamanı daha sərt mövqe tutduqlarını göstərir.

Azərbaycan Respublikasının vergi məcəlləsi Azərbaycanda vergitutmanın ümumi prinsiplərini, vergi məbləğlərinin təyin olunması, ödənilməsi və yığılması qaydalarını, eləcə də vergi ödəyicilərinin və vergi orqanlarının hüquq və məsuliyyətlərini müəyyən edir. Vergi Məcəllәsində hava nəqliyyatı xidmətlərini tənzimləyən müddəalar nəzərdə tutulmayıb. Ödəmə mənbəyində vergi və əlavə dəyər vergisi məqsədləri üçün belə xidmətlər beynəlxalq daşımalar kateqoriyasında əks olunur, mənfəət vergisi məqsədləri üçün isə ümumi xidmətlər göstərilir. Bu xidmət kateqoriyaları ilə bağlı bütün bəndlər ümumi xarakter daşıyır və şərh olunmalıdır. Bu səbəbdən hava nəqliyyatı ilə yük daşıma xidmətlərinin şərhi qeyri-müəyyənlik və mühakimələrlə bağlıdır.

Bu hallar, Azərbaycan Respublikasında başqa ölkələrlə müqayisədə daha ciddi vergi riskləri yarada bilər. Rəhbərlik hesab edir ki, o, Azərbaycan Respublikasının müvafiq qanunvericiliyinə, normativ sənədlərə, rəsmi şərhlərə və məhkəmə qərarlarına əsaslanmaqla Qrupun vergi öhdəliklərini kifayət dərəcədə düzgün müəyyən etmişdir. Lakin, müvafiq orqanların vergi qanunvericiliyinə şərhləri fərqli ola bilər və həmin orqanlar öz şərhlərini məcburi tətbiq etdiyi təqdirdə, onların konsolidə edilmiş maliyyə hesabatlarına mühüm təsiri ola bilər.

Əməliyyat mühiti

Azərbaycan kimi inkişaf etməkdə olan ölkələrin bazar mühiti inkişaf etmiş ölkələrlə müqayisədə iqtisadi, siyasi və sosial, hüquqi və qanunvericiliklə əlaqəli risklər daxil olmaqla müxtəlif risklərə daha çox məruz qalır. Azərbaycanda biznes fəaliyyətinə təsir edən qanun və qaydalar sürətlə dəyişməkdədir, vergi qanunvericiliyi və normativ baza müxtəlif formalarda şərh edilməkdədir. Azərbaycan iqtisadiyyatının gələcək sabitliyinə dövlətin həyata keçirdiyi müvafiq islahatlar və dəyişikliklər, eləcə də iqtisadi, maliyyə və monetar tədbirlərin effektivliyi güclü təsir göstərir.

Azərbaycan böyük həcmdə neft və qaz istehsal və ixrac etdiyi üçün iqtisadiyyatı dünya bazarındakı neft və qazın qiymətinin dəyişməsinə xüsusilə həssasdır. Neft qiymətləri, bu konsolidə edilimiş maliyyə hesabatlarının dərc edildiyi tarixə qədər 2020-ci ilin mart ayında 40%-dan çox düşməsindən sonra xeyli dərəcədə bərpa olunsa da, manatın əsas valyutalar qarşısında zəifləməsi riski qalmaqdadır.

Bundan əlavə, 2020-ci ilin əvvəlindən başlayaraq yeni koronavirus (COVİD-19) infeksiyası bütün dünya üzrə surətlə yayılmağa başlamış və 2020-ci ilin mart ayında Dünya Səhiyyə Təşkilatı tərəfindən pandemiyanın elan olunması ilə nəticələnmişdir. İlk olaraq 2019-cu ilin sonunda müəyyən olunmuş və hazırda COVİD-19 kimi tanınmış koronavirus pandemiyası dünya üzrə minlərlə insana təsir göstərmişdir. COVİD-19-un yayılmasının qarşısını almaq üçün bir çox ölkələr tərəfindən həyata keçirilən cavab tədbirləri bir çox şirkətlərin əməliyyat fəaliyyətində mühüm fasilələrə səbəb olmuş və qlobal maliyyə bazarlarına mühüm təsir göstərmişdir. Cari vəziyyət surətlə irəlilədiyindən, bu, istehsalın dayanması və ya müəssisələrin bağlanması, təchizat zəncirində fasilələr, işçi heyətinin karantinə alınması, tələbin azalması və maliyyə vəsaitlərinin cəlb edilməsi ilə bağlı çətinliklərin təsiri daxil olmaqla, lakin bununla məhdudlaşmamaqla bütün fəaliyyət sektorları üzrə bir çox şirkətlərin fəaliyyətinə mühüm təsir edə bilər. Buna cavab olaraq Azərbaycan daxil olmaqla bir çox ölkələrdə xəstəliklə mübarizə aparmaq üçün tədbirlər görülmüşdür və bu tədbirlər biznes əməliyyatlarına təsir etmişdir. COVİD-19 koronavirus infeksiyasının Qrupun fəaliyyətinə təsirinin nə dərəcədə əhəmiyyətli olacağı pandemiyanın dünya və Azərbaycan iqtisadiyyatına təsirinin davam etmə müddətindən və əhatə dairəsindən asılıdır.

Bu konsolidə edilmiş hesabatların buraxılması tarixinə, hesabat tarixindən sonrakı bu hadisələr Qrupun əməliyyatlarına mühüm təsir göstərmişmişdir, belə ki, 2020-ci ilin mart ayından başlayaraq COVİD-19 pandemiyası ilə əlaqədar Qrupun ölkədaxili və beynəlxalq sərnişin daşımalarında mühüm azalma müşahidə olunmağa başlamışdır. Tətbiq olunan məhdudiyyətlər səbəbindən Qrup əməliyyatlarını əhəmiyyətli şəkildə azaltmalı olmuş və nəticədə bu, onun bütün gəlirlərinə təsir etmişdir. Qrupun uzunmüddətli əməliyyatlarına və maliyyə fəaliyyətinə COVİD-19 pandemiyasının davamlı təsirinin həcmi əsasən Qrupun nəzarətində olmayan və əvvəlcədən proqnozlaşdırılması mümkün olmayan bir sıra gələcək hadisələrdən asılıdır. COVİD-19-la əlaqədar kütləvi şəkildə müalicə aparılmayana və / və ya vaksin geniş kütləyə təqdim olunmaya qədər Qrup tələbin məhdud qalacağını ehtimal edir. Bundan əlavə, Qrup COVİD-19-dan sağalma prosesinin planlaşdırıldığı kimi (düz xətt üzrə) davam edəcəyini gözləmir. Uyğun olaraq, 2020-ci il üçün əməliyyatların nəticələri də əhəmiyyətli dərəcədə təsirə məruz qalmışdır. 2020-ci il üçün Qrupun gəlirləri (audit olunmamış) 318,621 AZN (2019: 1,008,459 AZN) təşkil etmişdir.

Dağlıq Qarabağ münaqişəsi Azərbaycan ilə Ermənistan arasında ərazi ilə əlaqədar yaranmış münaqişədir. 2020-ci ilin sentyabrında bu çoxdankı münaqişə yenidən vüsət almışdır. Bu konsolidə edilmiş hesabatların buraxılması tarixinə, hesabat tarixindən sonrakı bu hadisələrin Qrupun əməliyyatlarına əhəmiyyətli təsir göstərmişdir (Qeyd 2).

Qrupun rəhbərliyi bununla əlaqəli hadisələri nəzarətdə saxlayır və yaxın gələcəkdə Qrupun fəaliyyətinin dayanıqlılığını və inkişafını təmin etmək üçün zəruri olan tədbirlər görür. Qrupun gələcək fəaliyyətinə və maliyyə nəticələrinə gələcək iqtisadi və siyasi hadisələrin təsiri əhəmiyyətli ola bilər.

26. ƏLAQƏLİ TƏRƏFLƏRLƏ ƏMƏLİYYATLAR

Əlaqəli tərəflərlə əməliyyatlar

Tərəflər bir qayda olaraq, birgə nəzarət altında olduqları zaman, yaxud əgər bir tərəf digər tərəfə nəzarət etmək imkanına; və yaxud maliyyə və fəaliyyət ilə bağlı qərarlarına təsir göstərmək və ya digər tərəfə birgə nəzarət etmək imkanına malikdirsə əlaqəli tərəflər hesab edilir. Hər bir əlaqəli tərəflə bütün mümkün münasibətlər nəzərdən keçirilən zaman onların yalnız hüquqi forması deyil, həm də iqtisadi mahiyyəti də nəzərə alınır.

Əlaqəli tərəflər Qrupun səhmdarlarından və həmin səhmdarların (ayrılıqda və yaxud birlikdə) nəzarət hüququ verən səhmlərə sahib olduğu digər şirkətlərdən ibarətdir. Azərbaycan Hökuməti Qrupun 100% səhm payına sahibdir. Qrupun Azərbaycan Respublikası Hökuməti ilə və digər təşkilatlarla əhəmiyyətli sövdələşmələri, (Azərbaycan Respublikası Hökuməti tərəfindən nəzarət edilən, birgə nəzarət edilən və yaxud Azərbaycan Respublikası Hökumətinin təsirinə məruz qalan) əsasən alınmış kreditləri və gömrük xərclərini əhatə edir.

Qrupun əsas rəhbər heyətinin əmək haqqı, 31 dekabr 2019-cu il tarixində bitən il üçün işçilərin qısamüddətli mükafatları formasında 420 AZN (31 dekabr 2018: 537 AZN) təşkil etmişdir.

İl ərzində Qrup əlaqəli tərəflərlə aşağıdakı ticarət sövdələşmələrini bağlamışdır:

	Qeydlər	31 dekabr 2019-cu il tarixinə bitən il üzrə Əlaqəli tərəflərlə əməliyyatlar	Kateqoriya üzrə cəmi
Daşımalar üzrə gəlirlər və sair gəlirlər	5		1,008,459
- ümumi nəzarətdə olan müəssisələr		*5,878*	
Əməliyyat xərcləri	6		949,588
- ümumi nəzarətdə olan müəssisələr		*126,554*	
Maliyyə xərcləri	7		111,185
- ümumi nəzarətdə olan müəssisələr və sair əlaqəli tərəflər		*91,277*	

	Qeydlər	31 dekabr 2018-ci il tarixinə bitən il üzrə Əlaqəli tərəflərlə əməliyyatlar	Kateqoriya üzrə cəmi
Daşımalar üzrə gəlirlər və sair gəlirlər	5		955,231
- ümumi nəzarətdə olan müəssisələr		*4,785*	
Əməliyyat xərcləri	6		977,849
- ümumi nəzarətdə olan müəssisələr		*156,659*	
Maliyyə xərcləri	7		117,352
- ümumi nəzarətdə olan müəssisələr və sair əlaqəli tərəflər		*101,436*	

Hesabat dövrünün sonuna hesablaşmalar üzrə qalıqlar aşağıdakı kimidir:

		31 dekabr 2019-cu il		31 dekabr 2018-ci il	
	Qeydlər	Əlaqəli tərəflərlə əməliyyatlar üzrə qalıqlar	Kateqoriya üzrə cəmi	Əlaqəli tərəflərlə əməliyyatlar üzrə qalıqlar	Kateqoriya üzrə cəmi
Pul vəsaitləri və onların ekvivalentləri	16		34,959		32,303
- ümumi nəzarətdə olan müəssisələr		*34,876*		*24,827*	
Ticarət və sair debitor borcları	14		86,759		65,547
- ümumi nəzarətdə olan müəssisələr		*6,625*		*5,713*	
Ticarət və sair kreditor borcları	22		167,266		112,271
- ümumi nəzarətdə olan müəssisələr		*8,060*		*5,054*	
Kreditlər və borc vəsaitləri	18		2,078,201		2,037,619
- səhmdarlar və sair əlaqəli tərəflər		*2,042,662*		*1,998,335*	
Sair qısamüddətli öhdəliklər	23		51,226		6,243
- ümumi nəzarətdə olan müəssisələr və sair əlaqəli tərəflər		*45,285*		*4,929*	